Lichamelijke Opvoeding

Jaargang 102 - 27 juni 2014

Topic Hoe leuk is gym?

Juryrapport Sportiefste school

Sportparticipatie verhogen door schoolsport?

GymWijzer!®

Nummer 6

KVLO

BrainGym - oefeningen stimuleren de samenwerking tussen beide hersenhelften en tussen brein en alle zintuigen. Ze zijn voorwaardenscheppend en -indien nodig- corrigerend.
Het **Centrum voor LeerGym** organiseert cursussen voor leerkrachten uit alle vormen van onderwijs, voor leerlingbegeleiders en ouders.
In een weekend worden de basistechnieken eigengemaakt, waaronder 26 oefeningen. Er is veel praktische oefening, zodat men in de groep en individueel direct aan de slag kan.

Data: 5-7 sept., 31 okt.-2 nov. 2014 of 9-11 jan. 2015 (vr.av. t/m zo.mi.)
Plaats: De Hurnse Gaper te Hurwenen (bij Zaltbommel)
Kosten: € 369,- (incl. verblijf, cursusboek, DVD, CD en btw)
Informatie: Elly de Wildt-Dienske, telefoon: 0418-516114
e-mail: dehurnsegaper@hetnet.nl

Voor meer informatie en opgave cursus: **www.braingym.nl**

Wintersport met school!

Reizen

verzorgde reizen voor groepen naar alle wintersportlanden
--
wintersport als werkweek
--
vrijplaatsen voor de begeleiding
--
aandacht voor al uw wensen

MEER INFORMATIE:
www.G2-groepsreizen.nl

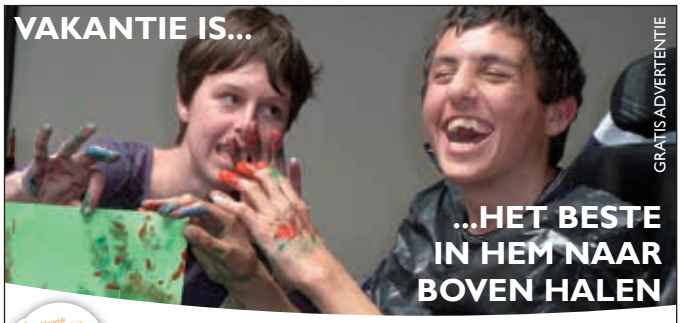
G2 G2-groepsreizen.nl

Verhuur

verhuur ski- en snowboardmateriaal voor groepen vanaf 25 personen
--
levering door heel Oostenrijk (overige landen in overleg)
--
na inventatisatie van de gegevens uitreiking op lokatie

MEER INFORMATIE:
www.skiverhuur.info

Ski en Snowboard verhuur onderhoud

VAKANTIE IS WIELEWAAL

Bezorg jij hem een onvergetelijke vakantietijd?
www.wielewaal.nl/vrijwilligers

wielewaal maak het mee!

- ✓ materiaalhuurservice
- ✓ persoonlijke ondersteuning
- ✓ vrijplaatsen voor begeleiders
- ✓ Lid SGR
- ✓ scherpe prijs/directe inkoop
- ✓ vrijblijvende optie
- ✓ keurmerk touringcars
- ✓ wintersportspecialist

GREVINK reizen
wintersportreizen voor groepen!

Mecklenburglaan 12
3843 BP Harderwijk
Lid Stichting Garantiefonds reisgelden

Vraag uw offerte aan:
www.grevink.nl
bel 0341-460180
info@grevink.nl

Inhoud:

TOPIC

Topic Hoe leuk is gym?

LO-docenten vinden sport en bewegen leuk en proberen dit over te brengen op leerlingen. Bij de meeste leerlingen slaat het aan, maar niet bij alle leerlingen. Ervaren dat bewegen leuk kan zijn is de belangrijkste motivatie voor een leven lang bewegen. Harry Stegeman benadrukt dat is zijn topiccolumn. Dat niet alle leerlingen het leuk vinden heeft soms ook met de docent LO te maken. Berend Brouwer illustreert dat aan de hand van een gedicht. Maarten Massink en Hans Dijkhoff schrijven over hoe je als docent rekening houdt met leerlingen die minder op hebben met LO. Femke Wittekamp-Huisman beschrijft hoe zij in een cursus in Zuid-Afrika leuke tikspelen onder de aandacht van trainers wilde brengen maar op verrassende verschillen stuitte met het leren van tikspelen in Nederland. Wat maakt daar tikspelen leuk? Hilde Bax deed onderzoek naar de populariteit van het vak en die zit wel goed!

06 | Allemaal meebewegen? / *Hans Dijkhoff*

09 | Wat vinden leerlingen? / *Hans Dijkhoff*

10 | Waarom ik gym stom vond / *Berend Brouwer*

12 | Lichamelijke opvoeding scoort op school / *Hilde Bax*

16 | Gym moet wel leuk zijn / *Harry Stegeman*

22 | The Lion Sleeps Tonight / *Femke Wittekamp-Huisman*

34 | Ben jij een excellente gymleraar in de praktijk? (3) / *Maarten Massink*

En verder

43 | Beter leren met GymWijzer® / *Mark Schutte*

46 | **Sportparticipatie verhogen door schoolsport?** / *Niek Pot*

48 | Het stadion als klaslokaal: een schot in de roos!? / *Marieke Fix*

50 | Anders Actieven Dag 2014

54 | Piet Moerman / *Sacha de Graaf*

PRAKTIJK

22 | **The Lion Sleeps Tonight** / *Femke Wittekamp-Huisman*

26 | Softbal: al spelend tactisch leren te handelen. (2) / *Michel Aussems*

30 | Observeren bij de lessenreeks Van handstand tot zweefoverslag / *Jennifer Nuij*

34 | Ben jij een excellente gymleraar in de praktijk? (3) / *Maarten Massink*

RUBRIEK

05 | Eerste pagina

15 | Boeken

18 | **Schoolsport: Juryrapport Sportiefste school**

20 | (KV)LO en recht

37 | Onderwijs

38 | Schoolsport: Sportiefste school

51 | Schoolsport Uitslag KVLO Golftrophy 2014

52 | Mery Graal

53 | Scholing

55 | (KV)LO-nieuws

Reageren op vakblad-artikelen? Twitter @KVLOnL

Met de qr-scan van de hiernaast afgebeelde code kun je rechtstreeks naar *kvloweb.nl* waar alle links uit dit nummer aanklikbaar zijn. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

FOTO OMSLAG: HANS DIJKHOFF

PRAKTIJKCOVER: ANITA RIEMERSMA

Digitalisering in *bewegingsonderwijs*

CALO

POST-HBO-CURSUS

U raakt bekend met de verschillende technische en didactische mogelijkheden van digitale middelen waarmee u uw lessen bewegingsonderwijs kunt ondersteunen en verrijken.

Voor wie Leerkrachten bewegingsonderwijs in het primair en voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs
Start Woensdag 29 oktober 2014
Duur Vijf bijeenkomsten

windesheim.nl/werk-en-studie

Windesheim

www.snowbreaks.nl | www.rocks-n-rivers.nl

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

To teach is to touch a life forever

De jaarlijkse Anders Actieven Dag op vrijdag 6 juni was een groot succes. Met tachtig aanwezigen, inclusief de partners, had de afdeling West-Brabant een prachtige boottocht op de Biesbosch georganiseerd. Opmerkelijk feit was dat het precies 25 jaar geleden was dat de eerste Anders Actieven Dag werd georganiseerd, ook op de Biesbosch! Zonnig weer, een heerlijk buffet en vooral de ontmoetingen, soms onverwachte, zorgden voor een bijzondere dag.
Het is altijd weer bijzonder om collega's te ontmoeten die hun studie in de oorlogsjaren zijn begonnen, lid werden van de, nog niet Koninklijke, vereniging en dat hun hele leven blijven. En wie je ook spreekt, allen hebben het over het lesgeven, de liefde voor het vak en het belang van lichamelijke opvoeding voor het kind.
Op deze dag hebben we een aantal aanwezige leden kunnen eren die meer dan zestig jaar lid zijn van onze vereniging. Aan hen heb ik de gouden speld mogen overhandigen waarbij mevrouw Kloppers-van Wagtendonk 71 jaar lid was en de gouden speld met groene smaragd kreeg uitgereikt. De komende maanden zullen we de leden die niet aanwezig konden zijn en meer dan zestig jaar lid zijn, ook in het zonnetje zetten.

Speciale aandacht was er een week later, op 12 juni, voor Piet Moerman. Vlak voor de dag dat hij 100 jaar zou worden bezochten erelid Herman Rotting en ik, Piet Moerman in Leiden. Een feest om met deze man te spreken. We hoefden weinig te zeggen, Piet was en bleef aan het woord en een prachtige geschiedenis kwam langs. Hij is 75 jaar lid! Een bijzonder mens, die als niet-gymnasiast, conrector werd op het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam en door zijn leerlingen op handen werd gedragen. Vergelijkbaar was dit overigens ook bij een groot aantal volleybalploegen uit verschillende landen die ervoor zorgden dat hij leeftijdsdispensatie kreeg om toch nog te mogen fluiten. Zijn kracht: geïnteresseerd zijn in de ander en vooral communiceren. Zo stond en staat Piet in het leven. Hij zei hierover: "Ik ben dankbaar wat ik heb mogen doen, samen met mijn lieve vrouw Ans waarmee ik zeventig jaar samen ben geweest. Het leven heeft mij heel veel moois gebracht".
Als KVLO kunnen we trots zijn op onze gepensioneerden die lid blijven en daarmee hun verbondenheid met onze vereniging laten zien.

Juni, de maand van de uitslagen, de laatste loodjes en de invulling van het nieuwe schooljaar. Op veel plaatsten hebben onze leden zich ingespannen om de boodschap 'Kinderen goed leren bewegen' onder de aandacht te brengen. Dit schooljaar is er een aantal interessante onderzoeken verschenen die de waarde van lichamelijke opvoeding voor het kind, maar ook voor de samenleving, bevestigen. Voeg daarbij de opmerkingen van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid dat er meer is dan de cognitieve vaardigheden, dan is de tijd rijp voor een doorbraak. In 2004 sprak de Tweede Kamer uit dat alle kinderen in de leerplichtige leeftijd drie uur lichamelijke opvoeding per week moeten krijgen. Wat zou het mooi zijn als na de zomer de staatssecretaris een begin gaat maken met de uitvoering hiervan. "Ik laat 400.000 kinderen in het basisonderwijs niet in de kou staan", zo zou staatssecretaris Dekker van OCW moeten beginnen, om vervolgens het Deltaplan Lichamelijke Opvoeding voor de komende jaren te presenteren. Wij zijn er klaar voor!

Namens het hoofdbestuur en medewerkers wens ik jullie een aangename zomervakantie toe!

Jan Rijpstra

COLOFON

Lichamelijke opvoeding is een uitgave van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (hoofdredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) Redactieraad: Hilde Bax, Peter Barendse, Jan Faber, Frank Jacobs, Liesbeth Jans, Mark Jan Mulder, Berend Brouwer (VZ), Jorg Radstake en Sebastiaan Platvoet. Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 60,– (buitenland € 80,–) Losse nummers € 5,– (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. Handelsadvertenties: Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort, fax: 023 571 7680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com. Verschijningsdata 2014: 31 januari, 28 februari, 28 maart, 25 april, 30 mei, 27 juni, 29 augustus, 26 september, 31 oktober, 21 november, 19 december. Druk: Drukkerij Ten Brink Meppel, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855 111. Vormgeving+Opmaak: FIZZ reclame+communicatie, Stationsweg 44a, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246 162. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

TOPIC

Allemaal meebewegen?

In het kader van ons topic Hoe leuk is gym, hebben we diverse websites bekeken. Met name die waar beschreven staat dat kinderen ons vak niet leuk vinden. Logischerwijs gaat het hier om leerlingen uit het middelbaar onderwijs. In het basisonderwijs speelt dit veel minder en de kinderen zitten over het algemeen nog niet op fora op het internet.
In dit artikel gaan we onderzoeken wat we kunnen doen om alle leerlingen zoveel als mogelijk tot bewegen te laten komen.

Door: Hans Dijkhoff

Als je de berichten leest die op verschillende fora staan, dan valt het op dat de kinderen die gym niet leuk vinden veelal zijn gepest, uitgescholden, in de hoek gezet (verbaal) en dat niet alleen door medeleerlingen, maar ook door docenten. Opvallend vaak wordt gezegd dat meisjes ervan balen als laatste gekozen te worden. Er wordt veel aan spelsporten gedaan maar er zijn ook verslagen van kinderen met hekel aan turnen, atletiek (altijd maar rennen) en andere sporten.
Dat is ook een van de zaken die Menno Slingerland in zijn onderzoek, *physical education's contribution to levels of physical activity in children and adolescents,* heeft geconcludeerd: 'Een ander opvallend aspect binnen de verschillende studies is dat bij meisjes de doelstelling van LO om bij te dragen een actieve leefstijl onvoldoende bereikt lijkt te worden. Oorzaak hiervan kan zijn dat een groot deel van de docenten LO didactisch een weinig innovatief lesprogramma hanteren, dat bovendien zwaar leunt op competitieve spelvormen en normatieve evaluaties. Om gevoelens van competentie en autonome vormen van motivatie onder meisjes te bevorderen zou de docent LO (nog) meer rekening kunnen houden met de verschillen in geslacht, bijvoorbeeld door meer differentiatie te bieden tijdens lessen en door alternatieve vormen van evaluatie toe te passen. Om dergelijke veranderingen teweeg te brengen lijkt het noodzakelijk om huidige en toekomstige docenten LO meer inzicht bij te brengen in pedagogische en didactische methoden die bewezen effectief zijn daar waar het gaat om het verhogen van lichamelijke activiteit, gevoelens van competentie en de kwaliteit van motivatie binnen het vak LO'.
We kunnen stellen dat docenten ervoor kunnen zorgen dat leerlingen en dan vooral meisjes, de lessen prettiger gaan vinden door met de inhoud van de lessen meer en beter aan te sluiten op het niveau en de belevingswereld van hun leerlingen.

Band

In een aantal interviews die ik had met docenten die tot maximaal tien jaar afgestudeerd waren was de grote gemene deler dat ze eerst probeerden een goede band op te bouwen met de leerlingen in het algemeen en met de dwarsliggers in het bijzonder, de kinderen die het om wat voor reden dan ook niet leuk vinden om te bewegen. Daarna werden de negatieve gevoelens bespreekbaar gemaakt om zo te achterhalen waar de hekel aan gym vandaan kwam. Vaak bleek er een traumatische ervaring aan ten grondslag te liggen. Het delen van het gevoel van onbehagen, het tonen van empathie, was vaak voldoende om met zo'n leerling aan de gang te gaan. Niet dat gym ineens leuk gevonden werd maar de drempel om tot bewegen te komen was in ieder geval lager.

Wat is nodig?

Natuurlijk moet de leerling gemotiveerd raken om te bewegen. Door eenzijdig te gaan zitten op het belang van bewegen zal de puber echt niet beter zijn best gaan doen.
Het klasklimaat is een belangrijke pijler. Een leerling moet zich veilig voelen en in de klas kunnen zijn wie hij is. Er staan een docent allerlei managementstrategieën ter beschikking. Ik noem hier onder andere de sociaal-affectieve of de gedragstheoretische aanpak. Op de ALO-opleiding wordt onderwijs gegeven in sociale vaardigheden, lichaamstaal en communicatie. Hoe ga je om met kinderen van verschillende leeftijden en niveaus? Welke aanpak werkt het beste voor welke doelgroep? Hoe herken je bedreigende situaties? Hoe kom je over? Door je houding kun je een verkeerd beeld geven.

Naast de managementstrategie is de communicatie de tweede belangrijke pijler. De leerling moet in ieder geval voor vol worden aangezien. Hellison (2003) heeft de ingrediënten daarvoor als volgt samengevat Ze gelden zowel voor de docent als voor de leerling. (Zie hiernaast)

De Roos van Leary is een model om het interactiegedrag en-patroon in kaart te brengen. Daarmee kun je dan je toon bepalen om je leerlingen te benaderen. En dat is niet voor

FOTO: ANITA NIEMERSMA

iedere leerling op dezelfde manier. Dat maakt het wel lastig.

Een derde belangrijke pijler is de enthousiaste docent. Hij is de belangrijkste motor om een positief klasklimaat te creëren. Onderzoek toont een duidelijk verband tussen enthousiasme en leerwinst. Enthousiasme laat zich moeilijk eenduidig bepalen vanwege het multidimensionale karakter. Enkele karakteristieken van de enthousiaste leraar zijn: geestdrift, bezieling, interesse, humor, vindingrijkheid, spontaneïteit, animatie, gedrevenheid, activiteit, inzet, initiatief, motivatie en betrokkenheid. Deze verzameling van kenmerken verwijst naar verbale en nonverbale signalen van jou als docent die allen de boodschap meegeven dat je graag doet wat en hoe je doet en dat je het belangrijk genoeg vindt om door te geven. Het is jouw manier van zijn die het vuur bij de leerlingen aanwakkert. Maar je moet wel zelf voor de vlam zorgen, door enthousiasme uit te stralen. Een positieve lesgeefstijl is gekenmerkt door aangepast gedrag, prijzen van inspanningen bij de leerling, verschaffen van opbouwende feedback, meedelen van optimistische verwachtingen over wat jouw leerlingen kunnen bereiken. Met andere woorden: je bent een enthousiaste leraar die ook de leerling enthousiast maakt, met vlotte interactieve en communicatieve vaardigheden. Je bent betrokken bij het leren van de leerlingen en zorgt voor taakgericht gedrag. Als het goed is vertaalt zich dat in betrokkenheid bij de leerlingen.

1 Respect voor de rechten en gevoelens van de anderen
a Zelfcontrole van stemming en humeur
b Respect om iedereen te laten deelnemen
c Betrokken zijn bij democratische conflictoplossing

2 Inspanning
a Zelfmotivatie
b Exploreren van nieuwe taken
c Taakgericht doorzetten

3 Zelfsturing
a Onafhankelijk werken
b Vorderen bij het zelf doelen stellen
c Moed om te weerstaan aan druk van medeleerlingen

4 Hulp en leiding
a Zorgen en medeleven
b Gevoeligheid en verantwoordelijkheid
c Innerlijke sterkte

5 Transfer buiten de les
a Deze ideeën uitproberen buiten het LO-programma
b Modelgedrag vertonen

Figuur 1. Doelen rond persoonlijke en sociale verantwoordelijkheid (naar Hellison, 2003, p. 244).

Contact:

H.Dijkhoff@hva.nl

Motivatie

En de leerling dan? Die moet gemotiveerd raken. Door motivatie te behandelen als een interpersoonlijke vaardigheid en niet als iets technisch wat je kunt leren, wordt de nadruk gelegd op de noodzakelijke gevoeligheid van jou voor dit probleem. Wanneer het leren bewegen in de les LO niet gepaard gaat met plezier beleven, dan misken je een belangrijke doelstelling van het vak, namelijk een fitte en actieve levensstijl (ook na de schooltijd). Willen lessen LO positieve gevoelens en gedragingen bij leerlingen teweegbrengen ter ondersteuning van een fitte levensstijl, dan staat het plezier hebben in de les LO zeker centraal. Motivatie wordt niet alleen gehanteerd voor het leren in het hier en nu maar ook als een aanzet tot levenslang leren (bewegen).
De term 'motivatie' verwijst naar de bereidheid van de leerling om zich in te zetten voor een taak en die vol te houden. Het staat ook voor de mate waarin hij wordt aangetrokken tot een bepaalde leertaak. Deze aantrekkingskracht bepaalt mee hoe intens, hoe lang en hoe frequent hij zich met de leertaak zal inlaten. Dat wordt bepaald door een goed zelfbeeld en succeservaringen bij wat ze doen. Daar heb jij als docent door je manier van doen een belangrijke invloed op.

De lesstof

Daarnaast gaat het ook om de uitdaging die van de opdracht uitgaat.
Om leerlingen aan te spreken, moeten de leertaken een zekere uitdaging inhouden. Deze taken hebben een aangepaste moeilijkheidsgraad zodat leerlingen ervaren dat ze die taken, mits de nodige inspanning, aankunnen. Daarom gaat de voorkeur uit naar taken die niet alleen uitdagend maar ook haalbaar zijn: binnen of net buiten bereik van de mogelijkheden van de leerlingen. Vygotsky noemt dit de zone van de naaste ontwikkeling. Het is vanzelfsprekend dat je daarom differentieert.
Als je op je eigen niveau kunt werken ontstaat plezierbeleving. Dit is een van de belangrijkste motieven om te blijven oefenen, spelen en bewegen. En dan wordt leren mogelijk. Wanneer de taak uitdagend is, maar niet haalbaar (te moeilijk), dan ontstaat er angst of frustratie. Dit heeft passief gedrag tot gevolg en leidt niet tot leren. Wanneer de taak niet uitdagend is (te gemakkelijk), dan ontstaat er verveling met vaak storend gedrag als gevolg. Ook hier wordt niet geleerd. De laatste twee taken zorgen ervoor dat kinderen afhaken.

Jouw strategie

Wanneer je iets graag doet, dus gemotiveerd bent, dan zal je sneller geneigd zijn je in te zetten, langer en intenser bezig te zijn en daardoor vlugger resultaat boeken.
Jij als docent kunt leerlingenbetrokkenheid, door de manier (kwaliteit) waarop je in relatie treedt met je leerlingen (interpersoonlijke relaties) en de wijze waarop je invulling geeft aan je lesgeeftaken, beïnvloeden.
De taak die je jouw leerlingen aanbiedt, moet uitdagend zijn om succes en plezierbeleving te garanderen. Dan krijg je betrokkenheid. Om alle leerlingen hierbij te betrekken is een differentiatie in je aanpak vereist. Daarom kies je leerdoelen in plaats van prestatiedoelen. Bij leerdoelen ligt de focus op zichzelf verbeteren, vooruitgang boeken en iets beheersen.
Prestatiedoelen leggen de klemtoon op goede cijfers behalen, beter presteren dan anderen en het boeken van succes.
Een nieuwe taak met een uitdaging, die veel aandacht en exploratie vraagt en die dadelijk plezier genereert bij de uitvoering zet veel meer zoden aan de dijk. Naast de leertaak kan de gebruikte werkvorm voor de nodige motieven zorgen.
Als je docentgestuurd lesgeeft, laat je weinig ruimte voor gedifferentieerde leertaken. Ook dit heeft weer te maken met het de leerling voor vol aanzien en verantwoordelijkheid geven. De daaraan verbonden betrokkenheid van je leerlingen wordt nadelig beïnvloed. Werkvormen waarbij je de verantwoordelijkheid (gedeeltelijk) overdraagt aan de leerlingen bevorderen het zelfstandig en samenwerkend leren. Leerlingen vertonen doorgaans een grotere betrokkenheid voor taken waarvoor ze zelf kiezen en verantwoordelijk zijn.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Iedereen doet mee

We constateerden dat er kinderen afhaken vanuit frustratie. Door te letten op het klasklimaat en de onderlinge relaties kun je een positieve rol spelen. Daartoe heb je diverse strategieën die je kunt gebruiken. Het is in ieder geval van belang dat je enthousiast overkomt.
Motivatie speelt ook een belangrijke rol. Drie factoren zijn daarbij van belang. De leerling moet zich veilig voelen. Wat is je leerstof en hoe bied je die aan? Het gaat om de uitdaging. Als je jezelf dat steeds voor ogen houdt, heb je kans dat je meer leerlingen bij de les houdt. En dat is een mooi streven.

Hans Dijkhoff is hoofdredacteur van de *Lichamelijke Opvoeding* en stagebegeleider op de ALO van de Hogeschool van Amsterdam

Referenties

Behets, D., (2011). *Didactiek van het bewegingsonderwijs*, ACCO, Leuven
Slingerland M., (2014). P*hysical education's contribution to levels of physical activity in children and adolescents,* Maastricht University

TOPIC

Wat vinden leerlingen?

Om te kijken of er iets is te vinden over leerlingen die gym leuk vinden, heb ik wat via Google rondgekeken op internet. Zo kwam ik op een forum waar een jongen de volgende vraag stelde: 'Hoe maak je gym leuk? Zelfs als je een niet zo'n leuke klas hebt.
IK BEN ZELF EEN LEERLING, DIE GYM HAAT!
Daarom wil ik graag weten hoe ik het zelf leuk kan maken!'
Overigens is dit wel informatie van drie jaar geleden, maar er staat nog meer en recenter materiaal op (redactie).

Door: Hans Dijkhoff

Er waren verschillende antwoorden waarvan ik er twee laat zien.

Niet, gym is niet leuk (of ik vond het niet leuk)

De enige manier waar op ik het leuk wist te maken was dom doen en etteren zodat ik strafregels mocht schrijven in de kleedkamer (Ik heb nu mede dankzij dat een prachtig handschrift) Ook ziekbriefjes van mijn vader dan wel zelf vervalsen, hielpen voor mij de gymles leuk houden en daarmee bedoel ik dat de gymles geschiedde met mijn afwezigheid.
Later kwam ik met die methoden niet meer weg en fietste ik gewoon naar huis en kwam de gymleraar in de auto achter me aan en reed me klem, dat was een beetje de sport geworden tussen ons, op zich kwam ik uiteindelijk wel aan de nodige lichaamsbeweging en sportieve tactiek maar dat alleen uit het ontlopen van mijn gymleraar.

De tweede reactie is van een heel andere orde

Doe net als ik maar dan bij vakken zoals wiskunde vroeger, ik dacht bij wiskunde dit is niet leuk en ik haat dit ik wil dit niet doen! maar ik ging toch leren en mijn best doen om te slagen ik probeerde de leuke kanten van deze vakken te vinden, bij jou is het gym, doe je best zorg dat er voldoendes op je rapport komen en probeer iets leuk te vinden bij gym, misschien vind je voetbal leuk, of volleybal of een tikspel, verheug je hier op en doe minder leuke dingen maar dan met de gedachte we gaan de volgende keer iets leuk doen! bespreek dit eventueel met je leraar, zeg eens wat jij leuk vindt om te doen!
Niet teveel over de klas nadenken onder het gymmen.
Probeer in gedachten te houden dat je gezond bezig bent met gym, dat het goed is voor je lichaam en je hoeft even niet met je hoofd bezig te zijn zoals bij de andere vakken.
Probeer het te zien als even een uurtje ontspanning voor je geest.

In dit topic gaan we op zoek naar de oplossing. Dat is natuurlijk wel heel makkelijk gedacht. Alsof die zomaar voor het oprapen ligt. Toch geeft de persoon in het tweede stukje wel iets prijs. Positiviteit is een bepaalde grondhouding. Die heeft natuurlijk te maken met je karakter maar het is te trainen. Soms is het moeilijk om bij een bepaalde leerling positief te blijven vanwege zijn gedrag. Hein Ouwersloot †, voormalig docent zwemmen op de ALO in Amsterdam gaf de tip mee om zo'n leerling eens in een andere setting dan de gymles te bekijken en/of een praatje met zo'n leerling aan te knopen. Je kwam er dan toe hem met een andere bril te bekijken. En dat zorgde er dan voor dat je weer positief kon zijn.

> Niet teveel over **de klas** nadenken onder het gymmen

Alleen positief zijn, is soms een brug te ver. Tijdens de aftrap van de Papendaldagen van de afdeling Haarlem van de KVLO vertelde de inleider over een leerling die hij alle ruimte gaf. De leerling hield zich niet aan afspraken, waarop hij aangaf dat het niet erg was een nieuwe maakte. Jaren later kwam hij de jongen tegen en die vertelde hem dat hij zijn leven had verpest door geen grenzen aan te geven. Het is een complexe materie.
We zijn benieuwd naar jullie verhalen.

Contact:

hans.dijkhoff@kvlo.nl

Waarom ik gym stom vond

Af en toe loop je eens tegen een stukje, een pareltje, aan dat je pakt. Ik had dat toen ik in de Boekenweekkrant keek. Daar stond een gedichtje van Jacques Vriens in. Jacques is schrijver van kinderboeken en Kinderboekenambassadeur (www.jacquesvriens.nl). De pedagoog of zo je wilt de kindervriend in mij werd aangeraakt. Wat trof mij zo in dat gedichtje?

Door: Berend Brouwer

Als curriculumontwikkelaar ben je vooral bezig met het formuleren van leerplankaders, van mogelijke kernactiviteiten, deelnameniveaus, streefdoelen, eindtermen. Allemaal indicatoren voor de kwaliteit van bewegingsonderwijs die iets zeggen over wat kinderen zouden moeten of kunnen leren. Altijd in termen van beter leren. Beter leren deelnemen aan bewegings-situaties. Beter leren bewegen, regelen, samenwerken, etc.. Maar aan welke kinderen denk je dan? Willen al die kinderen wel beter worden, wat zouden ze kunnen, wat willen ze?

Speelruimte geven

Eén van de scenario's die we verkenden toen we werkten aan *Human Movement and Sport in 2028* noemden we 'speelruimte geven'. In dat scenario zou de doelstelling van de lichamelijke opvoeding (bewegingsspel noemden we dat) in 2028 zijn om "Elk kind een zo groot mogelijke speelruimte te geven voor een eigen unieke bewegingsontwikkeling". Zo'n scenario zou ideaal zijn voor kinderen als Jacques. Kinderen die het niet moeten hebben van zo snel mogelijk zo veel mogelijk leren, van alsmaar aanwijzingen krijgen om beter te worden. Kinderen die er bij gebaat zijn om eerst maar eens te genieten van dingen die wel lukken.

Gelukkig is er veel veranderd in ruim vijftig jaar. Nu praten we over 'bewegen beleven', erkennen we dat het niet alleen om beter worden gaat, maar ook om het leuk te blijven vinden om te bewegen. Om graag te willen bewegen. En tegenwoordig hebben we oog voor kinderen als Jacques. Toch?

'Waarom ik gym stom vond...'

Ik zat in de vijfde klas (nu groep zeven) en ik haatte gymnastiek. Dat kwam door de meester, want die vond dat iedereen van elastiek moest zijn. Maar ik was (en ben) een hark. Hij stuurde me vaak de les uit ("Ga jij maar in de kleedkamer zitten, Vriens, aan jou heb ik niks!"). Toen hij me er weer eens uit zette, riep ik boos: "Ik vind gym stom!". Voor straf moest ik opschrijven waarom ik dat vond.
Ik heb dat strafwerk nog steeds bewaard. Toen meester dit gelezen had, deed hij ineens veel aardiger...

Meester,
als ik in de ringen hang,
ben ik best een beetje bang.
Klim ik in de touwen,
denk ik: zullen ze het houwen?
En bij de evenwichtsbalk:
o nee, straks val ik!
Met de dubbele bokkensprong,
bijt ik in mijn tong.
En met partijen kiezen,
ben ik de laatste man.

Want met gym laat ik zien
wat ik allemaal niét kan.
Maar meester, ik ben wel goed in
andere dingen
zoals schrijven, toneel, geschiedenis
en zingen.
En ik doe écht mijn best voor
gymnastiek,
maar u bent altijd zó fanatiek.
U commandeert en gaat tekeer
en dan durf ik helemaal niks meer!

Jacques Vriens

Contact:

b.brouwer@slo.nl

FOTOGRAAF: ANITA RIEMERSMA

Plezier, angst of allebei?

TOPIC

Lichamelijke opvoeding op school **scoort**

Hoe belangrijk vindt men het leergebied lichamelijke opvoeding (LO)[1] op school[2]? Welke redenen worden daarvoor gegeven? Om de verschillende opinies in kaart te brengen zijn drie doelstellingengebieden onderscheiden die elkaar kunnen verrijken. Het gaat daarbij om 'inleiden in sport en bewegingssituaties', 'bijdragen aan gezondheid en een actieve levensstijl' en 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling'(Bax, 2010). Een zestal groepen, die met elkaar gemeen hebben dat zij een relatie hebben met de Hogeschool van Amsterdam, is bevraagd met een schriftelijke vragenlijst.

Door: Hilde Bax

Leergebied met mogelijkheden

In mijn proefschrift *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school* ging het over de opinies en wensen die bij de landelijke overheid, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en inwoners van Nederland heersen over de kwaliteit van lichamelijke opvoeding. Voorts werd onderzocht hoe de denkbeelden uit de samenleving zich verhouden met de visies die in de vakwereld spelen over het leergebied. Bovendien vond met een aantal vertegenwoordigers uit de vakwereld[3] een kwalitatief onderzoek plaats, waarbij ideeën, verwachtingen en suggesties over de belangrijke taakstellingen voor het leergebied werden uitgewisseld.

Vanuit het kwalitatieve onderzoek kwam naar voren dat het verwerven van een meervoudige deelnamebekwaamheid door leerlingen in sport en bewegingssituaties als het overkoepelende doel geldt. Dit doel wordt vaak vertaald als: beter leren bewegen, leren samen bewegen, bewegen leren regelen en leren over bewegen.

Ook kan lichamelijke opvoeding bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vragen. Telkens kwam echter terug dat de verantwoordelijkheid voor maatschappelijke kwesties niet bij één leergebied neergelegd moet worden. Volgens de deelnemers is dat veel meer een taak van de school en haar directe omgeving om hieraan te werken. Zij vroegen zich af of gezondheid en een actieve levensstijl wel behoren tot de ervaringswereld van leerlingen. Wel waren zij van mening dat een actieve levensstijl gestimuleerd kan worden. Niet zozeer vanuit het leergebied, maar vooral vanuit de school als geheel. De aandacht voor een actieve levensstijl moet volgens de deelnemers vooral gericht zijn op 'leren over zichzelf en over de dingen'. Benadrukt werd verder, dat lichamelijke opvoeding op school niet 'alles' kan. Realiseerbare doelen werden belangrijk gevonden.

De resultaten van dit onderzoek vormden de basis voor een beknopte schriftelijke vragenlijst over lichamelijke opvoeding op school. De vragenlijst start met enkele algemene vragen, daarna volgen vragen over het eigen sportgedrag en het belang van lichamelijke opvoeding op school. Vervolgens worden de drie doelstellingen gebieden met behulp van zestien taakstellingen concreet gemaakt. Tenslotte is er gelegenheid tot het plaatsen van opmerkingen en wordt gevraagd om de drie gebieden, 'inleiden in sport en bewegingssituaties', 'bijdragen aan gezondheid en een actieve levensstijl' en 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling', in volgorde van belangrijkheid te plaatsen.

In 2013 is de schriftelijke vragenlijst voorgelegd aan zes groepen. Tijdens de Open Dag aan potentiële ALO studenten en hun ouders/begeleiders. Daarnaast is de vragenlijst ingevuld door studenten Voeding & Diëtetiek (V&D), studenten Sport, Management & Ondernemen (SM&O) en studenten derde jaar Lichamelijke Opvoeding (ALO) van de Hogeschool van Amsterdam. Ook is de vragenlijst voorgelegd tijdens een stagebijeenkomst aan docenten lichamelijke opvoeding uit het primair en voortgezet onderwijs.

Wat vinden ze ervan?

De doelgroepen varieerden tussen 47 en 117 respondenten. De verdeling tussen mannen en vrouwen is in de meeste groepen vergelijkbaar. Bij de studenten Voeding zijn aanmerkelijk meer vrouwen en bij de potentiële ALO studenten en de ALOers derde jaar is het percentage mannen juist groter (zie tabel 1 *Achtergrondvariabelen diverse groepen*).

Groep	N	%	Man Vrouw %	Sportief %		(Zeer)belangrijk LO%		
				Ja	Nee	Ja	Neutraal	Nee
Ouders	47	10,8	57,4♂ 42,6♀	63,8	36,2	95,8	2,1	2,1
Aankomende ALO studenten	61	14	70,5♂ 29,5♀	100,0	0,0	96,7	3,3	0,0
Voeding	59	13,6	20,3♂ 79,7♀	81,3	18,7	84,7	10,2	5,1
SM&O	93	21,4	47,3♂ 52,7♀	97,8	2,2	96,8	3,2	0,0
ALO	117	26,9	61,5♂ 38,5♀	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Docenten LO	58	13,3	51,7♂ 48,3♀	100,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Totaal	435	100	52,5 ♂ 47,5♀	92,0	8,0	95,7	3,2	1,1

Tabel 1 *Achtergrondsvariabelen diverse groepen*

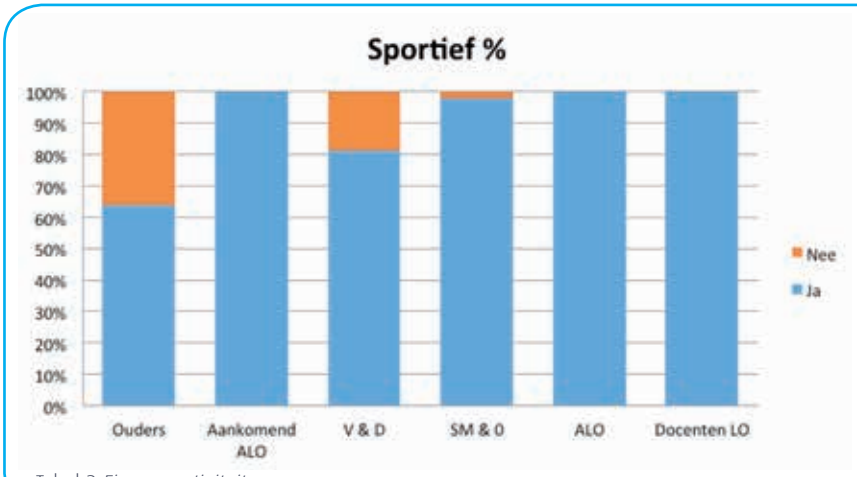
FOTO: HANS DIJKHOFF

Aan alle doelgroepen werd de vraag gesteld hoe ze dachten over hun eigen sportiviteit. Van de ouders is 63,8% gematigd tot erg sportief. Bij de groep studenten Voeding ligt dit percentage op 81,3%, bij studenten SM&O is dit percentage 97,8% en de andere groepen scoren gewoon 100%. Dat zijn de aankomende en zittende ALO studenten en de docenten LO (zie tabel 2 *Eigen sportiviteit*).

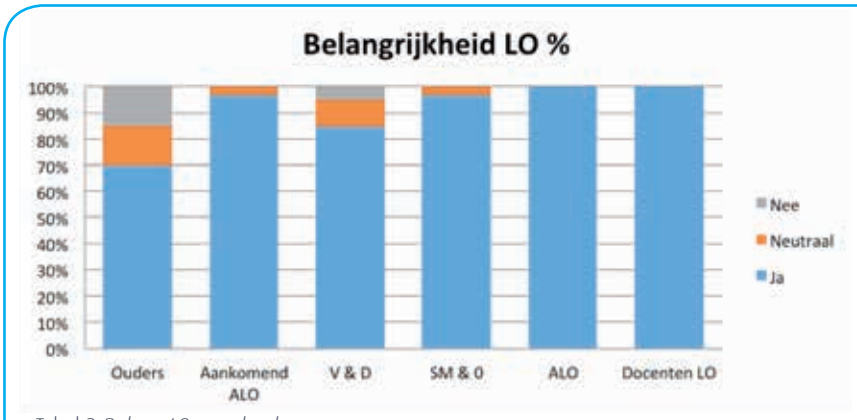
Ook werden de groepen gevraagd naar hun mening over het belang van LO op school. Deze vraag werd opnieuw hoog gescoord. De percentagens zijn achtereenvolgens: ouders 95,8%, aankomende ALO studenten 96,7%, studenten Voeding 84,7%, SM&O 96,8%, ALO studenten en leraren LO scoren allebei 100% (zie tabel 3 *Belang LO op school).*

Verschillen worden zichtbaar als de zes doelgroepen antwoord geven op de vraag welk doelgebied zij het meeste van belang achten. De ouders, de aankomende ALO studenten en de studenten Voeding scoren 'bijdragen aan gezondheid en actieve levensstijl' het hoogste. De andere groepen, SM&O, ALO studenten en leraren LO, laten de hoogste score zien voor 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling'. Bij de leraren komt het doelstellingengebied 'inleiden in sport en bewegingssituaties op een goede tweede plaats, ook de aankomende ALO studenten scoren dit gebied samen met 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling' op een gedeelde twee plaats met 27,9% (zie tabel 4 *Belangrijkste doelstellingengebied diverse groepen*).

Ook is gekeken naar de volgorde van belangrijkheid van de drie gebieden. De beide vakoverstijgende gebieden hebben de hoogste score, samen 56% (gezondheid & actieve levensstijl 29%, persoonlijke & sociale ontwikkeling 27%). Het vakinherente gebied, 'inleiden in sport en bewegingssituaties' gevolgd door een overstijgend gebied scoorde 18% (7% + 11%). De missing score was 4% (zie tabel 5 *Volgorde belangrijkheid doelstellingengebieden*).

Tabel 2 *Eigen sportiviteit*

Tabel 3 *Belang LO op school*

Koersbepaling in de 21e eeuw

Alle zes de groepen waarderen de vakoverstijgende doelgebieden 'bijdragen aan gezondheid ››

Contact:

Contact: h.h.t.bax@hva.nl

en een actieve levensstijl' en 'bijdragen aan persoonlijke en sociale ontwikkeling' hoger dan het vakinherente doelgebied 'inleiden in sport en bewegingssituaties'. Ook vinden zij zichzelf voor de grote meerderheid sportief tot zeer sportief. Verder is duidelijk dat de grote meerderheid van de respondenten het leergebied belangrijk tot zeer belangrijk vindt. Daarvan kan de vakwereld nu en in de toekomst gebruik maken. Het leergebied is waardevol vanuit zichzelf, maar het kan ook prima bijdragen aan vakoverstijgende doelen. Sport en bewegingsactiviteiten kunnen zelf het doel zijn, maar ze kunnen tegelijkertijd dienen om andere, 'hogere', doelen te bereiken zoals een betere gezondheid, bijdragen aan persoonlijke, cognitieve en sociale ontwikkeling, integratie en het verleggen van grenzen (Bax,2010).

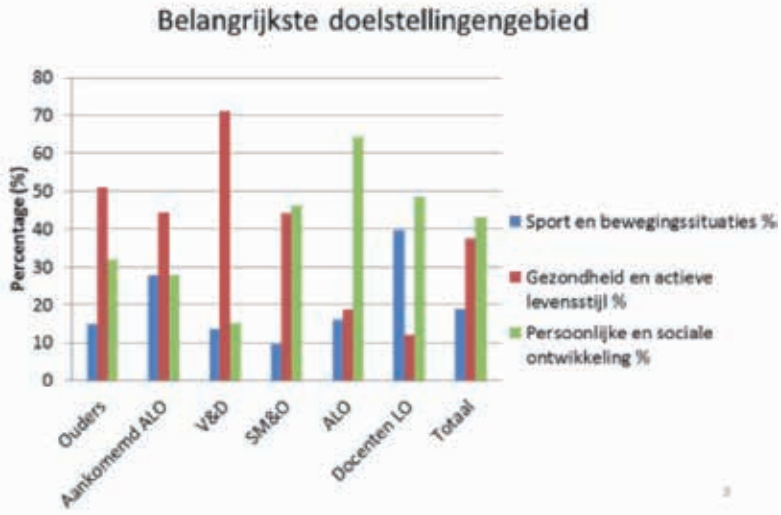
Uit de resultaten van de vragenlijsten kan aangenomen worden dat docenten LO in Amsterdam en omgeving, en ook toekomstige en huidige studenten van de ALO van de Hogeschool van Amsterdam, vakoverstijgende en vakinherente doelen met elkaar willen integreren in de onderwijspraktijk. Dat is weliswaar een uitdagende klus, maar van een trendbreuk hoeft geen sprake te zijn. Lichamelijke opvoeding, bewegen & sport op school, kan en moet ingericht blijven als een leergebied. Wel zal expliciet gezocht moeten worden naar mogelijkheden om vakoverstijgende doelen en algemene maatschappelijke waarden te integreren in de lessen. Bewegingsactiviteiten kunnen door jeugdigen gedaan worden vanuit intrinsieke overwegingen, maar ook extrinsieke redenen kunnen het motief zijn. De ALO studenten van nu zijn de vakwereld van morgen en de ambassadeurs van ons leergebied naar de samenleving. Aandacht voor de maatschappelijke relevantie van het leergebied is nodig.
De jeugd op school is het waard dat lichamelijke opvoeding een kernvak is en blijft, waarin ze veel kunnen leren met het oog op het heden en de toekomst.

Bedacht moet worden dat voor dit onderzoek alleen gebruik is gemaakt van een korte positief geformuleerde vragenlijst en dat het heeft plaatsgevonden bij groepen die allemaal een relatie hebben met de Hogeschool van Amsterdam. Het zou mooi zijn als het onderzoek een vervolg krijgt in andere windstreken van Nederland en bij groepen die minder affiniteit hebben met bewegen, onderwijs, gezondheid en/of sport. ◀▮

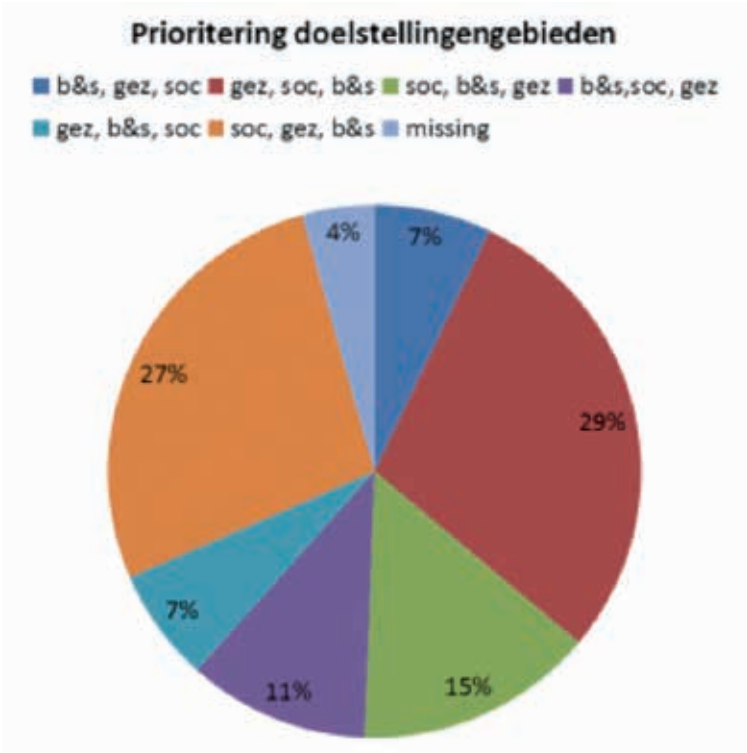
Referenties

Bax, H. (2010). *De samenleving over de kwaliteit van bewegen & sport op school, een spiegel voor de vakwereld.* Zeist: Jan Luiting Fonds.

De vragenlijst is op te vragen bij de auteur.
Hilde Bax is docent/opleider aan de Hogeschool van Amsterdam, Academie voor Lichamelijke Opvoeding

Tabel 4 *Belangrijkste doelstellingengebied diverse groepen*

Tabel 5 *Volgorde belangrijkheid doelstellingengebieden*

[1] In dit artikel wordt lichamelijke opvoeding gebruikt als naam van het leergebied op school. Deze aanduiding heeft een lange traditie en is alom bekend. De meer eigentijdse benamingen bewegingsonderwijs en bewegen & sport zijn als synoniemen te beschouwen.
[2] School wordt gebruikt als verzamelnaam voor alle typen van onderwijs.
[3] De vertegenwoordiging uit de vakwereld bestond uit: de vakverenigingen (KVLO, 't Web-Netwerk rondom bewegen), de SLO-afdeling lichamelijke opvoeding (Nationaal expertisecentrum voor leerplanontwikkeling) en de lerarenopleidingen op het gebied van lichamelijke opvoeding, bewegen en sport (HIS, CALO, HAN, FSH, HHS, DBS&V, Pabo met Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs).

Een bewogen fundament; De filosofische grondslagen van de bewegingswetenschappen

Rob Withagen
Rotterdam, 2010 uitgevers, 2013
ISBN 978 94 90951 13 9

In het boek staan filosofische aannames centraal die aan de basis liggen voor het verklaren van menselijk en dierlijk bewegen. De motor-actie tegenstelling is het centrale thema hierin. Vanuit een historisch perspectief wordt de lezer meegenomen door de eeuwen heen.

Na een korte introductie over de motortheorie en de actietheorie, welke voortkomen uit twee uiteenlopende intellectuele tradities die hun wortels hebben bij Parmenides, Plato en Aristoteles, begint de reis door de geschiedenis. Hoewel Withagen geen wetenschapshistoricus is, volgens eigen zeggen, maar een theoretisch psycholoog, weet hij de ontwikkelingen over het denken met betrekking tot verklaren van bewegen door de tijd boeiend te schetsen. Ieder hoofdstuk start met een schets van het leven van één of meer wetenschappers alias filosofen. Daarna wordt ingegaan op hun denkbeelden en de wetenschappelijke onderbouwing daarvan.

In de hoofdstukken twee tot en met vier staat de mechanisering van natuur, dier en mens centraal. De denkers die aan de orde komen in hoofdstuk 2 zijn Galilei en Newton. Hoofdstuk 3 staat in het licht van het leven en werken van Descartes en in het hoofdstuk 'mens als machine' komt het gedachtegoed van Borelli, Hobbes, Vaucanson en De Lamettrie aan de orde.

In de volgende hoofdstukken wordt de mechanisering van het wereldbeeld, het denken volgens de motortheorie, bediscussieerd respectievelijk bekritiseerd en komt de actietheorie meer en meer aan bod. In de tijd van de Romantiek, die rond 1790 begon, werd afstand genomen van de machinemetafoor. Het leven en werken van Kant, Goethe en Blumenbach komt aan de orde. "Dieren zijn geen uurwerken die eeuwenlang volgens hetzelfde patroon bewegen, maar organische gehelen die actief zijn en veranderen over de tijd."(p.92). Het leven en werken van Darwin staat centraal in hoofdstuk 6. Met zijn evolutieleer nam hij afstand van de mechanisering van het wereldbeeld en beweerde dat zelfs het gedrag van lagere dieren flexibel, functioneel en intelligent is. In het volgende hoofdstuk gaat het over de ecologische psychologie. Het leven en werken van Gibson komt uitgebreid aan de orde en ook de actietheorie van Reed komt aan bod. In het laatste hoofdstuk 'de theorie van zelforganisatie' wordt onder meer ingegaan op het werk van Haken en Gottlieb. Volgens Gottlieb ontstaan organismen vanuit een wederkerige beïnvloeding van genen, neurale activiteit, gedrag en de sociale, culturele en fysische omgeving (p.137).

De bewegingswetenschappen hebben volgens Withagen concepten nodig waarmee zelforganiserende processen begrepen kunnen worden. De motortheorie, gebaseerd op de mechanica, is daarvoor niet geschikt.

Het boek is vlot geschreven en ik heb ervan genoten om in ieder hoofdstuk ook te mogen lezen over het leven van beroemde en baanbrekende denkers. *Een bewogen fundament* is voor (aankomende) bewegingswetenschappers zeker de moeite van het bestuderen waard. De nadrukkelijke aandacht voor de actietheorie, naast de veelal gebruikte motortheorie binnen de bewegingswetenschappen, is belangrijk en betekenisvol.

Hilde Bax

Oproep

We zijn op zoek naar goede verhalen over scholen waar lichamelijke opvoeding een belangrijke plaats inneemt. Dus: minimaal het aantal uren volgens de norm uit het amendement Mosterd/Hamer en verbinding met de omgeving. Wil je jouw school een voorbeeld laten zijn? Mail naar *redactie@kvlo.nl*

Gym moet wel leuk zijn

Door: Harry Stegeman

Hoe leuk is gym?
Nou, heel leuk als je het de leerlingen vraagt. Die vinden gym zelfs veruit het leukste vak op school. Dat blijkt uit onderzoek. En in het echt is het ook zo.

Gym leuk? Ja, dat haal je de koekoek. Wat een wonder, met al die helemáál niet leuke andere vakken op school. Vind je het gek, de jongelui doen op school wat ze als ze niet op school zijn misschien wel het allerliefste doen! Ziet u kinderen op zaterdag voor hun lol de Maagdenburger bollen of de Duitse naamvallen nog eens uit de kast halen? Gym, dat vinden de leerlingen een leuk vak. En waarom vinden ze gym leuk?
Kijk, dat vragen onderzoekers nou nooit. Ze leggen de scholieren wel met enige regelmaat een verzameling overal en nergens vandaan gehaalde 'beweeg- en sportmotieven' voor. De jonge proefpersonen hebben daar natuurlijk nog nooit over nagedacht. Maar ook zij zijn de beroerdste niet en willen er best een sociaal-wenselijke gooi naar doen. En dus rapporteren de onderzoekers dan bijvoorbeeld dat meisjes aan sport doen omdat ze daar een beter figuur van denken te krijgen. En jongens omdat ze een beter figuur willen slaan bij de meisjes.
Bij het eerstvolgende onderzoek, let op mijn woorden, komt er voor iedereen een kakelverse reden om te sporten bij: je wordt slimmer als je aan sport doet.

Maar intussen weten wij nog altijd niet waaróm onze leerlingen gym een leuk vak vinden.
Als je het mij vraagt is dat niet omdat ze denken dat ze er gezonder of socialer of slimmer van worden. Nee, ze vinden gym simpelweg leuk omdat ze er plezier aan beleven. Omdat ze het fijn vinden om te doen. Omdat ze er lol in hebben.
Gym is leuk omdat het leuk is. Zoals l'art ook gewoon pour l'art is.
Het is zoals het is, mooier kan ik het niet maken. En ik vind dat die, op z'n zondags gezegd, intrinsieke waarde van ons vak ook absoluut meer dan groot en sterk genoeg is om het er voor eens en voor altijd mee te doen.
Trouwens, kinderen wórden helemaal niet gezonder van die paar halve uurtjes gym, en al helemaal niet socialer of slimmer. Het is gek, of misschien ook niet, maar wetenschappers lenen zich er maar al te graag voor om op z'n minst de suggestie te wekken dat dat allemaal wel zo is. Muziekonderwijs is vandaag de dag ook zo'n vak dat goed is voor alles wat verkeerd is. Een tegenvallende Cito-toets? Had je maar meer moeten kastieballen en wat vaker naar André Rieu moeten luisteren!
Of er geen meer voor de hand liggende manieren zijn om je cijfers op te krikken.
Zou het niet eerder andersom werken? Dat wie slim is vaker de fiets en de blokfluit pakt? Is het niet wat armzalig om je vak aan de man te brengen met als argument dat je bij Nederlands en wiskunde hogere ogen gooit? Is het niet een beetje onhandig om met een verhaal op de proppen te komen dat je voor geen meter waar kunt maken?

Ik liet me even gaan, maar pak de draad weer op. Kinderen vinden gym leuk omdat ze het leuk vinden.
Laat bewegen leuk vinden nou net noodzakelijk zijn om het een leven lang te blijven doen. Als kinderen bewegen en sporten omdat ze er lol in hebben doen zij dat vaker en houden zij het langer vol, dan wanneer ze eropuit zijn spierballen of meer hersens te kweken.
En als kinderen sport en bewegen helemaal niks vinden, dan zijn wij er om ze dat af te leren. Want gym moet wel leuk zijn.

> Trouwens, kinderen worden helemaal niet **gezonder** van die paar halve uurtjes gym

Je maakt, daar moeten we eerlijk in zijn, niet alle leerlingen op voorhand blij met gym. En niet alle kinderen die nu blij zijn, zijn dat op de lange duur nog. Hoe geef je nou zo gym dat er een aardige kans is dat bewegen-leuk-vinden in de genen van de leerlingen terechtkomt, als het daar al niet zit, en dat ze er dus voor eens en voor altijd aan vast zitten?
U weet dat zelf natuurlijk veel beter dan ik. Maar ik hoor ook wel eens wat en ben niet bang om een paar open deuren in te trappen. De eerste staat niet eens meer in z'n sponningen: hou met je onderwijs-

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Gym moet wel leuk zijn

aanbod rekening met de mogelijkheden en de interesses van álle leerlingen. Er schijnen nog een paar gymleraren rond te lopen die hun oren per ongeluk wel eens meer naar de wensen van de sportievelingen en de jongens laten hangen dan naar die van de harken en de meisjes.
Ook de tweede staat wel heel erg wijd open: bied de leerlingen in de loop van hun schoolperiode een uitgebreide keur uit het mer á boire van sport en bewegen aan. De sportkeuze in de jeugd heeft grote invloed op de sportloopbaan op latere leeftijd. Jongeren moeten in de gaten krijgen waar ze wel en waar ze niet goed in zijn en waar ze wel en niet van houden. Die enkeling die gym niet leuk vindt, kan er zo nog heel goed achter komen dat-ie dat verkeerd ziet.
Nog een stuk of wat ook niet echt op een kiertje staande deuren.
Ik zou denken dat kinderen meer plezier in bewegen hebben en houden, naarmate ze er meer van hebben leren bakken. En dat, als het even kan, in een echte sportcontext: een golfbal slaat op de Koninklijke Haagsche Golf & Country Club een stuk lekkerder weg dan in de gymzaal – en hij blijft daar nog langer hangen ook. Ik zou verder menen dat jongeren zich meer senang voelen naarmate ze in de gymles meer zelf hun plan mogen leren trekken. En de duurzame beweegpret krijgt ten slotte meer kans naarmate de jongelui het in de groep, samenwerkend met de anderen en de gymleraar, meer naar hun zin hebben.
Ik wil u nog één laatste ideetje aan de hand doen: geef uw leerlingen in overweging vriendjes te kiezen en, vooral ook, ouders te nemen die aan sport doen.
Het kan niet missen: gym móet zo wel leuk zijn.

Dat je het er leuk hebt, is dat voldoende legitimatie voor een vak op school?
Als het om óns vak gaat wel. Want goeie gym, gym die kinderen leert plezier te hebben in bewegen, is welhaast een garantie voor een heel leven bewegen en sporten. Met al het moois dat daar, al dan niet bedoeld, uit voortvloeit - nu al en straks helemaal. Maar daar hoef ik u al helemaal niks meer over te vertellen.

Bewegen en sport, een lang leven lang leuk.
Daar zijn wij voor. ◀

Contact:

harrystegeman@casema.nl

Juryrapport verkiezing Sportiefste VO-school van Nederland 2014

De jury aan het woord

Open Schoolgemeenschap Bijlmer (OSB) is de sportiefste school in het voortgezet onderwijs van Nederland 2014. Op 21 mei tijdens de finaledag van de verkiezing Sportiefste VO-school heeft een jury, bestaande uit Cees Vervoorn, Jorg Radstake, Miriam Appelman en Jorieke Steenaart (secretaris) de school gekozen uit vijf genomineerde finalisten.

Door: Jorieke Steenaart

De verkiezing is voor de zevende keer door de KVLO, georganiseerd, in samenwerking met NOC*NSF, de gemeente Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam (Academie voor Lichamelijke Opvoeding).

Open Schoolgemeenschap Bijlmer (OSB)

De OSB is een voorbeeld voor andere scholen als het gaat om het stimulerende beleid op het gebied van bewegen en sport zowel binnen als buiten lestijden. Ze realiseert een hoge sportparticipatie door de inzet van eigen activiteiten gericht op de behoeften van iedere leerling en opgenomen in het schoolbeleid. Behalve de titel ontving de winnende school tevens een waarde cheque van €6000,-.
Open Schoolgemeenschap Bijlmer zorgt met haar visie hoofd, handen en hart dat sport en bewegen voelbaar is in de aderen van de directie, secties en leerlingen. Er is een grote betrokkenheid van de leerlingen door de inzet van mentoren op het gebied van sportstimulering. Er is een hoge deelname van leerlingen aan het naschoolse sportaanbod.
"*OSB heeft mij in het leventje gerold van bewegen en sport en daar ben ik heel blij mee.*", was een uitspraak van een van de leerlingen van OSB.

De andere vier finalisten, (Vellesan College, IJmuiden, Develstein College, Zwijndrecht, Blariacum College, Venlo en het Christelijk Lyceum, Veenendaal ontvingen ieder een waardecheque van €1.500,-. De prijzen zijn beschikbaar gesteld door de firma's Bosan, Janssen-Fritsen, Nijha en Schelde Sports.
De prijs voor beste podiumpresentatie is gewonnen door het Christelijk Lyceum uit Veenendaal. In een flitsende show kwamen bekende, maar ook minder bekende sporten voor het voetlicht. Daarmee verdiende de school met haar leerlingen de publieksprijs; een mooie beker.

De vijf scholen waren zeer aan elkaar gewaagd en hebben het de jury ontzettend moeilijk gemaakt. Alle vijf de scholen zetten in hun (school)beleid goed in op de volgende punten:

1. Zorgen voor een actueel en vernieuwend regulier beweeg- en sportaanbod (binnen school)
2. Het creëren van een sportieve cultuur op de school met bewegen en sport als belangrijk onderdeel van de school.
   Ook de gezonde leefstijl is bij de scholen structureel opgenomen in het beleid van de school.
3. Een divers en aansprekend naschools sportaanbod met verenigingen en andere externe partners
4. Goede randvoorwaarden voor het geven van kwalitatief verantwoorde lessen Lichamelijke Opvoeding (LO)
5. LO als examenvak in zowel het vmbo (LO2) en havo/vwo (BSM)
6. Samenwerking met en ondersteuning van opleidingen voor professionals in de sport.
7. Leerlingen actief stimuleren om naast de school ook deel te nemen bij een vereniging of naschools sportaanbod. Alle scholen behaalden een zeer goede (en/of hoge) sportdeelname onder de leerlingen.
8. Actieve inzet op gezonde leefstijl door schoolbreed beleid, met screening van de leerlingenpopulatie op gezondheidsfactoren.

Het Develstein College

Het Develstein College zet naast bovengenoemde punten ook in op een signaleringsprogramma (met betrekking tot eventuele motorische achterstanden) voor de aanstaande brugklassers en een grote betrokkenheid van partners op het gebied van actieve leefstijl. De vaksectie weet zich te onderscheiden door goede planvorming, door als sectie een lijn te trekken, door goede inhoudelijke afstemming en samenwerking en door enthousiasme meer partijen en partners (zowel binnen- als buitenschools) aan hun vak te binden. Hierdoor weet de vaksectie haar directie te overtuigen om te blijven inzetten op sport als belangrijke pijler van de school.

Kortom, deze vaksectie maakt haar slogan '*Altijd in beweging*' meer dan waar.

Vellesan College

Het Vellesan presenteert zich met '*What you see is what you get*'. Met LO en dans als examenvak richt de school zich op drie pijlers: uitdagend onderwijs, ruimte voor talent en sportieve participatie. Binnen de lessen LO wordt er actief gewerkt met iPads/digitalisering in de les. De vaksectie liet zien dat zij de leerlingen goed screenen en zo een duidelijk overzicht krijgen hoe het ervoor staat op het gebied van actieve leefstijl en sportparticipatie. Zij schrijven op basis van deze data zelfs een beknopt handelingsplan op basis van de leefstijlfactoren en sportparticipatie om de leerlingen verder te helpen in zijn deelname aan de bewegingscultuur.

Christelijk Lyceum Veenendaal

De sectie van het Christelijk Lyceum Veenendaal heeft laten zien dat zij bedreigingen kunnen omzetten in kansen. Nu staat de vaksectie als een huis, werken zij gezamenlijk aan leerplannen, intervisie, nemen zij verantwoordelijkheid en maken zij afspraken rondom de kwaliteit van het vak. Teamteaching en intervise zijn hierbij de sleutelwoorden. Zo zorgen zij gezamenlijk voor de borging van kwaliteit om ten behoeve van de leerlingen een uitdagend programma met doorlopende leerlijnen (van binnen- naar buitenschools leren sporten en bewegen) neer te zetten. De vaksectie weet meer en meer een brug te slaan tussen het vak LO en de andere vakken, maar ook tussen het vak LO en haar (sportieve) omgeving buiten de school. '*Aan sport en bewegen op het CLV doet elke leerling mee*'. Door een veelzijdig programma met veel keuzemomenten worden leerlingen gestimuleerd eigenaar te worden van hun eigen leerproces.

Blariacum College

Het Blariacum College nam al voor de derde keer deel aan deze verkiezingen en heeft het motiveren van de leerlingen om te sporten als missie van de school gesteld. "*Geregeld bewegen voor een gezonder leven*" ,met onder andere het project IRUN2BFIT, de gezonde schoolkantine, het project SHAPE en de knipkaarturen bereiken zij een zeer hoge sportparticipatie onder de leerlingen. 70% van de leerlingen is lid van een vereniging! De vaksectie heeft ook het evalueren geheel eigen gemaakt naar aanleiding van deelname aan het KWALO (kwaliteitstraject LO), zij monitoren alle ontwikkelingen en laten zich lokaal en landelijk steeds meer zien. Het is dus niet onterecht dat het Blariacum al voor de derde keer in de finale staat van de sportiefste VO schoolverkiezing.

Wij zijn enorm trots op deze secties en scholen die, net als wij, het belang in zien van goed leren bewegen en wij hopen dan ook dat zij andere scholen inspireren en verder willen helpen op deze weg. Ook willen wij de docenten en studenten van de hogeschool van Amsterdam enorm bedanken voor de inzet en organisatie van deze verkiezing en het beschikbaar stellen van hun mooie accommodatie. Alle leerlingen en docenten hebben mogen genieten van een divers en uitdagend programma gegeven door professionele docenten en/of studenten/trainers.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Winnaar OSB en de andere prijswinnaars

Contact:

jorieke.steenaart@kvlo.nl

Onderwijs in beweging, passend onderwijs en scholing

Het zal weinig lezers van dit blad ontgaan zijn dat de onderwijswereld op arbeidsrechtelijk gebied behoorlijk in beweging is. Per 1 augustus geldt er een nieuwe cao binnen het voortgezet onderwijs. Binnen het primair onderwijs wordt op het moment van schrijven van dit artikel nog druk onderhandeld over de totstandkoming van de nieuwe cao. In het mbo is sinds 5 juni sprake van een principeakkoord over een nieuwe cao en lijkt het totstandkomingsproces dus in de afrondende fase.

Door: Maarten Segers

Naast de wijzigende cao's heeft een aantal beoogde wijzigingen in het nationale arbeids- en ontslagrecht ook gevolgen voor het onderwijs. Zo zal het bijzonder onderwijs met de introductie van de Wet werk en zekerheid per 1 juli 2015 onder het reguliere ontslagrecht komen te vallen. Daarnaast is met de beoogde harmonisatie van het ambtenarenrecht in de nabije toekomst ook in het openbaar onderwijs een weg naar het reguliere arbeids- en ontslagrecht aan de orde. Naast alle wijzigingen op arbeidsrechtelijk gebied zal per 1 augustus 2014 de Wet passend onderwijs in werking treden.

De Wet passend onderwijs verplicht scholen in het primair en voortgezet onderwijs per 1 augustus een passende onderwijsplek aan te bieden voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De school krijgt een zogenaamde zorgplicht en dient bij een aanmelding van een nieuwe leerling met een passend aanbod voor ondersteuning en begeleiding van het kind te komen. Hierbij kan de school ook een geschikte plek op een andere (reguliere of speciale) school binnen de regio voordragen. Met het nieuwe systeem zal binnen het regulier onderwijs het aantal leerlingen met een extra behoefte aan ondersteuning en begeleiding toenemen. Dit betekent dat er meer verwacht zal worden van jou als docent. Hoe kan je jezelf hier het best op voorbereiden en heb je recht op opleiding?

Zowel in de cao VO als in de cao PO zijn bepalingen opgenomen die je als leraar recht geven op scholing. In de cao VO kan je deze bepalingen terugvinden in hoofdstuk 16. Zo zal je werkgever conform artikel 16.1 cao VO samen met de P(G)MR een meerjarenbeleid moeten uitwerken met betrekking tot de professionele ontwikkeling van haar medewerkers. Ga na welke stappen er zijn gezet om dit beleid aan te passen nu er met de introductie van de Wet passend onderwijs meer van je verwacht zal worden. Je werkgever stelt conform artikel 16.2 cao VO samen met jou een persoonlijk ontwikkelingsplan op, is daar sprake van en is daarin al rekening gehouden met de komst van leerlingen met extra behoeften? Neem hoofdstuk 16 van de cao VO eens door en let daarbij ook op je recht op een scholingsbudget van 500 euro voor niet opgedragen scholing (artikel 16.5 cao VO).

De bepalingen rondom scholing en professionele ontwikkeling in het primair onderwijs zijn nader uitgewerkt in hoofdstuk 9 van de cao PO. Ook in het PO stelt de school samen met de P(G)MR een meerjarenbeleid met betrekking tot scholing vast (artikel 9.2 cao PO). Is daarin rekening gehouden met de het in werking treden van de Wet passend onderwijs? Is er met je, conform artikel 9.5 cao PO, een persoonlijk ontwikkelingsplan opgesteld? Zijn daarin afspraken gemaakt met betrekking tot het passend onderwijs? Ben je werkzaam binnen het primair onderwijs dan raad ik je aan hoofdstuk 9 van de cao PO eens goed door te nemen.

De school zal eens in de vier jaar een zogenaamd schoolondersteuningsprofiel moeten opstellen. Hierin is opgenomen welke ondersteuning en begeleiding de school kan bieden voor leerlingen die dat nodig hebben. Bij de totstandkoming van dit profiel word je als werknemer vertegenwoordigd door de P(G)MR. Aan de hand van hetgeen de school aangeeft leerlingen te kunnen bieden kan je met een beroep op je recht op scholing en professionele ontwikkeling nader onderbouwen welke scholing en faciliteiten er nodig zijn om dat aanbod daadwerkelijk te kunnen realiseren. Ga met het oog op de aankomende wijzigingen na wat jouw werkgever op het gebied van scholing faciliteert en verdiep je in je recht op scholing en maak hier gebruik van. Kijk ook eens naar het recht op een lerarenbeurs voor bachelor- of masterstudies, daarover kun je meer vinden op *www.duo.nl*.

Nummer 6
Jaargang 102 - 27 juni 2014

Praktijk katern

Lichamelijke Opvoeding

The Lion Sleeps Tonight

Softbal: al spelend tactisch leren te handelen. (2)

Observeren bij de lessenreeks **Van handstand tot zweef-overslag**

Ben jij een **excellente** gymleraar in de praktijk? (3)

KVLO

The Lion Sleeps Tonight

Hollandse tikspelen in Zuid-Afrika

In 2011 is er in het kader van het SPAT-programma in Zuid Afrika (zie kader) een cursus geweest over 'het aanbieden en aanpassen van tikspelen aan gehandicapte mensen'. In Elandsdoorn en Kaapstad hebben deelnemers zeven tikspelen gespeeld en aangepast aan de verschillende beperkingen van de spelers. We hebben geprobeerd inzicht te geven in de opbouw, complexiteit en doelen binnen de leerlijn tikspelen.

Door: Femke Wittekamp-Huisman

Respo International

Respo International zorgt ervoor dat mensen met een handicap in ontwikkelingslanden niet meer aan de zijlijn staan, maar midden in het speelveld, midden in de samenleving.

SPAT Programma

Het SPAT programma van Respo International is een opleiding tot sporttrainer voor mensen met een handicap. SPAT staat voor Sport & Physical Activities Trainer.
Meer informatie op *www.respo.org / www.facebook.com/respointernational*

Inleiding

Voor de meeste cursisten was het een boeiende cursus, waaraan ze met veel plezier hebben deelgenomen. Na deze cursus zullen ze de tikspelen gaan geven aan lichamelijk gehandicapte kinderen. Het geven van de cursus heeft bij ons verschillende interessante vragen opgeroepen, zoals: waarom bieden we tikspelen aan? Wat zijn goede tikspelen voor deze context? Hoe leer je de cursisten met een andere cultuurachtergrond, de tikspelen aan te passen? Is het nodig dat de cursisten zelf beter leren bewegen en welke theoretische achtergrond is relevant? Antwoorden op deze vragen zijn in een Hollandse context (alo of pabo) makkelijker te beantwoorden dan in een andere cultuur. Misschien was de confrontatie met het onvermogen om de vragen goed te beantwoorden voor ons zelf de meest belangrijke leerervaring. We dachten aardig veel van tikspelen te weten, maar vanuit een ander perspectief (gehandicapt, weinig bewegingservaring, sociale omgeving) komen nieuwe inzichten binnen, die niet direct passen in het reeds bestaande methodische kader. In dit artikel zullen we geen nieuwe antwoorden geven, maar willen onze vragen en antwoorden delen met degene die ook dit soort bewegingsprogramma's in ontwikkelingslanden gaan geven.

Waarom tikspelen?

We hadden voor tikspelen gekozen, omdat het makkelijk is om de spelvorm aan te passen aan de verschillende mogelijkheden van de spelers middels vrijplaatsen, obstakels en veldgrootte. Bovendien worden deze spelen niet gekleurd door een soort van eindspel dat bekend is van tv. Elke cultuur heeft zo zijn eigen tikspelletjes, maar er zijn maar weinig landen zoals Nederland die tikspelen op een onderwijskundige wijze hebben uitgewerkt.

Hier ontstond het eerste dilemma. Voor sommige cursisten waren tikspelen wel leuk, maar begrepen niet dat dit soort spelletjes ook iets met sport te maken hadden en dat je er ook iets mee kon leren. Hiervoor hadden ze een cursus rolstoeltennis en rolstoelbasketbal gehad en dat paste beter bij hun verwachtingen, want dan leer je iets nieuws en je leert een echte sport. Deelnemen aan een echte sport was voor veel cursisten met betrekking tot 'The Joy of Movement' wel het hoogste doel. We hebben geprobeerd onze overweging over tikspelen te verduidelijken met de metafoor van de 'sporttrap' (figuur 1). De sportontwikkeling (of bewegingsontwikkeling) begint met 'childplay' en daarna gaan de kinderen op straat spelen en krijg je 'streetplay' (wedstrijd, vertoning). Dit kan zich ontwikkelen tot 'Club-/Schoolsport' (competitie) en dan uiteindelijk leiden tot 'Topsport' (Olympische of wereldkampioenschappen).

Veel sporters met een handicap zullen de belangrijkste bewegingservaring opdoen binnen 'childplay' en we hopen dat ze later ook mee mogen doen met 'streetplay' en misschien wel bij een sportclub terecht komen. En wie weet kunnen de allerbeste ooit mee doen met de paralympics. Voor mensen met een handicap (maar ook voor alle anderen) is het van belang dat er

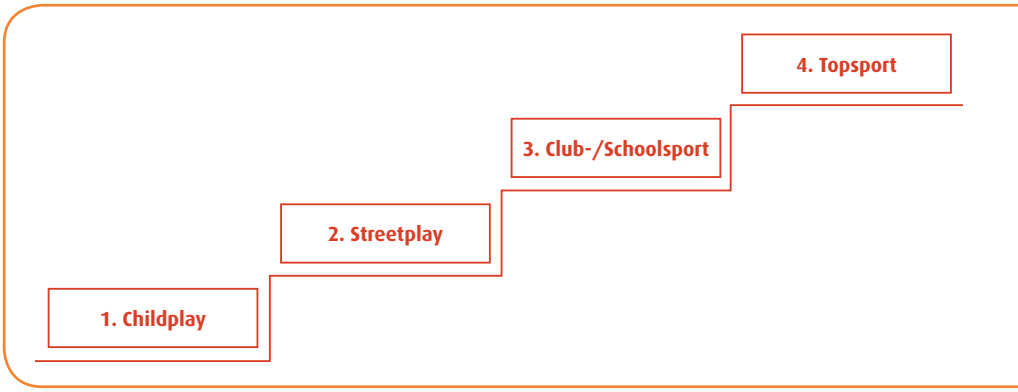
voldoende tijd en aandacht aan de meest eenvoudige spelen wordt besteedt (bijvoorbeeld mikken, jongleren, tikspelen) omdat daar de basisvaardigheden, 'the skills' voor de 'echte' sporten worden geleerd. We speelden in de cursus het spel 'vos kom uit je hol' (The Lion Sleeps Tonight) en de cursisten herkenden dit spel als 'pakkertje' wat je met kleine kinderen speelt. Ze hadden geen beelden dat je dit spel kan uitbouwen tot een heel gedifferentieerd spel, wat kenmerken kan krijgen van een 'streetplay' activiteit. De vraag blijft of het ons gelukt is om het belang van tikspelen voor de bewegingsontwikkeling duidelijk te maken. We denken wel dat ze de kracht van 'childplay' ervaren hebben, maar of ze ook begrijpen dat je van elke 'childplay' een soort sport kan maken (net als 'Golf' wat niet meer is dan 'mikken in een putje') is twijfelachtig. Daarom is het misschien beter om wel aan te sluiten bij hun 'sportverwachting' en te starten bij de 'echte sporten'. Voor ons blijft nog wel het ideaal overeind staan, dat juist het spelen van tikspelen voor mindere bewegers een zeer goede weg is om 'vaardiger' te worden.

Wat zijn goede tikspelen voor deze context?

De bedoeling van de cursus was onder andere dat de deelnemers door kregen hoe je een bewegingssituatie aanpast aan de mogelijkheden van de deelnemers. We hadden deelnemers in een rolstoel, met krukken, een deelneemster die op knieën loopt, heel traag loopt, met en zonder armfunctie, licht verstandelijke gehandicapt enzovoort. Elk spel moest daarom aangepast worden, zodat elke deelnemer de kans had om als tikker iemand te tikken of als loper de tikker te ontwijken. Zo hadden we voor een trage tikker een tikstok (piepschuim buis), maakten we het veld kleiner, soms een extra tikker. Voor de trage lopers waren er vrijplaatsen (toilet), groter veld, obstakels, enzovoort. We hadden verschillende soorten tikspelen die makkelijker en moeilijker waren. Bijvoorbeeld 'diamantenroof' is makkelijk omdat de tikker de loper niet hoeft te tikken, maar alleen iets moet wegpakken als de loper niet thuis is (zie boek 'Bewegingsonderwijs in het speellokaal'). Het kat en muisspel met linten uit de broek pakken, is bijvoorbeeld een moeilijker spel.

Contact:

ca.hazelebach@planet.nl

figuur 1: Metafoor van de sporttrap

Hoe leer je de cursisten de tikspelen aan te passen?

Tijdens het zelf spelen van de spelen konden de deelnemers het spel vaak wel aanpassen als wij een vraag stelden of het spel voor de speler te moeilijk of te makkelijk was. Hier uit concludeerden we dat ze het concept: makkelijk/moeilijk begrepen hadden, maar in de praktijk toen ze met kinderen met een handicap moesten werken, vergaten ze vaak de spelvormen op maat aan te passen. Dit kan natuurlijk komen door de spanning van het lesgeven zelf, de lesgever zit dan zo op orde houden, dat er geen tijd is om na te denken over aanpassingen (de deelnemers waren vaak onervaren met training geven).

Toch hadden we het idee dat er nog een ander dilemma meespeelde. Het dilemma van gelijkwaardigheid. Het SPAT-project is gericht om mensen met een handicap te laten deelnemen aan de sport- en beweegcultuur. Het gaat om gelijkheid voor de gehandicapten, ook zij hebben recht om deel te nemen. Gelijkheid is een kernthema in Zuid-Afrika. Door het SPAT-project is al gelukt dat de deelnemers met een handicap trainer willen worden en dat ze in hun wijken kinderen met een handicap aan het bewegen krijgen, vaak geïntegreerd met bewegende kinderen zonder beperking. Het is al een belangrijke stap voorwaarts als de gehandicapte kinderen mee mogen doen en de begeleiders ervoor zorgen dat ze 'The Joy of Movement' ervaren. ››

Brullen als een leeuw

In de praktijk hebben we gezien hoeveel pret de begeleiders kunnen maken met de kinderen. Voor het ervaren van plezier is het niet nodig dat het spel aangepast wordt op de mogelijkheden van de kinderen. Meedoen is al leuk genoeg en als je getikt bent en moet kijken dan is dat voor de kinderen even leuk als zelf meedoen. Het was in de praktijk lastig om duidelijk te maken, dat het volgens ons 'beter' is als elk kind evenveel kans heeft om iemand te tikken of om niet getikt te worden en dat daarom individuele aanpassingen nodig zijn. Dit bleef voor sommige een ingewikkelde gedachte, want we willen de gehandicapte 'gelijk behandelen', maar in een spel moeten er 'aparte aanpassingen of regels' gemaakt worden. Voor veel van de deelnemers was het mee mogen spelen aan een spel wat voor iedereen dezelfde regels heeft, het doel van 'gelijkwaardigheid'. Terwijl voor ons het doel van 'gelijkwaardigheid' het differentiëren van het spel is. Op het gebied van 'overtuigingen' is dit dilemma niet zo makkelijk te verhelderen. We hebben het geprobeerd met de uitleg over een eerlijke balans tussen de kansen voor de loper en de kansen voor de tikker. Als de balans in evenwicht is en alle spelers evenveel kans hebben, dan ontstaat er voor iedereen een spannend spel en dan is het ook leuker om een geslaagde actie te doen (of te winnen).

Dit soort overwegingen werden wel aangevoeld, maar volgens ons niet altijd echt begrepen. Dit kwam bijvoorbeeld na voren in een discussie over het belang van winnen. Het argument was dat je altijd een spel speelt om te winnen (de deelnemers wilden ook graag elk spel met punten spelen). Omdat de beste meestal wint, is het raar dat je het spel zo aanpast dat de slechtste ook kan winnen. We probeerden ons standpunt nog te verdedigen met het antwoord, dat zonder onze aanpassingen een trage gehandicapt speler nooit als tikker kan winnen en dat wij dat vanuit het ontwikkelen van zelfvertrouwen voor elke speler wel van belang vinden dat ze ook af en toe een spel winnen. Na de discussie bleven wij met de vraag zitten of ons perspectief van gelijke kansen in een spel niet te modern is en dat in de fase van hun ontwikkeling al niet voldoende is dat iedereen mee mag doen.

Is het nodig dat de cursisten zelf beter leren bewegen?

In de cursus hebben we alle tikspelen met de deelnemers eerst zelf gespeeld voordat ze de tikspelen aan de kinderen gingen aanbieden. Tijdens het spelen viel telkens op dat de spelers zoveel plezier hadden in het spel. De pret was vele malen groter dan dat wij het hier in Nederland met volwassenen spelen. Bijvoorbeeld bij 'The Lion Sleeps Tonight' speelde de 'lion' een echte leeuw na , met geluiden en gebaren. Het naspelen van de lion was bijna

nog leuker dan het tikken of weg jagen van de lopers.

Het uitbouwen van het spel met andere functies (bijvoorbeeld een 'ranger', die keek of de leeuw al sliep) en andere dieren riep nog meer plezier op. Ons probleem daarbij was wel dat we ook iets wilde duidelijk maken over de bewegingsacties van de loper en van de tikker. Wanneer doet een loper het beter en wanneer doet een tikker het beter en hoe kan je het makkelijker of moeilijker maken.

Onze aandacht voor de bewegingsproblemen van een spel stond niet in verhouding met de aandacht van de deelnemers. We konden in het spel wel verduidelijken dat niet elke speler even goed was en dat daarom het spel aangepast moest worden, maar het was moeilijk om duidelijk te maken hoe een speler beter kon worden. Het meedoen zelf was al leerzaam genoeg, beter worden was voor de meeste deelnemers geen motief. Ook dit was voor ons weer een groot dilemma, want wij zijn zo gewend om iemand 'beter' te maken, leerhulp te geven. De vraag die boven kwam was of het 'beter worden' ook een natuurlijk proces is dat wel gebeurt als mensen mee mogen doen en dat het misschien beter is om voorzichtiger te zijn met leerhulp.

Een antwoord op deze vraag werd in de praktijk duidelijk. Veel bewegers konden tijdens het spel met de kinderen op een geweldige manier meespelen. Terwijl ze met elkaar vaak een eenvoudig spelniveau behaalden (niveau 1) en alleen de heel goede bewegers een hoger niveau (niveau 2), waren er veel cursisten die met de kinderen heel goed door hadden hoe ze het spel speelbaar voor iedereen konden maken. Ze lieten daarbij het hoogste niveau van spelen zien, waarbij ze het spel voor zichzelf moeilijker maakte door de andere spelers meer speelkansen te geven (niveau 3).
Misschien komt het door hun groot empatisch vermogen, hun inlevingsvermogen in anderen, waardoor ze spelend precies door hebben welke ruimte de ander nodig heeft om te kunnen ontsnappen. Een cursist vertelde ons ook dat al die arrangement aanpassingen van ons niet nodig zijn als je op een goede manier speelt. Dit was ook vaak zichtbaar in het spel. Door de speelsheid van de spelers ontstond er bijna vanzelf een optimaal spel waarbij iedereen spelplezier beleefde. Het was voor ons een mooi voorbeeld hoe een goede speler er voor kan zorgen dat anderen en zijzelf beter kunnen leren spelen, door echt te spelen (in plaats van leerhulp van de coach).

Welke theoretische achtergrond is relevant?

In de cursus hebben we geprobeerd om ons concept te verduidelijken aan de hand van de theorie 'loopt't, lukt't en leeft't', wat we in het Engels vertaald hebben naar Fix, Fit, Fun. Het was heel makkelijk om duidelijk te maken dat het bij sport en bewegen vooral gaat om FUN. Dat was de kracht van alle deelnemers in volle overgave genieten van het bewegen en dat werd vergroot door lachen, klappen, zingen, grappen en dankbaarheid. Voor hun is een goede bewegingsactiviteit in de kring staan en zingen en klappen terwijl er één iemand in de kring aan het dansen is. Het mooie was dat ook iedereen in de kring durft te staan, ook de lichamelijk gehandicapte die met eenvoudige bewegingen aan het dansen is. Iedereen is dan razend enthousiast.

Bij een tikspel getikt worden is ook plezier. En aan de kant kijken hoe de anderen aan het rennen zijn geeft misschien nog wel meer plezier dan zelf rennen. Het was daarom moeilijk om de tweede factor, FIT (lukt't) duidelijk te maken. Ze speelden zelf al een overlooptikspel waarbij de getikte speler direct tikker werd en de lopers op signaal van de coach naar de overkant moesten (het klassieke overloopspel wat we vroeger in Nederland ook zo speelden op de school). Ter vergelijking speelden we ons overlooptikspel (zie basisdocument) en vroegen om de verschillen.
In ons spel moest de tikker veel harder werken en konden de lopers intensiever lopen. Wij vinden dit een belangrijk aspect omdat door de vele beurten en de intensiteit er meer leerkansen voor de spelers ontstaan. Maar in de hitte van Afrika is het maar de vraag of 'intensiteit' zo gewenst is. Voor veel deelnemers was dat niet zo, die doen liever rustiger aan en vinden het geen enkel probleem om lang te wachten.

Toch werd in de loop van de cursus wel duidelijk dat bij sport en bewegen het van belang is dat de spelers ook daadwerkelijk bezig zijn en niet alleen hoeven te wachten. Dit hebben we proberen te verduidelijken met de wisselregel bij tikspelen, dat een getikte speler niet aan de kant moet blijven, maar weer mee mag doen als de volgende loper getikt is. Door meer beweegtijd wordt de speler 'fitter', gaat er meer lukken. Een ander aspect van FIT was het toepassen van aanpassingen (makkelijker/moeilijker) zodat iedereen op 'maat' fitter kon worden.

Aan de derde factor FIX (loopt't) zijn we nauwelijks toegekomen. Vanuit de doelstelling van het SPAT-program wilde we ook bereiken dat niet alleen de trainer het spel zou aanpassen aan de mogelijkheden van de gehandicapte speler maar dat ook de gehandicapte speler zelf zou weten hoe de regels of het arrangement aangepast kan worden. Het belang van je eigen keuze maken die past bij je mogelijkheden, zodat je ook goed mee kunt doen. Deze doelstelling was echt onbereikbaar. Ook de doelstelling dat we graag wilden dat de kinderen zelf het spel spelen (fixen) bijvoorbeeld de wisselregels, het kiezen van een nieuwe tikker enzovoort was te veel gevraagd.
De trainers vonden het zo fijn om zelf de leiding te hebben dat ze deze niet af wilden staan. Veel trainers waren zo betrokken dat ze bijvoorbeeld het liefst de hele tijd als tikker zelf mee wilden spelen en al doende het spel makkelijker konden organiseren (fixen).

Ander kader

Voor veel deelnemers was het ook de eerste keer dat ze de leiding over anderen hadden. Ze waren daar dan ook heel trots over dat ze echt de 'baas' waren over de kinderen.
De vraag is of het ons gelukt is om de drie factoren van sport en bewegen, namelijk FIX, FIT, en FUN te verduidelijken en of dit een handig kader is om na te denken over wat we met bewegen en sport willen bereiken. Mogelijk was een tweedeling tussen Fun en Fit al voldoende geweest. Het gaat bijvoorbeeld om het spanningsveld tussen sport als middel voor Fun of sport als doel voor Fit. Vanuit ons perspectief is sport het krachtigst als deze twee samen gaan, sport als middel en als doel, waarbij de context bepaalt waar het accent komt te liggen. Terugkijkend op onze reis, ligt het doel bij deze doelgroep vooral bij sport als middel, waarbij het vooral gaat om 'The Joy of Movement'. Onze Afrikaanse deelnemers waren daar echte topsporters in. We zijn ze dankbaar dat ze ons dat weer geleerd hebben.

Foto's: ChrisHazelebach

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Softbal: al spelend tactisch leren handelen (2)

Hard en gericht slaan

Collega's zijn goed in staat om leerlingen de basisvaardigheden bij te brengen om al snel attractief softbalachtige vormen te kunnen spelen. Vaak zien we dat het spelplezier en leerproces beperkt worden door het vermogen om tactisch te handelen. In dit tweede artikel wil ik verder aandacht besteden aan het uitbreiden van het leerproces door te starten vanuit tactisch handelen.

Door: Michel Aussems

Ter gelegenheid van KVLO Workshops BSM en LO2 heb ik voor de KNBSB handouts geschreven waarvan een groot deel van de inhoud ook zeer goed toepasbaar is in de reguliere lessen vooral in de tweede fase. In dit artikel leg ik uit wat de achterliggende gedachtegang is.

De aandachtsgebieden bij softbal zijn:

- gericht het veld inslaan van een geworpen bal
- afstemmen van de loopacties op de gegeven situatie
- zodanig verdelen van de verdedigende taken dat de veldposities optimaal bezet zijn
- kunnen bezetten van minimaal één positie in het binnenveld en één in het buitenveld
- positie kiezen in het veld en een geslagen bal vangen of fielden
- gezien de spelsituatie, de juiste loper het eerst uitmaken
- gegeven de spelsituatie een loper uittikken of uitbranden.

Slaan

Slaan is uiteraard het meest attractieve deel voor de leerling. Ons inziens zal slaan in eerste instantie vooral gericht moeten zijn om het zo hard mogelijk te doen. Meestal wordt dit door de leerlingen geïnterpreteerd als zo ver (lees hoog) mogelijk slaan.

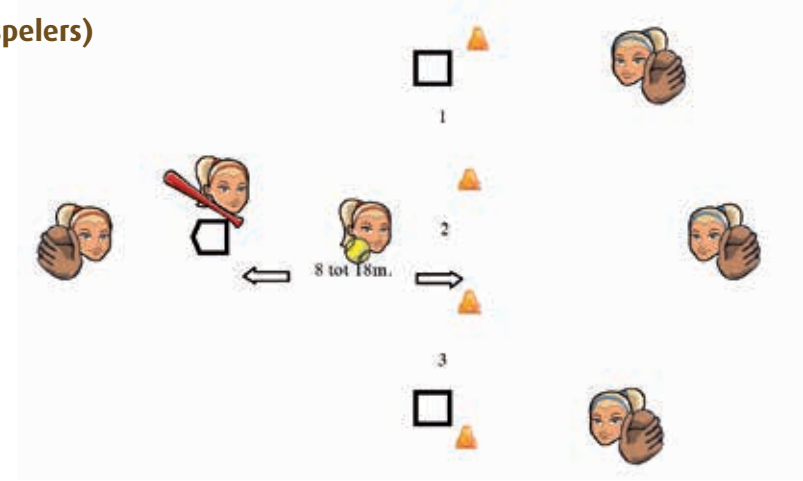
Dit is een logische aanname omdat het merendeel van de hoog geslagen ballen (nog) niet gevangen gaat worden. 'Gericht' slaan is op redelijk niveau eigenlijk een onmogelijkheid, omdat bij een juiste techniek om hard te kunnen slaan de stap reeds ingezet wordt voordat de bal door de werper wordt losgelaten. De uitstaprichting van de slagman bepaalt de richting van de bal. Aangezien de richting van de worp ten opzichte van het lichaam de hoek van inval bepaalt, wordt een bal dicht bij het lichaam veel harder naar die zijde (rechts slaand derde honkzijde) geslagen en een bal ver van het lichaam het hardst naar de eerste honkzijde.

Leerlingen hebben nog geen boodschap aan deze wetenschap. Maar tactisch handig slaan verdient echter op een gegeven moment toch wat aandacht om verder te komen. Het aanbieden van onderstaande spelen leidt meestal tot begrip en vaak tot ander spelgedrag.

Coach-Pitch: 'Doel Slaan 1' (zes tot negen spelers)

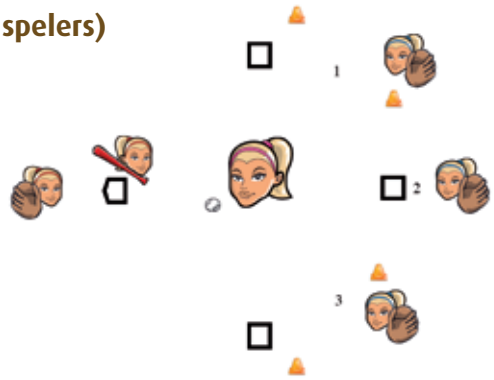
Doel: hard en gericht slaan (compacte swing) ontwikkelen. Van nature worden de armen te vroeg gestrekt voor dat de benen roteren. Dit heeft tot gevolg een lange trage swing die veelal te vroeg ingezet wordt en vrijwel altijd richting het derde honk of fout gaat.

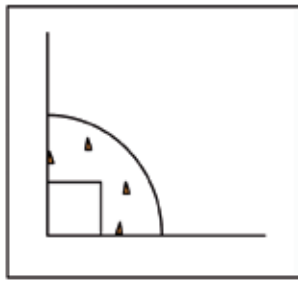
Opdracht: sla een vast aantal ballen (bijvoorbeeld zes) tussen de pillonen door. Doeltje aan jouw zijde scoort één punt, door het midden twee en andere zijde (opposite field) drie punten.

Coach-Pitch: 'Doel Slaan 2' (zes tot negen spelers)

Doel/Opdracht: zie Doelslaan 1.
Nu meer gericht op daadwerkelijke veldsituatie.

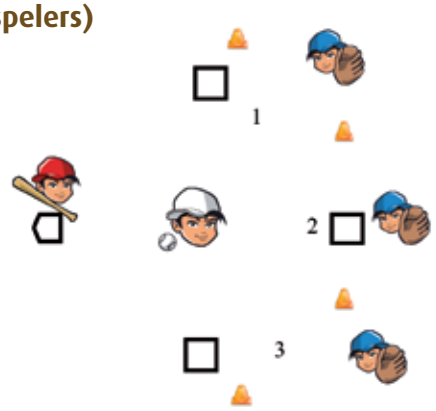

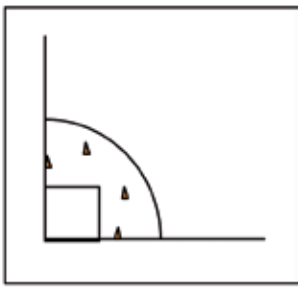

Coach-Pitch: 'Doel Slaan 3' (zes tot negen spelers)

Doel: hard en gericht slaan (compacte swing) ontwikkelen.

Opdracht: sla een vast aantal ballen (bijvoorbeeld zes) tussen de honken/pillonen door. Doeltje aan jouw zijde scoort één punt, door het midden twee en andere zijde (opposite field) drie punten. Voorbij binnenvelders scoort één punt extra een line drive (ineens op het gras of . over de binnenvelders) scoort twee punten extra. Dus bijvoorbeeld opposite field line drive = vijf punten.

»

Contact:

michel.aussems@knbsb.nl

Bovenstaande spelen stimuleren allen het slaan tussen het eerste en tweede honk. Dit lijkt voor de slagman zelf onaantrekkelijk gezien de korte aangooi afstand naar het eerste honk, maar geeft reeds aanwezige honklopers meer kans op te schuiven, dan wel te scoren.
Om dit technisch gezien voor elkaar te krijgen dient een slagman een voor hem interessante worp af te wachten door het midden of aan de eerste honkzijde van de slagzone en/of voor een rechtshandige de bal aan de 'binnenzijde' te raken. Alle spelen kunnen uiteraard vanuit een toss of een coach-pitch gespeeld worden, waarbij de positie van de 'tosser' wel enige aandacht verreist.

Ondanks dat stoten bij competitief softbal een grote rol speelt ben ik er geen groot voorstander van om dit in de onderwijssituatie te benadrukken, met name omdat het nauwelijks te verdedigen valt en het niet echt uitdagend is. Mocht je daar toch interesse voor hebben dan staan er in de hand-outs enkele interessante mikvormen.

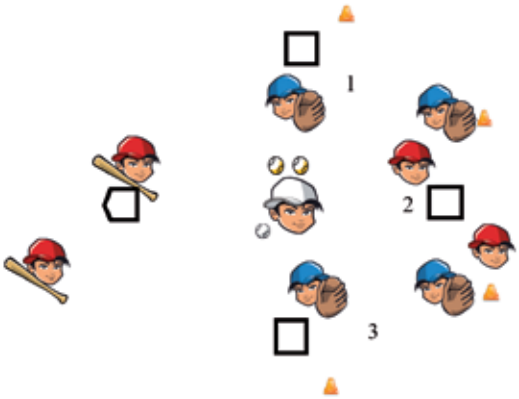
Zodra het leerlingen regelmatig lukt de bal in poortjes 2 en 3 te slaan, kun je het koppelen aan het honklopen en het veldspel.

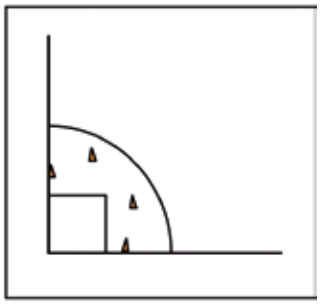
De samenhang tussen geslagen bal en de loopactie kun je al spelend oefenen met onderstaande spelen, waarbij een deel van een spelactie een doel op zich wordt.
In een voortgangssituatie kun je hierbinnen later ook aandacht schenken aan verdedigend tactische oplossingen.

Coach-Pitch: 'Achter de loper op tweede honk' (zes tot twaalf spelers)

Doel: hard en gericht slaan in combinatie met lopen of terugkeren afhankelijk van de kwaliteit (richting, hoogte en afstand) van de slag.

Opdracht: sla een vast aantal ballen (bijvoorbeeld zes) tussen de honken door. De situatie gaat op voor minder dan twee uit! Als loper probeer je een volgend honk te halen. Elke opgeschoven loper levert de aanvallende partij één punt op, elke uit één punt voor de veldpartij!

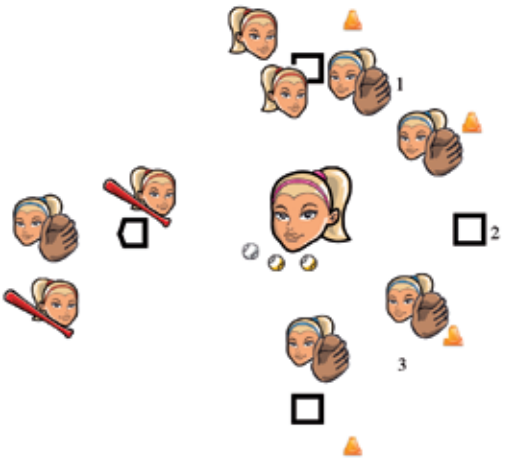

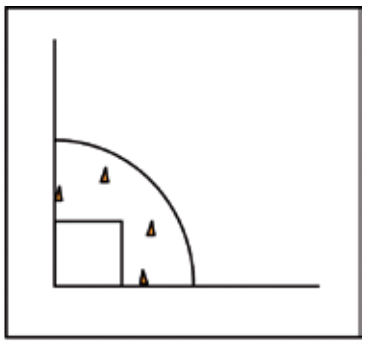
Variatie: als je er buitenvelders bij plaatst kun je ook zinvol de relay en later misschien zelfs cut-off situatie verduidelijken door de slagman/honklopers door te laten spelen zolang het kan en voor elk bereikt honk een punt te geven.

Coach-Pitch: 'Haal ze binnen' (zes tot twaalf spelers)

Doel: hard en gericht slaan in combinatie met lopen of terugkeren afhankelijk van de kwaliteit (richting, hoogte en afstand) van de slag.

Opdracht: sla een vast aantal ballen (bijvoorbeeld zes) tussen de honken door. De situatie gaat op voor minder dan twee uit! Als loper probeer je een volgend honk te halen! Elke opgeschoven loper levert de aanvallende partij één punt op! Elke uit één voor de veldpartij.

Veldspel

Als je in bovenstaande spelen vaak in de situatie geraakt dat het voorkomen van een punt extra honken kost of andersom is dit een uitdagende en intensieve spelvorm;

‘Continue’: (minimaal achttallen)

Indelen: maak een team van vijf spelers en één van minimaal twee. Drie teams van drie is ideaal!

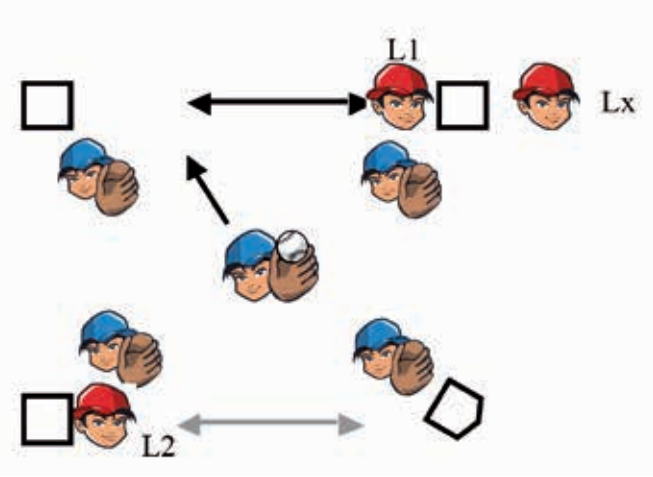
Opstellen: 4 velders bij een honk/thuisplaat en een (pitcher) met bal in het midden van het veld. Eén honkloper op het eerste en één op het derde honk. Extra lopers aan de zijkant bij het eerste honk.

*Speelveld: m*inimaal vijftien stappen. Mochten de lopers te eenvoudig het honk bereiken, maak dan de afstand snel wat groter.

Doel: verbeteren insluitactie in een wedstrijdspecifieke situatie, waarbij meerdere honklopers aanwezig zijn.

Opdracht: de honkloper aan het eerste honk laat zich insluiten, zodat de loper van het derde honk een (uitgestelde) scoringskans krijgt. De pitcher snijdt de loopweg zo snel mogelijk af en start de insluitactie, tussen eerste en tweede honk. Als de honkloper getikt wordt of een honk veilig bereikt, mag de loper van het derde honk starten. Let op! De speler die de bal inbrengt in de nieuw ontstane insluitactie dient achteraan te sluiten (volg je bal) bij deze actie. Dus als je de bal vanaf tweede honk naar de thuisplaat gooit MOET je dat honk overnemen.

Afspraken: puntentelling: elke bereikt honk is een punt en elke uit scoort een punt.
Inbrengen: loper vertrekt pas als de werper klaarstaat.
Inblijven: lopers proberen door heen en weer te rennen veilig één van de honken te bereiken. Je mag uiteraard niet van de honklijn afwijken. Dus je loopt langs de zijden van het vierkant (niet erdoorheen). Loper

van derde honk start pas nadat loper in of uit is!
Uitmaken: Tracht de honkloper(s) zo snel mogelijk uit te maken, door zelf te tikken of zo min mogelijk over te spelen.
Stilleggen: Het spel stopt als de honklopers zijn uitgetikt of een honk veilig hebben bereikt. De loper van eerste honk schuift door naar het derde honk, die van het derde honk sluit aan bij het honk. Een wachtende loper gaat naar het honk.
Wisselen: nadat alle honklopers op beide honken zijn gestart wisselen drie spelers (één team) van functie.

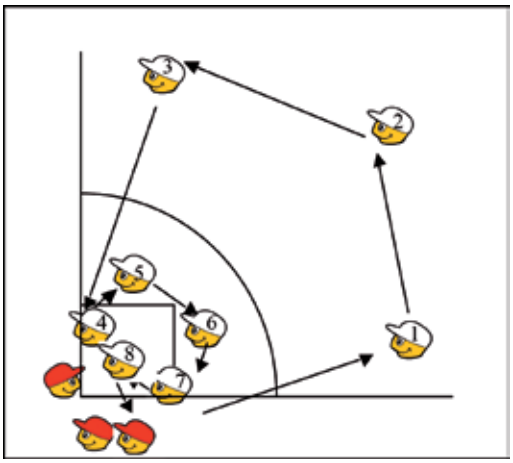
Variatie: lastig, maar spannend en erg intensief! Zodra loper 2 (derde honk) scoort of uitgaat, start het spel direct weer met de nieuwe loper op het eerste honk. De bal kan dus best bij de thuisplaat zijn en veldspelers dienen snel weer hun verantwoordelijke honken op te pikken (loop altijd achter je bal aan!).

Het ervaren van de verantwoordelijkheden op verschillende spelposities kun je spelend aanleren met het volgende spel.

Coach-Pitch: ‘Roulette’ (negen tot twaalf spelers)

Doel: scoren door het eerste honk te halen op een goede slag.

Opdracht: sla een bal het veld in en probeer het eerste honk te halen (één punt). Scoor je blijf je aan slag. Ga je uit dan wordt je rechts velder. Alle velders schuiven dan één positie (zie nummers door).
Afspraken: stilleggen als iemand uit gaat, dan stopt het spel en draaien we snel door.

Ik hoop jullie gestimuleerd te hebben om eens te experimenteren met spelvormen die kunnen leiden tot meer beleving van softbal op school.
Mocht je de documenten van de site doorgenomen hebben en suggesties hebben voor spelvormen die daar niet te vinden zijn, dan ontvang ik die uiteraard graag.

Michel Aussems (ALO Amsterdam 1985)
Docent LO aan het OPDC West Friesland te Hoorn
Projectmedewerker KNBSB Onderwijs en Spelontwikkeling
Vakleerkracht LO te Andijk en Grootebroek

Observeren bij de lessenreeks V

In Lichamelijke Opvoeding 3 (2014) is het artikel 'De docent als 'Rol'model' gepubliceerd. In dit artikel zijn verschillende rollen van de docent LO uiteengezet (didacticus, observator, presentator, organisator, coach en de pedagoog). Het doel is het structureren van vaardigheden en rollen voor de beginnende lesgever zodat hij of zij makkelijker gestuurd kan worden in zijn of haar leerproces.

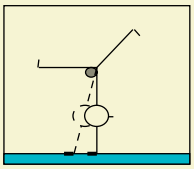
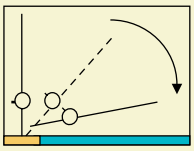
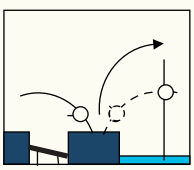
Door: Jennifer Nuij

In dit artikel wordt een praktijkvoorbeeld gegeven waarbij de docent deze verschillende rollen vervult. Het accent wordt gelegd op de rol van 'observator'. In de rol van observator stelt de lesgever observatievragen. De antwoorden op deze vragen zorgen er voor dat de leerlingen optimale, individuele leerhulp kan worden geboden.

Van handstand tot zweefoverslag

De lessenreeks die wordt gebruikt is de turnlessenreeks Van handstand tot zweefoverslag. Deze lessenreeks ziet er als volgt uit:

Tabel 1

Stappenplan Van handstand tot zweefoverslag		
Stap 0	Steunen op de handen	Van steunen op de handen tot handstand
Situatie 0A	Passief tot handstand komen vanuit ligsteun (getild worden)	
Situatie 0B	Spinnetje tegen de muur	
Stap 1	Steunen op de handen: terugvallen uit kniehang	
Situatie 1A	 Steunen op de handen: terugvallen uit kniehang (zonder handstand)	
Situatie 1B	Steunen op de handen: terugvallen uit kniehang (met handstand)	
Stap 2	Tussenstap: handstand platvallen (I) vanuit ligsteun op de kast	
Stap 3	Handstand opgooien tegen de muur	
Stap 4	Handstand opgooien in de vrije ruimte	
Stap 5	Handstand platvallen II (handstand op de vloer, platvallen op de dikke mat)	Van platvallen tot overslaan
Stap 6	 Handstand platvallen III (handstand op licht verhoogd vlak zoals kastdeksel, platvallen op de dikke mat)	
Stap 7	Handstand platvallen IV	
Situatie 7A	Handstandplatvallen op verhoogd vlak met drie keer veren in de trampoline	
Situatie 7B	Handstand platvallen op verhoogd vlak met insprong vanaf het blok	
Situatie 7C	Handstand platvallen met aanloop vanaf de vloer	
Stap 8	Van kopstand naar kopkiep	
Situatie 8A	Kopstand maken	
Situatie 8B	Van kopstand naar kopkiep	
Stap 9	Handstand vanaf verhoogd vlak	
Stap 10	 Flakflik (handstand overslag zonder aanloop, van hoog naar laag)	
Stap 11	Flakflik (handstand overslag met aanloop, van laag naar hoog of gelijkvloers)	Van laag steunvlak (overslag) naar hoog steunvlak (zweefoverslag)
Stap 12	Handstand platvallen V met aanloop	
Stap 13	Zweefoverslag over verhoogd vlak met aanloop	

Van handstand tot zweefoverslag

Doel en doelgroep

De doelgroep voor deze fictieve les is een brugklas die gedurende dit schooljaar nog niet eerder met handstandvormen heeft geturnd. Er wordt bij deze lessenreeks uitgegaan van de beginsituatie dat leerlingen op de basisschool kennis hebben gemaakt met verschillende manier van steunen op de handen zoals bij de handstand en hurkwendsprong. Om eventuele zwakkere bewegers te ondersteunen zijn er wat stappen ingevoegd om op zoveel mogelijk verschillende manieren het steunen op de handen te kunnen oefenen.
Het einddoel van de lessenreeks is een zweefoverslag over een verhoogd vlak. Het einddoel is waarschijnlijk niet voor alle leerlingen haalbaar. Hier ontstaat direct een uitdaging voor de docent: hoe ga je om met individuele verschillen tijdens een turnles en hoe kun je de verschillende rollen van de docent inzetten om aan deze individuele verschillen tegemoet te komen?

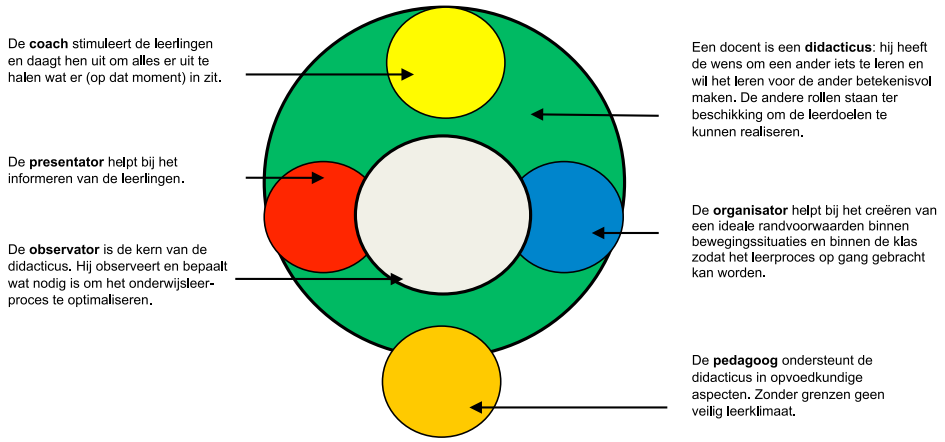
Uitleg bij tabel 1 (zie ook opstelling 1)
Situatie 0A: de beweger wordt vanuit ligsteun door de hulpverleners tot handstand getild.
Situatie 0B: de beweger loopt vanuit ligsteun zo ver mogelijk met de voeten tegen de muur omhoog.
Situatie 1A: de beweger hangt met de knieën aan de rekstok of bruglegger, plaatst de handen onder zich op het matje en komt met actieve steun op de armen terug tot stand.
Situatie 1B: zie 1A. De beweger komt vanuit kniehang eerst tot handstand, al dan niet met hulp van de hulpverleners en komt vanuit de handstand terug tot stand.
Stap 2: de beweger ligt op zijn buik op de kast en plaatst zijn handen op de dikke mat die tegen de kast aan ligt. De beweger wordt door de hulpverleners tot handstand getild om deze vervolgens te beëindigen door platvallen.
Stap 3: de beweger gooit een handstand op tegen de muur of een schuine, dikke mat tegen de muur.
Stap 4: de beweger gooit een handstand op in de vrije ruimte, op een matje.
Stap 5: de beweger gooit een handstand op bij de dikke mat en beëindigt de handstand door platvallen.
Stap 6: zie 5. De beweger gooit een handstand op, op licht verhoogd vlak (bijvoorbeeld kastdeksel).
Stap 7: de beweger komt tot handstand op een verhoogd vlak met behulp van een (mini) trampoline. Stap 7 bestaat uit drie tussenstappen: tot handstand komen vanuit drie keer veren (situatie 7A), tot handstand komen met behulp van een insprong vanaf een verhoogd vlak (situatie 7B) en tot handstand komen met een aanloop op verhoogd vlak (situatie 7C).
Stap 8: de beweger leert overslaan in een vereenvoudigde situatie (kopkiep). Bij situatie 8A wordt de kopstand aangeleerd en bij situatie 8B ervaart de beweger het over de kop gaan in een toegankelijke en veilige situatie.
Stap 9: de leerling maakt een handstand overslag vanaf verhoogd vlak.
Stap 10: de beweger maakt een handstand overslag (flakflik) met behulp van een insprong in de trampoline vanaf verhoogd vlak.
Stap 11: de beweger maakt een handstand overslag (flakflik) in een gelijkvloerse situatie met behulp van de trampoline.
Stap 12: de beweger maakt een handstand op verhoogd vlak met behulp van een aanloop op de vloer. Stap 12 is identiek aan stap 7C met als belangrijkste verschillen: een aanloop op de vloer in plaats van verhoogd vlak en de hoogte van het steunvlak.
Stap 13: de beweger maakt een zweefoverslag over de kast.

De rol van didacticus

De rol van 'didacticus' is de basis van de lesgever: al het handelen van de docent staat in het teken van het beïnvloeden van het onderwijsleerproces bij de leerlingen. De overige vijf rollen (observator, organisator, coach, pedagoog en presentator) staan hierbij ter beschikking van de didacticus waarbij de rol van observator de kern is van zijn functioneren: vanuit observeren handelt hij. En hij handelt zo dat er optimale leermogelijkheden zijn voor elk individu.

Voor het lesgeven met de lessenreeks Van handstand tot zweefoverslag heeft dit de volgende consequenties.

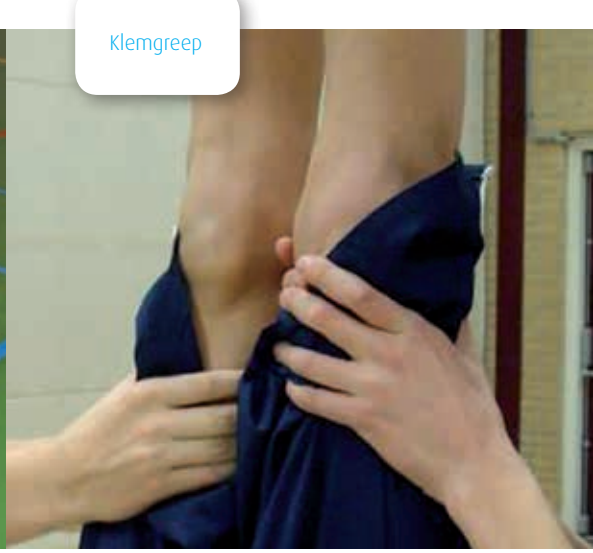
- Elke leerling ontwikkelt zich op een unieke manier en zal dan ook een 'eigen' leertraject doorlopen. Dat betekent dat elke leerling een eigen 'leerplan' binnen deze les nodig heeft. Het is aan de didacticus en de organisator om de activiteit aan te laten sluiten bij de individuele mogelijkheden waarbij de didacticus ontwerpt en de organisator organiseert.
- De docent heeft een duidelijk plan voor de wijze waarop hij de leerlingen kan sturen in het (bewegings)gedrag om de les veilig te laten verlopen en de leerlingen gedoseerd kennis kan laten maken met de bewegingsactiviteit. Het organiseren van activiteiten (groeperen van leerlingen, opdrachten uitdelen, materialen klaarzetten en tijd bewaken) is het werk van de organisator. De coach en pedagoog ondersteunen deze rol door specifiek gedrag aan te moedigen en leerlingen op ongewenst gedrag aan te spreken. Deze rollen kunnen thuis voorbereid worden door het opstellen van observatievragen.
- De leerlingen moeten in zekere mate zelfstandig kunnen werken en zich verantwoordelijk voelen voor de medeleerling om deze les te laten slagen. De organisator organiseert dit zelfstandig werken (groepjesvorming, door naar het volgende niveau, et cetera) en de coach en pedagoog ondersteunen wederom.
- De presentator helpt de didacticus, de coach en de pedagoog door de leerlingen zo te informeren dat zij precies weten wat er van hen verwacht wordt.
- De observator aanschouwt het onderwijsleerproces en stuurt met deze observaties de didacticus in zijn handelen. Hij formuleert voor zichzelf observatievragen om de leerlingen gericht te kunnen observeren tijdens de les. Door gericht te observeren is de beginnende docent sneller in staat om specifiek gedrag sneller waar te nemen en kan hierdoor adequater reageren dan wanneer hij niet ››

Afbeelding 4: De didacticus

Materiaal klaarzetten, concentratie

Klemgreep

gericht observeert. Het kan hier gaan om afwijkend, ongewenst of risicovol gedrag of juist gewenst gedrag. Het belonen van gewenst gedrag is bij deze doelgroep wenselijk omdat de hersenen van pubers gevoelig zijn voor de mogelijkheid dat er een beloning aankomt (Crone, 2008).

Het organiseren van de activiteit en gewenst gedrag

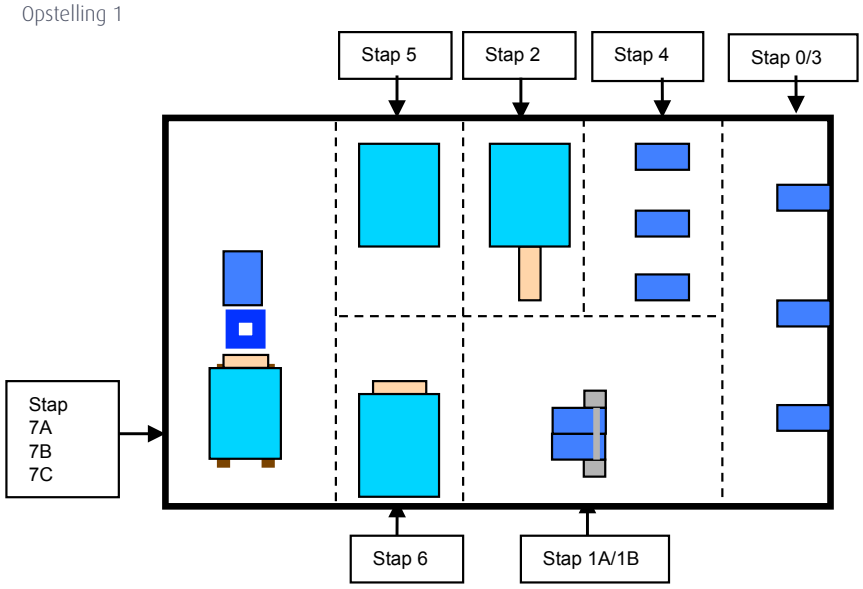
Een les LO kan worden opgedeeld in een aantal kenmerkende momenten. Gedurende deze momenten vervult de lesgever specifieke rollen. Vaak is er één rol dominant per moment:

- opbouwen (organisator)
- instructie geven (presentator)
- oriënteren op de activiteit (observator)
- zelfstandig werken (didacticus, coach,pedagoog)
- verduidelijken van de activiteit (presentator, didacticus)
- verdiepen van de activiteit (presentator, didacticus)
- opruimen (organisator)
- evalueren (didacticus).

Om de activiteit aan te laten sluiten bij de individuele leermogelijkheden organiseert de docent de les op de volgende manier:

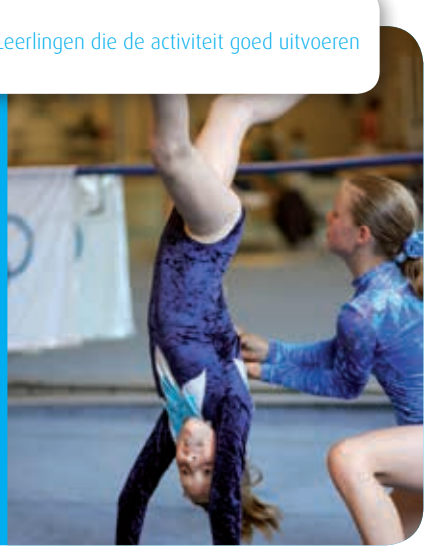
- er wordt gekozen om de activiteiten in de brugklas te beperken tot en met stap 7 (zie opstelling 1)
- de leerlingen starten de les gezamenlijk in de vakken van stap 0/ 3 en stap 4 (organisator) zodat de leerling op de benodigde vaardigheden kunnen worden geobserveerd, met name het hulpverlenen (observator)
- de eerste activiteit staat voor de docent in het teken van het vormen en/of aanpassen van groepjes (drietallen) zodat taakgericht gedrag mogelijk wordt gemaakt en daarna het observeren van het beginniveau van individuele leerlingen (organisator)
- het accent van de eerste activiteit ligt voor de leerlingen op het adequaat leren hulpverlenen met behulp van de klemgreep bij het bovenbeen (didacticus/coach/pedagoog)
- de instructie vindt gedoseerd plaats (maximaal twee aanwijzingen per keer) zodat de leerlingen zich beetje bij beetje kunnen specialiseren in het hulpverlenen (presentator/didacticus)
- de leerlingen worden voortdurend aangemoedigd (coach/didacticus) en gecontroleerd (pedagoog/didacticus) op de bewegingsvaardigheid om de activiteit zo goed mogelijk uit te voeren
- leerlingen die de activiteit goed uitvoeren (kwalitatief goed bewegen en adequaat hulpverlenen) worden *beloond* met een 'paspoort' zodat zij door mogen naar een volgend niveau (organisator). De leerlingen zien zo waar de (volgende) activiteit toe leidt: handstand platvallen met trampoline!
- de docent is in staat om voortdurend te schakelen tussen de rol van observator (gericht observeren met observatievragen!) en de overige rollen (INzoomen (leerhulp bieden) – UIT-treden (observeren en overzicht houden, IN-UIT).

Opstelling 1

Observatievragen voor de docent

Zoals eerder aangegeven wil de didacticus de individuele leerlingen optimale leermogelijkheden bieden. Dat betekent dat hij elke leerling op zijn of haar eigen niveau wil laten deelnemen aan de les en dat hij de individuele leerling zo veel mogelijk wil leren binnen zijn of haar mogelijkheden (ook vanwege veiligheid). De rol van observator is daarbij van cruciaal belang: zonder goede observaties geen adequate leerhulp!

Leerlingen die de activiteit goed uitvoeren

Om gericht te kunnen observeren kan de docent ook zijn éigen gedrag organiseren, bijvoorbeeld met behulp van het schema uit KVLO 3 (loopt het, lukt het, leeft het, leert het). In dit schema is duidelijk te zien welke prioriteit en dus ook welke rol de docent kan inzetten in een bepaald stadium van de les of de activiteit. Bij deze verschillende rollen en stadia kan de docent observatievragen formuleren die hem kunnen helpen om gericht te observeren. Deze vragen zijn echter nog niet heel specifiek en gericht op concreet waarneembaar gedrag. Een observatievraag die gericht is op concreet waarneembaar gedrag zal meer bruikbare informatie opleveren. De volgende voorbeeldobservatievragen kunnen worden gebruikt bij stap 3 en stap 4 van de lessenreeks (handstand opgooien tegen de muur en handstand opgooien in de vrije ruimte):

Observatievragen voor de beweger
Kan de beweger actief steunen op de handen?

- Kan de beweger zelfstandig een handstand opgooien? Zo nee, kan hij het zwaaibeen voldoende hoog opgooien zodat de hulpverleners de beweging kunnen ondersteunen? Kan hij het standbeen snel genoeg bijsluiten en in balans blijven?
- Kan de beweger de actieve vormspanning en de balans blijven handhaven tot hij weer terug komt uit de hanstand?
- Houdt de beweger het hoofd tussen de armen?
- Kan de beweger drie tellen in handstand blijven staan?
- Kan de beweger voldoende spierspanning opbouwen en ziet het er sierlijk uit?
- Kunnen de beweger en de hulpverleners goed samenwerken?
- Kan de beweger zelfstandig en/of op gecontroleerde wijze terugvallen?
- Welke aanwijzing of aanpassing heeft de beweger nodig om beter te leren bewegen?

Observatievragen voor de hulpverleners

- Staat de meest vaardige hulpverlener aan de kant van het zwaaibeen?
- Kunnen de hulpverleners de beweger op correcte wijze en vroegtijdig vastpakken en eventueel tot handstand brengen?
- Welke aanwijzing hebben de hulpverlener(s) nodig om beter te leren hulpverlenen?

Observatievragen voor de samenwerking

- Kan het groepje duidelijke afspraken maken?
- Houdt iedereen zich aan de afspraken?
- Proberen de leerlingen elkaar positief te coachen of aan te moedigen?
- Zijn de hulpverleners serieus en betrouwbaar?

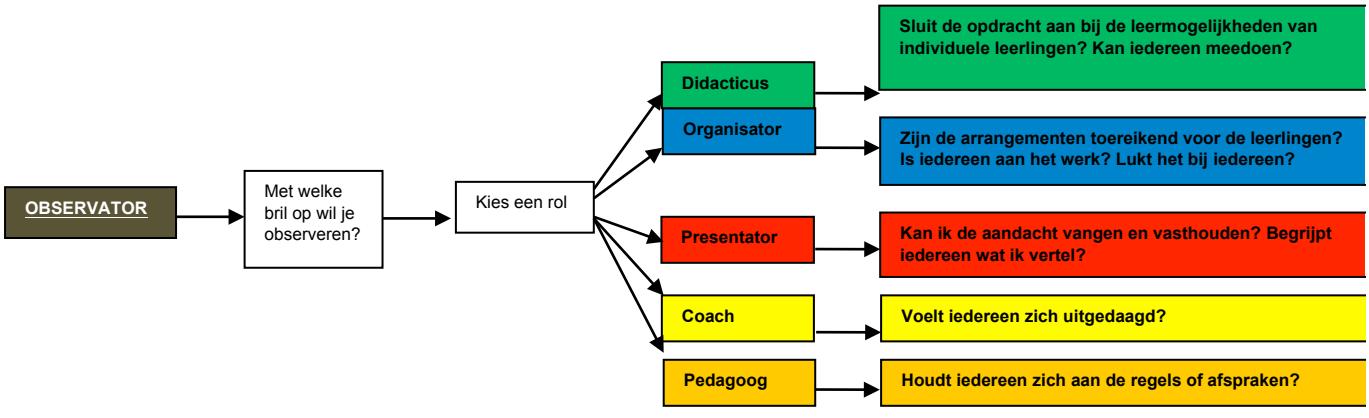
Tot slot

De docent kan voor, tijdens en na het lesgeven de verschillende rollen gebruiken bij het specificeren van zijn eigen gedrag. Daar waar de beginnend lesgever thuis vaak nadenkt over de methodische stappen en de organisatie van materialen en activiteiten is hij niet altijd voldoende in staat om zijn eigen gedrag te specificeren, laat staan organiseren. De beginnend lesgever realiseert zich nog niet dat hij nog veel meer invloed op het onderwijsleerproces kan uitoefenen! De rol van observator kan de beginnend lesgever hierbij helpen. Met behulp van observatievragen gericht op concreet waarneembaar gedrag kan de beginnend lesgever gericht(er) observeren en hierdoor specifiek gedrag sneller herkennen. Aangezien hij thuis al heeft nagedacht over de observatievragen en het mogelijk te observeren gedrag, heeft hij ook bedacht hoe hij hierop zou willen of kunnen reageren (of anticiperen!). De docent kan daardoor meer adequaat handelend optreden met als doel het bereiken van een optimaal leerresultaat bij de leerlingen.

Foto's: Anita Riemersma

Literatuurlijst

Crone, E (2008). *Het Puberende Brein.*
Nuij, J. (2014). KVLO. *De Docent als 'Rol'model.*
Slooter, M. (2007). *Coachen op contact.* Amersfoort: CPS.

Contact:
sporty_jen35@hotmail.com

Ben jij een excellente gymleraar in de praktijk? (3)

Van goede docent, naar hypothetisch excellent; de imaginaire selfie

Wat maakt volgens leerlingen een docent lichamelijke opvoeding een excellente gymleraar? In Lichamelijke Opvoeding 5 is in twee artikelen de relatie gelegd tussen een onderzoek naar meningen van leerlingen over de 'hypothetisch excellente docent' en het beroepsprofiel van de KVLO. Deze serie past zeker in het topic 'Hoe leuk is gym?' Voor welke keuzes komt de LO-docent te staan die streeft naar excellentie. Hoe maak je LO 'leuk' voor je leerlingen in het zicht van interpersoonlijke en pedagogische verantwoordelijkheid als beroepscompetenties.

Door: Maarten Massink

Dat gym niet altijd door alle leerlingen 'leuk' wordt gevonden blijkt uit de citaten die hier en daar in het artikel opduiken. Ze zijn afkomstig van de site Proud2Bme.nl. Daar heeft de stelling 'Gym bederft het plezier in sport' veel reacties gekregen van met name meisjes die zeggen af te haken op de middelbare school om uiteenlopende redenen.

> F. - *Maandag 15 oktober 2012 00:09*
> De gymlessen op de basisschool en het middelbaar onderwijs zijn in mijn persoonlijke ervaring een probaat middel om iedereen het eventuele plezier in sport voor de rest van zijn leven te ontnemen. Wat een ellende, vooral de teamsporten. Als je, zoals ik gewoon niet zo sportief of lenig bent aangelegd dan doet de gymleraar werkelijk niets om je te stimuleren of te motiveren - je wordt wel steevast als laatste gekozen bij 'teamsporten'. Je stumpert tot algemene hilariteit over martelwerktuigen zoals wandrekken, ringen en bruggen met ongelijke leggers. Dat laat sporen in je ziel na waar je nooit meer vanaf komt. Ik ben over de 50, heb na de middelbare school geen sportfaciliteit meer van binnen gezien, zal van m'n langzalzeleven nooit aan sport doen en al geef je bakken geld toe, je krijgt mij geen sportschool in. En daar voel ik me heel gelukkig en heel gezond bij.

In *Lichamelijke Opvoeding 5* heb ik in de eerste twee artikelen de relatie gelegd tussen het beeld dat leerlingen hebben van een (hypothetisch) excellente docent-LO en het beroepsprofiel van de KVLO waarin zeven competenties zijn genoemd. Leerlingen vinden in eerste instantie het creëren van bewegingsinteresse en bijdragen aan de sociale ontwikkeling belangrijk. In het beroepsprofiel worden interpersoonlijke en pedagogische verantwoordelijkheid als eerste genoemd. In *Lichamelijke Opvoeding 5* is bekeken wat interpersoonlijke verantwoordelijkheid betekent in de praktijk. In dit artikel sta ik stil bij pedagogische verantwoordelijkheid als beroepscompetentie.

Pedagogische verantwoordelijkheid

Het beroepsprofiel;

> 4.2 De leraar heeft pedagogische verantwoordelijkheid
> De leraar is verantwoordelijk voor het realiseren van een veilige en stimulerende leeromgeving in de lessen lichamelijke opvoeding. Door zijn leerlingen te stimuleren, te motiveren en te begeleiden, zorgt hij ervoor dat zij zich sociaal-emotioneel en moreel verder kunnen ontwikkelen. Daarbij houdt hij rekening met de culturele diversiteit en schenkt hij aandacht aan gezondheid en een actieve leefstijl. Hij realiseert zo'n veilige en stimulerende leeromgeving zowel voor de groepen waarmee hij werkt als voor individuele leerlingen. Daarvoor onderhoudt hij zijn kennis en vaardigheden op pedagogisch gebied op een professionele, planmatige manier.

Om te voldoen aan deze beroepsstandaard moet de leraar het volgende doen:

- *hij vormt zich een goed beeld van het sociale klimaat in een groep binnen bewegingssituaties. Op basis hiervan ontwikkelt hij benaderingen om het zelfstandig en verantwoordelijk werken van leerlingen te bevorderen;*
- *hij creëert een stimulerende leeromgeving, enthousiasmeert leerlingen om dagelijks te sporten en te bewegen zodat zij zelfstandig hiermee aan de slag gaan op een manier die bij hen past;*
- *hij houdt rekening met het individuele*

perspectief van de leerlingen in de verschillende bewegingssituaties en hij begeleidt hen zodanig dat er ook voor de individuele leerling een persoonlijk en positief ontwikkelingsklimaat wordt gerealiseerd;

- *hij evalueert zijn aanpak of benadering en stelt deze zo nodig bij, voor de hele groep en/ of voor individuele leerlingen;*
- *hij signaleert gedragsproblemen op basis van waarneming van het gedrag in bewegingssituaties. Hij geeft daaraan een vervolg door zijn bevindingen in te brengen en te bespreken in het team van leraren en/ of te verwijzen naar hulpverleners buiten de school;*
- *de leraar signaleert problemen en belemmeringen in de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van leerlingen en stelt eventueel, samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op.*

We bekijken de aandachtspunten aan de hand van vraagstellingen, persoonlijke ervaringen, dilemma's en aanbevelingen en verbeterpunten.

Sociaal klimaat en zelfstandig werken

Autonomie

Een belangrijk aspect van motivatie is naast competentie en verbondenheid (relatie), het gevoel van autonomie. Leerlingen willen mee beslissen en verantwoordelijkheid krijgen in het verloop van de les. Daarbij kunnen tegenstrijdige belangen een rol spelen. Sterker nog, tegenstrijdige belangen gaan een rol spelen. Bij de keuzes van de activiteiten bijvoorbeeld en bij het samenstellen van groepen. In het vorige artikel heb ik gewezen op het belang leerlingen in het programma keuzes te geven. Met het keuzeplichtsysteem wordt een oplossing gevonden voor het dilemma van kunnen kiezen door leerlingen en het aan een programmaopbouw vasthouden. Met keuzeplicht kunnen leerlingen kiezen uit een aantal varianten.

zelfstandig kunnen oefenen/spelen

Bij het samenstellen van groepen is gewezen op het variëren in homogene en heterogene setting qua bewegingsvaardigheid. Leerlingen een keuze geven (per sport) of ze willen spelen met 'levels split'(homogene speelgroepen) of 'levels mixed'(heterogene speelgroepen) is een krachtige motor in de motivatie.

Liekeee - *Donderdag 3 mei 2012 22:24*
Ik vond gym in het begin van mijn middelbare schoolcarriere echt verschrikkelijk. Maar ik kreeg er steeds meer plezier in! Alleen de ren-testen gingen me heel slecht af en hier heb ik op den duur vrijstelling voor kunnen krijgen. Ik vond het wel leuk juist die ruige balsporten. Laat mij maar lekker softballen of rugby-en, heerlijk! Ik kon me inderdaad ook wel heel erg irriteren aan meiden die onwijs voorzichtig waren, dus ging ik meestal in een team met meiden die hetzelfde sporten als ik of bij fanatieke jongens. Uiteindelijk kwam daar ook nog een stukje eetstoornis bij, die ieder moment tot bewegen met beide handen aangreep. Halverwege 6vwo stopte de gymlessen en ik vind het tot op de dag van vandaag wel jammer dat ik geen gymlessen meer heb.

Leerlingen enthousiasmeren voor dagelijks sporten.

Groeperen op basis van bewegingsvaardigheid

Het is interessant te zien welke sporten zich beter lenen om 'split' of 'mixed' te spelen. Het wordt des te sterker vanuit pedagogisch perspectief als je bespreekbaar maakt waarom leerlingen 'split' of 'mixed' willen spelen. Soms kan dat om spel*eigen* redenen zijn. Het ene spel is leuker, uitdagender, spannender als we 'split' spelen dan het andere. Soms ligt het aan het sociale klimaat in de klas die het spelen met 'levels mixed' moeilijk of (tijdelijk) onwenselijk maakt.

Dilemma

Het is pedagogische leerwinst als leerlingen beseffen dat spelen in een heterogene setting andere speelvaardigheden eist dan spelen in een homogene setting. Het raakt de kern en visie op het vak Lichamelijke Opvoeding dit onderscheid duidelijk te maken. Het heeft te maken met leren speelgedrag aan te passen aan de groep ››

Contact:

Contact: m.massink1@upcmail.nl

waarin je speelt. Dit is niet iedere (top)sporter gegeven maar kun je op school tijdens LO leren. Het kan door bewegingsvaardige spelers als lastig of niet leuk worden ervaren als zij zich moeten aanpassen aan minder bewegingsvaardige spelers. Dit kan een dilemma worden voor een docent LO die dit wel vraagt van zijn (bewegingsvaardige) leerlingen. Wat kan helpen is het tijdig afwisselen van homogene en heterogene speelgroepen en het verschil en belang ervan duidelijk maken.

Regels aanpassen

Het aanpassen van regels en spelen voor iedereen mogelijk maken door regelaanpassingen wordt ook niet in alle groepen/culturen even gemakkelijk geaccepteerd. Juist sport en spel kent spelregels die voor iedereen gelijk zijn en iedereen gelijkwaardig maakt. Het is voor sommigen moeilijk te begrijpen dat je anderen in spel/sport soms meer ruimte geeft om beter (mee) spelen mogelijk te maken. Zij ervaren deze differentiatie als oneerlijk en benadrukken liever de gelijkwaardigheid van alle spelers. Interessant is in dit verband het artikel 'The Lion Sleeps Tonight, Hollandse tikspelen in Zuid Afrika' van Femke Wittekamp-Huisman.

Dilemma

Leerlingen bewust maken van het feit dat het beter leren spelen voor alle leerlingen centraal staat en niet de competitie op zich is in dit verband een hele uitdaging. We zien dit terug in de trits 'loopt't, leeft 't, leert't. Het dilemma dat hier speelt is dat het voor de beleving (loopt't en leeft't) soms makkelijker en leuker is in een homogene setting te spelen op basis van gelijkwaardigheid in spelvaardigheid en toepassen van regels. Maar bij het 'leren van betere spelers' (leert't), waarbij de speelvaardige spelers coachend optreden richting de minder spelvaardige spelers in de groep, is een heterogene setting met differentiatie in spel-/speelregels noodzakelijk. Dit vraagt wel coachvaardigheden en aanpassing van de bewegingsvaardige spelers.

Groeperen op basis zelfstandig werken en sociale vaardigheid

Een andere manier van groeperen is niet op basis van bewegingsvaardigheid maar op basis van sociale vaardigheid en zelfstandig werken. In sommige klassen is een aantal leerlingen dat het moeilijk vindt zonder leiding van de docent een spel op gang te brengen en te onderhouden. Als deze leerlingen over meerdere groepen verspreid zijn lijkt het of de hele klas niet in staat is zelfstandig te spelen. Als docent kun je van zelfstandig oefen/spelen een leermoment maken. Groepen worden dan samengesteld op basis van zelfstandig kunnen oefenen/spelen. Leerlingen die hier toe in staat zijn vormen een groep. De groepen worden samengesteld door de docent op basis van ervaringen in de voorgaande les(sen). Als deze groepen aan de slag gaan wordt vaak duidelijk dat sommige (groepen) leerlingen wel in staat zijn tot zelfstandig werken en andere groepen niet. De docent gaat naar de groep waar het misgaat (geen spel, geen goede sfeer) en bespreekt met de leerlingen wat hij ziet. Hij laat ook zien dat andere groepen daar wel toe in staat zijn. Hij geeft daarna leiding in het groepje waar nodig met de bedoeling deze leiding af te bouwen tot dit groepje wel in staat is tot zelfstandig oefenen/spelen.

In het klassengesprek komt aan de orde wat nodig is om zelfstandig te kunnen spelen. Wat doe je als iets je niet aanstaat? Wat doe je bij een meningsverschil? Wie geeft een voorbeeld van een speler met wie het altijd prettig is om samen te spelen? Wat doet deze speler goed? Wat maakt hem een prettige speler? Tegen wie is het prettig spelen als tegenstander? Wat maakt een tegenstander een prettige tegenstander? Wie is in het veld een goede coach? Wie geeft op een goede manier aanwijzingen? Hoe doet hij/zij dat?

Vooral het (gemotiveerd) nomineren van andere spelers, deze voordragen als prettige/fijne medespeler of tegenstander is een goede manier het spelgedrag bespreekbaar te maken en te sturen op gedragsverandering. De motivatie van de nominatie speelt daarbij een belangrijke rol.

Aanbevelingen/aandachtspunten

Het sociale klimaat positief beïnvloeden is soms minder goed te plannen. De (toevallige) samenstelling van de klas of gebeurtenissen die ook buiten de LO les gebeuren zijn van invloed en spelen een belangrijke rol zonder dat je hier direct invloed op hebt. Dat maakt het lastig een aanpak vooraf te plannen. In je les kun je wel invloed hebben op zaken als:

- groeperen op basis van sociale vaardigheid
- gedoseerd hulpverlenen door de docent in de richting van zelfstandig werken
- bespreekbaar maken van plezierig speelgedrag
- voorbeelden laten geven door leerlingen plezierig speelgedrag te laten benoemen.

In een volgend artikel sta ik stil bij hoe je als docent je lessen kunt (laten) evalueren zodat je imaginaire selfie wordt bijgesteld door de leerlingen. De citaten van de site *proud2bme* geven in ieder geval aanleiding rekening te houden met een groep leerlingen voor wie LO niet altijd een feest is.

Literatuur

Elzinga, R., Honing, D. van der, (2013), 'Hypothetisch excellente docent lichamelijke opvoeding gezocht', *Lichamelijke Opvoeding* 2 p.10-13

Bax, H, Driel,G.van, Jansma, F.,& Palen,H. van der (2010). *Beroepsprofiel leraar lichamelijke opvoeding,*. Zeist, Jan Luiting Fonds

Sociaal klimaat, leerlingen willen meebeslissen.

Even voorstellen

Op het bureau van de KVLO in Zeist is team onderwijs ook voor jou aan het werk. Team onderwijs houdt zich bezig met thema's als scholing, cursussen, activiteiten, Arbo en huisvesting, combinatiefuncties, netwerken, uren bewegingsonderwijs, bevoegdheden, veiligheid, ondersteuning van de KVLO afdelingen. Het team bestaat uit vijf medewerkers, wie dit zijn en wat zij precies doen maken wij graag in het volgende nummer aan jullie bekend in deze nieuwe column 'Even voorstellen'.
Vervolgens zal deze column gewijd worden aan jullie, de professionals. Wil je hier een bijdrage aan leveren of heb je suggesties voor inhoud of onderwerpen meldt dit aan via *onderwijs@kvlo.nl*

'Hoe houd je gym leuk voor iedereen?

Passend onderwijs

Met de invoering van passend onderwijs krijgen scholen een zorgplicht. Dat betekent dat ze de verantwoordelijkheid krijgen om alle leerlingen een passende onderwijsplek te bieden. Vanaf 1 augustus 2014 melden ouders hun kind aan bij de school van hun keuze en heeft de school de taak om het kind een passende onderwijsplek te bieden. Wat betekent dit nu voor jou als docent en hoe zorg je ervoor dat gym ook voor deze leerlingen een leuk en aantrekkelijk vak is? Hoe ga je als docent om met de verschillen tussen de leerlingen in de klas? Op welke wijze zet je de ondersteuning in bij deze leerlingen? Hoe zorg je ervoor dat leerlingen onderwijs krijgen dat bij hen past en hen uitdaagt?
Kortom de invoering van Passend onderwijs roept nog een hoop vragen op. Wellicht vragen waar jij, of jullie als school allang mee aan de slag zijn gegaan, wellicht is er nog een hoop onduidelijkheid.
Hoe groter de onderlinge verschillen tussen leerlingen worden, hoe grotere uitdaging jij als docent hebt om aan te sluiten bij talenten en mogelijkheden. Het is goed om als docent stil te staan bij wat dit straks concreet van jou in de onderwijssituatie(s) gaat vragen. Goed om stil te staan bij welke ondersteuning je als docent kunt inzetten. Uitwisselen van expertise vanuit het speciaal onderwijs, het inzetten van tijdelijke en structurele ambulante begeleiding, het bijscholen (kan de school aanvragen via de prestatiebox), inzetten van een klassenassistent alles met tot doel om een veilige, uitdagende omgeving te creëren met respect voor de onderlinge verschillen en alle kinderen beter te leren bewegen. Ga eens na hoe het passend onderwijs binnen jullie samenwerkingsverband is geregeld. Zij stellen een ondersteuningsplan samen waarin is vastgelegd hoe binnen het samenwerkingsverband passend onderwijs voor elk kind wordt verzorgd. Ouders melden hun kind tien weken voor de zomervakantie aan, op dit moment bekijkt de school of zij de leerling kunnen toelaten en welke ondersteuning zij de leerling kunnen bieden. Ga als docent of als vaksectie na welke consequenties dit voor jullie heeft, welke ondersteuning jullie hierbij benodigen en hoe jullie dit kunnen inkleden. Denk aan het volgen van scholing, het uitwisselen van kennis met speciaal onderwijsscholen uit de regio, het uitnodigen van een ambulant begeleider bewegingsonderwijs. Wees voorbereid om in te kunnen spelen op de verschillen binnen jouw lessen en zo gym voor iedereen leuk te houden!
(Bron: *www.passendonderwijs.nl*)

Hoe leuk is gym?

Wij vroegen het een aantal leerlingen

Chris (13 jaar): Speciaal onderwijs
Ik vind op deze school gym fijner, omdat je pauzes mag nemen wanneer je moe bent. De juf rekening houdt met de kinderen die snel moe zijn en met de spelletjes die we spelen. Op deze school kiest de juf meestal de partijen. Soms mogen, net als op mijn oude school, de kinderen kiezen. Hier word ik niet als laatste gekozen, zoals op mijn oude school, maar bijna altijd als eerste. Wanneer we gaan voetballen, dit doen we ook vaak in de pauze, sta ik niet aan de kant, zoals op mijn oude school, maar wordt ik eigenlijk altijd als eerste gekozen en dat vind ik cool!

Helpdeskthema van de maand:

Deze maand stond in het teken van de uren LO in het voortgezet onderwijs. Bij veel scholen stonden de uren LO ter discussie onder druk van diverse bezuinigingsopdrachten. Er heerst grote onduidelijkheid over het aantal lesuren dat gespreid over de leerjaren gegeven dient te worden. De KVLO vindt dat hier geen onduidelijkheid over dient te bestaan gelet op de bedoelingen en uitgangspunten van het amendement en de eerdere evaluatie van de inspectie uit 2011. Hier concludeert zijzelf dat er te weinig lessen worden gerealiseerd (op bijna de helft van de scholen, m.n. in het vmbo), de KVLO vindt dat de inspectie zou moeten toezien op de gemiddelde omvang zoals aangeven in onze berekeningen.
Deze kun je terugvinden op onze website: *http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?6308*

Vellesan College

SPORTIEFSTE VO SCHOOL VAN NEDERLAND

Het Vellesan is een brede openbare scholengemeenschap in IJmuiden. De school heeft een sterke eigen visie en voert deze ook door. Sport is een van de pijlers van onze school. Het waarborgen van de kwaliteit van ons sportonderwijs is voor ons zeer belangrijk. Daarom zijn wij naast de samenwerkingen met het Cios en de ALO ook aangesloten bij het SportAccentNetwerk Nederland.

Door: Jinse de Groot

Wij zijn samen met het 't Atrium uit Amersfoort een van de medeoprichters van dit netwerk. We hebben sinds de oprichting in 2000 een actieve rol gespeeld in het netwerk, zowel in het dagelijks bestuur als in de eigen regio. Afgelopen schooljaar hebben wij het format voor de sport-audits van het netwerk opgesteld. De enquêtes die wij daarvoor opgesteld hebben maken 360 graden feedback mogelijk, leerlingen, ouders, collega's en management zijn in het format opgenomen. De enquêtes hebben wij in kwaliteitsscholen gezet om een goede benchmark te verkrijgen. De uitkomsten van de enquêtes en audit van het Vellesan College waren erg positief.

Wij bieden alle leerlingen een structureel en compleet sportaanbod. De vernieuwde opzet van het vakwerkplan maakt dat het een praktisch document is waarmee gewerkt wordt en waardoor de visie in de praktijk geborgd is. In klas 1 nemen we een fysieke screening af, waarna vervolgens leerlingen op uitnodiging aan het bewegingsuur deelnemen. Het bewegingsuur is zo ingericht dat leerlingen met een achterstand extra ondersteuning krijgen en leerlingen die niet actief zijn een sportoriëntatieprogramma volgen. Duurzame sportbeoefening is belangrijk voor zowel de gezondheid als sociale contacten. In de examenklassen volgen alle leerlingen een sportoriëntatieprogramma. Dit programma bieden we extern aan in samenwerking met omliggende verenigingen en organisaties.

Samenwerking

De docenten LO werken samen met de combinatiefunctionaris gebonden aan onze school om extra naschoolse sport aan te bieden. Vrijdagmiddag is de sporthal beschikbaar voor extra sport, tijdens deze momenten wordt er toegewerkt naar de scholentoernooien waar we als school aan mee doen. Deze aanpak zorgt voor een lagere drempel naar een sportvereniging.

Wij geven ook ruim baan aan talenten binnen onze school. Zo bieden wij volledig doorlopende leerlijnen dans en sport. Beide zijn gericht op de enthousiaste sportieve leerlingen met een brede interesse voor dans of sport. Voor de dansleerlingen is er een goede doorstroming naar een dansopleiding. De leerlingen SDV en LO2 komen gemakkelijker door de CIOS-test en de leerlingen BSM kunnen middels het convenant drempelloos instromen bij de ALO. De vormgeving en invulling van de programma's hebben we afgestemd op de verschillende vervolgopleidingen. Elke sportprofielklas heeft zijn eigen, zelfgeschreven methode. Het is en blijft een investering van de vakgroep, maar stelt ons in staat om alles uit het programma te halen wat er in zit. De readers zijn geschreven op onze visie en onze specifieke situatie in de gemeente Velsen.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Het Vellesan gelooft dat je door sporten meer kan!
Jinse de Groot is sportcoördinato van het Vellesan College

Contact:

J. deGroot@vellesancollege.nl

Develstein College, altijd in beweging

Sport op het Develstein College is voor iedereen. De basis voor sport wordt gelegd tijdens de reguliere lessen, waar de sectie lichamelijke opvoeding alle leerlingen enthousiast maakt om te bewegen door een breed en afwisselend aanbod van traditionele en nieuwe sporten aan te bieden met veel aandacht voor sportief gedrag. Leerlingen leren dat zij rekening moeten houden met elkaar, zodat iedereen plezier in de les heeft. Sportief gedrag past bij de school, waar normen en waarden belangrijk zijn.

Door: Nathalie ten Morshuizen

Dankzij een uitgebreide sportaccommodatie op het schoolterrein met sportvelden rondom de school en veel accommodaties in de directe omgeving en veel eigen materialen, wordt een afwisselend en uitdagend lesaanbod samengesteld dat is vastgelegd in het vakwerkplan van de sectie. Het belangrijkste onderdeel van de succesfactor is echter het enthousiaste en uitgebalanceerd team van docenten lichamelijke opvoeding dat als een hechte eenheid samenwerkt en 100% gaat voor de leerling. Die inzet en dat enthousiasme nemen de leerlingen over, wat resulteert in een sportieve cultuur op school en een sportief imago in de regio. Sport op het Develstein College heeft een sterkte aantrekkingskracht op leerlingen. Mede dankzij het sportieve imago kiest ruim een derde van de leerlingen voor het sportpakket in de onderbouw en voor LO2 of BSM als examenvak.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Breed aanbod voor iedereen

Naast de reguliere lessen biedt de sectie een breed aanbod aan sportieve activiteiten met veel sportdagen, clinics, psycho-fysieke trainingen, sportieve reizen en een naschools aanbod bij verenigingen in de buurt. Door een goede aansluiting op het basisonderwijs is sport op het Develstein College voor iedereen. Leerlingen die in de brugklas moeite hebben met bewegen, krijgen begeleidingslessen zodat ook zij het sportprogramma met plezier kunnen volgen. Hierdoor kent de school geen lesuitval bij de gymlessen. De sportieve ambities reiken verder dan de eigen school. Vorig schooljaar is in samenwerking met gemeente Zwijndrecht een naschools sportaanbod voor alle leerlingen in de regio opgezet. Ook worden leerlingen ingezet bij de organisatie van toernooien voor het basisonderwijs en helpen leerlingen die door de school worden opgeleid tot jeugdsportleiders als scheidsrechter of trainer bij verenigingen in de regio. Tot slot wordt er ook met het personeel na schooltijd gesport. Sport verbindt, ook buiten de school en na schooltijd.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Dat sport en het Develstein College onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, staat vast. Inmiddels is het Develstein College al vijf keer gecertificeerd als Sportactieve School en blijft zich verder ontwikkelen op sportief gebied. Als gesprekspartner met de gemeente, als gezonde school en als samenwerkende partner met andere scholen, met zes sportgroepen (onderbouw) en bijna 40% van de leerlingen dat examen doet in sport, met een aantrekkelijk naschools-sportprogramma, sport voor het personeel en met docenten die bovengemiddeld betrokken zijn bij hun vak. Zij zullen er alles aan doen om het sportaanbod continu te blijven ontwikkelen. Met als doel: leerlingen bewust maken van gezond en sportief gedrag en hen daarin te stimuleren op een manier die bij hen past, zodat zij voor altijd in beweging blijven.

Contact:

ntermorshuizen@develsteincollege.nl

Blariacumcollege Venlo: sportief op én naast het veld

Maar liefst drie keer in vier jaar tijd wist het Blariacumcollege uit Venlo het tot de finale te schoppen van 'Sportiefste VO-School van Nederland'. En niet voor niets. Het Blariacum streeft ernaar leerlingen uit te dagen, de kans te geven zich optimaal te ontwikkelen en hen zelfstandig te laten werken zodat ze hun hele leven blijven bewegen. Want sporten is goed voor de gezondheid en de persoonlijke en sociale ontwikkeling van een kind.

Door Gerard Jacobs

FOTO: HANS DIJKHOFF

Sportklas voor iedereen

De Sportklas op het Blariacum blijkt de laatste jaren zeer populair bij de leerlingen. Voor het schooljaar 2014/2015 hebben zich al tweehonderd nieuwe sportklasleerlingen aangemeld.
Voor hen staat - letterlijk - actieve deelname centraal; ze nemen deel aan clinics, organiseren de sportdagen, collecteren en duiken om zes uur 's ochtends al het zwembad in. Het jaar sluiten ze af met een Sportklasfeest waar ze samen met hun ouders deelnemen aan een tiental sportieve workshops. Ook wordt die avond de sportman of -vrouw van het jaar uitgeroepen.

Ook aan leerlingen met een motorische achterstand en/of beperking is gedacht. Hen wordt Motorische Remedial Teaching (MRT) en het interventieproject 'Shape' aangeboden namens de GGD en de gemeente Venlo. Leerlingen die dreigen uit te vallen wordt een 'rots- en watertraining' geboden. Zij kunnen deelnemen aan een extra fitnessproject dat is opgezet in samenwerking met VVV-Venlo.

Elke eerste maand van het kalenderjaar start het project 'Irun2Bfit' voor alle tweedejaars, waar het hebben van een gezonde leefstijl centraal staat. Het hoogtepunt van dit project was de Venloop afgelopen maart toen maar liefst 300 Blariacumleerlingen de vijf kilometer liepen.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Sportief ook ná schooltijd

Leerlingen die van sporten houden krijgen de mogelijkheid om buiten schooltijd te sporten dankzij het project 'Ixport'. Elke periode worden er vier clinics aangeboden van vier weken. Vorig schooljaar deden ruim 300 leerlingen mee aan paardrijden, forelvissen, cardiofitness of kickboksen. Nog eens 271 leerlingen gingen duiken, klimmen, freerunnen of darten tijdens de extra avondclinics.
Honderd leerlingen hebben inmiddels ook een 'SportingClub Blariacum'-abonnement afgesloten, waarmee ze van alle sportfaciliteiten van een fitnessclub gebruik kunnen maken.

Goede doelen

In september 2012 beklommen docenten en leerlingen voor de derde keer de Alpe d'Huez. Het cijfer 21 staat tijdens 'The Big Climb' centraal. In totaal trainen 21 docenten en evenzoveel leerlingen 21 weken om de 21 bochten van de Alpe d'Huez te bedwingen. Dit bracht de afgelopen jaren in totaal al meer dan € 50.000,- op voor de stichting KIKA.

'Blariacum Stormt voor Tanzania'

Op 18 april jl. namen alle leerlingen van het Blariacum (1600 in totaal!) deel aan een *obstaclerun* voor Tanzania. Op het hindernisparcours klommen ze over geparkeerde auto's en klimrekken, stapten ze in honderden autobanden, zwommen ze in containers gevuld met water en tijgerden ze over de grond. Dit sportieve project bracht bijna 5000 euro op waarmee een groepje leerlingen, docenten en begeleiders deze zomer naar Tanzania afreizen om projecten daar te steunen.
Drie keer raden: ook dit project regelden de leerlingen helemaal zelf!

Contact:

gjacobs@blariacum.nl

BE SMART, BE FIT! The OSB lifestyle!

De Open Schoolgemeenschap Bijlmer (OSB) is een brede schoolgemeenschap voor vmbo, havo en vwo in Amsterdam Zuidoost. Een inspirerende schoolgemeenschap die openstaat voor alle jongeren van twaalf tot achttien jaar, ongeacht afkomst, begaafdheid en talent. De leerlingenpopulatie is een afspiegeling van de omringende samenleving wat het lesgeven bijzonder maakt. De werkwijze die de OSB hanteert namelijk, kring-werkfase-kring, is voor de OSB doelstellingen een zeer belangrijke sleutel. Door onze specifieke werkwijze vragen wij leerlingen met elkaar van mening te wisselen, elkaar en zichzelf feedback te geven en actief aandacht voor elkaar te hebben.

Door: Tom Vening

Bewegingsonderwijs (BO)-lessen

De vakgroep bewegingsonderwijs is energiek, dynamisch, vernieuwend en vooruitstrevend. De docenten zien bewegen in het bewegingsonderwijs breder dan onderwijs in het bewegen op zich. Naast het verbeteren van bewegingsvaardigheden vinden er tal van andere leerprocessen plaats in de lessen bewegingsonderwijs op de OSB. Inzet, respect voor elkaar, samenwerken en ontwikkeling zijn de vier kernwoorden tijdens de lessen. Leerlingen behoren elkaar te kunnen helpen in het verbeteren van de bewegingsvaardigheden en het presteren in groepen. Deze visie sluit direct aan bij de werkwijze van de OSB.

Naschoolse sportactiviteiten

Leerlingen worden vanuit de mentor en (vak)docenten bewegingsonderwijs gemotiveerd te bewegen. Door leerlingen aan te melden bij het jeugdsportfonds en de naschoolse sportactiviteiten (Topscore Amsterdam) proberen wij leerlingen in beweging te krijgen. Dit is al jaren een groot succes. Leerlingen schrijven zich in voor een bepaalde sport, betalen 20 euro voor 20 weken, een training per week en spelen ongeveer een wedstrijd/toernooi per maand tegen andere VO-scholen in Amsterdam. Op dit moment doen er zo'n 200-250 leerlingen per jaar mee verdeeld over 14 sporten. De OSB zorgt voor de coördinatie, structuur en accommodatie. Topscore zorgt voor de trainers.

Relatie met verenigingen en overige sportinstanties

Wij hechten veel waarde aan de relatie met verenigingen en sportinstanties uit de omgeving. Zo is er bijvoorbeeld een samenwerking met het ROC sport en bewegen en de Academie Lichamelijke Opvoeding (ALO) op het gebied van stagiaires en scheidsrechters van het ROC die wij inzetten bij onze sporttoernooien. Via Topscore kunnen wij als school goed fungeren als tussenpersoon om de leerling naar de sportvereniging te krijgen. Wij bieden de sportverenigingen en sportinstanties daarom ook de mogelijkheid om hun sport/club bij ons in de gymlessen te promoten.

Contact:

TomVening@openschoolgemeenschapbijlmer.nl

FOTO: HANS DUKHOFF

Aandacht voor gezonde en actieve leefstijl

Afgelopen twee jaar is er door de vakgroep BO een programma voor de themaweek (*BE SMART, BE FIT! The OSB lifestyle!*) opgezet waarin het bewust maken van leerlingen op beweeg-, eet- en drinkgedrag het grootste doel is. In samenwerking met de gemeente Amsterdam, KNCB, sportschool Henny Plezier, Topscore en andere vakgroepen op de OSB is er een breed programma opgezet waarin veel hedendaagse gezondheidsaspecten aan bod komen. In maart 2014 heeft de themaweek voor de eerste keer plaats gevonden nadat de wethouder van Amsterdam Zuidoost de themaweek opende voor alle eerste klassen. Deze week was een groot succes, leerlingen, docenten en onze buitenschoolse relaties waren enthousiast over het verloop van deze themaweek. Volgend jaar gaan we deze week opnieuw organiseren.

Toekomst plannen

Op dit moment zijn wij bezig om ICT in de bewegingsonderwijs lessen te implementeren. Dit zorgt voor nog meer differentiatie mogelijkheden. Daarnaast kunnen we met bijvoorbeeld het gebruik van een tablet leerlingen elkaar nog meer laten ondersteunen en verantwoordelijkheid geven in hun eigen beweging/leerproces.
De OSB zal volgend jaar meewerken aan het SALVO project. Het doel van dit project is om leerlingen bewuster te maken van hun voeding- en beweegpatroon. Dit wordt begeleidt door studenten van de ALO en Voeding en Diëtiek.

Christelijk Lyceum Veenendaal

"Aan sport en bewegen op het CLV, doet elke leerling mee"

FOTO: HANS DIJKHOFF

Het CLV is een scholengemeenschap voor mavo, havo, vwo en gymnasium van bijna 2100 leerlingen in het midden van het land. Op het CLV volgen 500 leerlingen een extra sport programma in sportklassen, LO2 en BSM. Kortom, een school met aandacht voor bewegen en ruimte voor ontwikkeling en talent. Leren met als doel om je steeds te verbeteren staat daarbij bovenaan.

Door: Cees Gouw

De vakgroep BO heeft deze mogelijkheid aangegrepen om voor leerlingen extra sportmogelijkheden te ontwikkelen. De vakgroep is ondernemer en eigenaar van deze ontwikkeling.

Extra activiteiten en sportklassen, LO2/BSM

De aantrekkelijkheid van het sport- en beweegprogramma naast de reguliere lessen BO maakt dat alleen al in de brugklas 50% van de mavo, havo en vwo-leerlingen kiest voor sportklassen. De sportklaslessen komen in plaats van een ander vak en staan voor alle leerlingen op hetzelfde moment in hun rooster. Mavo, havo en vwo-leerlingen kunnen hierdoor gezamenlijk sporten. Het aanbod is breed en verdiepend mede door samenwerken met sportscholen en verenigingen. Na de sportklassen kunnen leerlingen kiezen voor LO2 en BSM. Deze doorlopende leerlijn biedt elke leerling, op elk moment, de mogelijkheid om voor extra sport en bewegen te kiezen.

FOTO: HANS DIJKHOFF

Na schooltijd en in vakanties zijn er mogelijkheden om te voetballen en hockeyen. Ook is er een skiweek, een surfkamp en verschillende zeilkampen voor leerlingen.

Opleiden en samenwerken

De vakgroep werkt nauw samen met opleidingsscholen. Voor 25 ALO-studenten per jaar is het CLV hun stageschool. Zij maken niet alleen kennis met lesgeven maar ondersteunen ook veel andere activiteiten. Alle BO-vakdocenten zijn betrokken bij de begeleiding van deze studenten. Er is ook een nauwe samenwerking met sportservice Veenendaal, verenigingen en sportscholen. Verschillende sportactiviteiten vinden plaats buiten de school en worden verzorgd door specialisten van sportclubs en verenigingen. Dat deze samenwerking ook voor sportservice Veenendaal belangrijk is, komt doordat LO2- en BSM-leerlingen van het CLV helpen bij de organisatie van de schoolsportdag, de Koningspelen en sportmiddagen door Veenendaalse sportverenigingen.

Veel informeren en communiceren

Het stimuleren van betrokkenheid van leerlingen en hun ouders bij sportafsluitingen, presentaties, speciale sportklas ouderavond en informatie avonden vinden wij belangrijk. Het informeren en communiceren zorgt daarnaast voor een breed draagvlak. Ook als een activiteit is geweest, vindt iedereen het leuk om er nog iets over te lezen. Daarom zijn er sportklas informatieborden, aparte e-mails per leerjaar en artikelen op de website, in de krant en schoolbrief. Ook worden er foto's en films gemaakt van activiteiten.

Een ondernemende vakgroep met specialisten

De vakgroep bestaat uit twaalf docenten die aan alle leerjaren, sportklassen, LO2/BSM lesgeven. Deze grote vakgroep vult de organisatie van alle activiteiten en lessen zelf in. Hierbij wordt de koppeling tussen docent, klas en lokaal soms losgelaten. Docenten worden ingedeeld op deskundigheid, klassen verdeeld op grond van niveau of keuzes en locaties ingezet waar de keuzesporten het beste kunnen plaatsvinden. Ook alle financiën wordt door de vakgroep zelf beheerd. Kortom, wij zijn ondernemer en eigenaar van onze eigen ontwikkeling en willen dat blijven. Dat kan alleen maar door te sturen op kwaliteit en elkaar scherp te houden door steeds opbouwend te reflecteren op ons product.

Contact:

c.gouw@clv.nl

Beter leren met GymWijzer!®

In het schooljaar 2012-2013 heb ik tijdens mijn afstudeerperiode onderzoek gedaan naar het effect van GymWijzer!®. Met dit onderzoek is gepoogd een concreet beeld te vormen van de invloed van GymWijzer!® als digitaal leermiddel, op het aanleren of verbeteren van de bewegingsactiviteiten: 'schommelen in de ringen' en 'koprol op recht vlak'. Er is onderzocht of er verschil in leerresultaat was tussen het gebruik van GymWijzer!® en de ontvangen verbale feedback bij leerlingen uit groep vier en zeven van de basisschool. Daarnaast heb ik samen met Harry van der Meer en Pascal Mariany kijkwijzers ontwikkeld voor GymWijzer!®

FOTO'S GymWijzer!®

Door: Mark Schutte

De digitalisering van het (bewegings) onderwijs

Het is binnen de school het gesprek van de dag: het onderwijs digitaliseert. Steeds meer Steve Jobsscholen openen hun deuren. Het digitaal leren, waarin de docent een coachende rol vervult, zal steeds meer centraal gaan staan. Echter bestaan er vele (terechte) twijfels (De Vries, 2013). Het ontbreekt aan een gedegen onderwijskundige visie volgens vele critici. Er bestaat bijvoorbeeld veel kritiek en bezorgdheid over de frequente blootstelling van Wi-Fi straling of over de vraag of de tablet PC de plaats inneemt van het handmatig schrijven. Anderen hebben twijfels aan de mogelijkheid dat er aan dit concept geld verdiend wordt. Veel mensen zijn bezorgd en afwachtend.

Toch zijn er verschillende onderzoeken die aantonen dat ICT-toepassingen in de vorm van een digitaal leermiddel een positieve invloed hebben op het leerproces. Dit blijkt uit een studie van Passey et al. (2004) naar de effecten op de motivatie van ICT op leerlingen. ICT helpt leerlingen hun ideeën sneller vorm te geven en deze breder te communiceren. Ook stimuleren visuele en auditieve multimediamaterialen de leerlingen en houder langer hun aandacht vast. Dit komt omdat leerlingen meer betrokken raken door het gebruik van ICT (Jonassen & Reeyes, 1996). »

Een valkuil voor ICT-toepassingen kan zijn dat er een oppervlakkige betrokkenheid en verwerking van het leermateriaal ontstaat als deze gericht is op vooral de vermakelijke kant van multimedia, zoals geluid en visuele effecten. Tegelijk is dit een kracht, omdat de aandacht van leerlingen makkelijker getrokken wordt als een ICT-toepassing informatie biedt in de vorm van beeld en geluid. Het beeld en geluid kan herhaaldelijk worden bekeken om het korte termijn geheugen te blijven prikkelen, wat er uiteindelijk voor kan zorgen dat de opgeslagen informatie zich verplaatst naar het lange termijn geheugen (Sharp et. al., 1995).
In een onderzoek van Kennisnet & Provenpartners naar de leeropbrengsten van digitale leermiddelen (2010) geven de resultaten weer dat het leren via ICT de bovenstaande alinea kan bevestigen. Het leren met ICT zorgt voor een grotere aandacht, meer motivatie en meer samenwerking wanneer leerlingen samen een opdracht moeten uitvoeren. Daarnaast heeft Pascal Mariany (mede oprichter GymWijzer!®) een onderzoek verricht waarin het effect is gemeten tussen een lesbrief en Visueel Leren Bewegen (toenmalige werktitel van GymWijzer!®). Dit onderzoek laat zien dat een digitaal leermiddel duidelijker is dan een lesbrief op papier.1
In het bewegingsonderwijs is er veel ontwikkeling op het gebied van digitalisering.
Met behulp van het laten zien van een bepaalde 'voorbeeldig' uitgevoerde beweegtechniek op de tablet PC of laptop, ziet de leerling hoe een nieuwe techniek aangeleerd of ingeoefend kan worden. Daarbij staat coöperatief leren voorop, met als doel de kwaliteit van bewegen en de bewegingsintensiteit te verhogen en de interactie tussen de leerlingen te verbeteren. Het afgelopen schooljaar heb ik onderzoek gedaan naar het effect van GymWijzer!® op het leerresultaat tijdens het aanleren van de bewegingsactiviteiten: 'schommelen in de ringen' en 'koprol op recht vlak'.

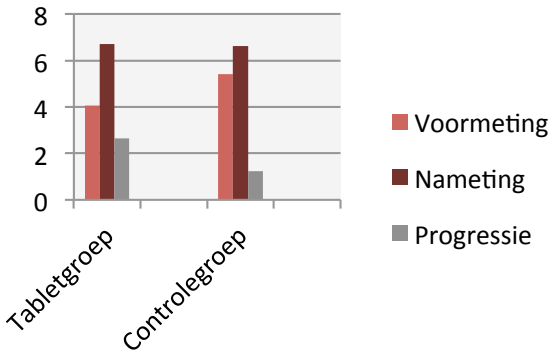
Plan van aanpak

De onderzoeksvraag die gedurende mijn onderzoek centraal stond, luidde: '*Wat is het verschil in leerresultaat, met 'schommelen in de ringen' en 'koprol op recht vlak' als bewegingsactiviteit, tussen het gebruik van GymWijzer!® en het ontvangen van verbale feedback, voor kinderen uit groep vier en zeven van de basisschool?*

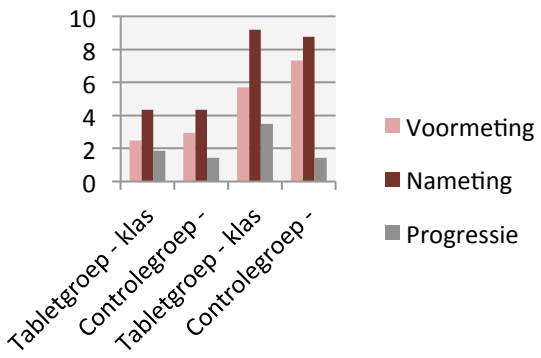
De deelnemers die aan het onderzoek hebben deelgenomen waren afkomstig uit de groepen vier en zeven van de Willinkschool (controlegroep) en Sparrenbosschool (onderzoeksgroep) in Bennebroek. Het onderzoek bestond, gedurende vier weken lang, uit acht gymlessen en elke gymles bestond uit vier bewegingsactiviteiten. De eerste twee weken was het 'schommelen in de ringen' één van deze vier bewegingsactiviteiten. De laatste twee weken werd de 'koprol op recht vlak' afgenomen. Het leerproces van de leerlingen werd vastgelegd op video, zodat er na het onderzoek, in alle tijd en precisie, de behaalde resultaten genoteerd konden worden. Zowel de onderzoeksgroep als de controlegroep hebben tijdens de uitvoering van het onderzoek verbale instructie gekregen over de technische uitvoering van beide bewegingsactiviteiten. Daarbij werd per les één voorbeeld gegeven door de docent en één door een leerling. De controlegroep beschikte alleen over de verbale instructie en de twee voorbeelden. De onderzoeksgroep had daarentegen de mogelijkheid om de verbale instructie terug te lezen op de tablet PC met daarnaast ook de mogelijkheid om video's te bekijken van de te leren bewegingsactiviteit.

Resultaten

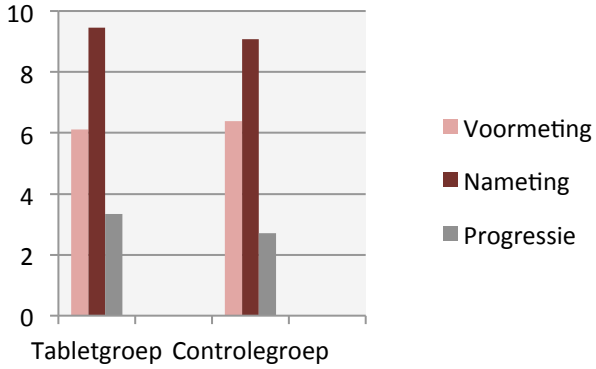
Allereerst is er getest of de deelnemers progressie hebben geboekt tijdens het schommelen, zonder nog de eventuele invloed van de tablet PC mee te rekenen. Het verschil tussen voor- en nameting is significant: $F(1,74)=161,904$, $p<.001$. Verder is de invloed van te tablet PC op deze geboekte progressie getest. De deelnemers uit de tabletgroep scoorden tijdens de voormeting gemiddeld 4.1 (sd=2,5) en tijdens de nameting een score van 6.7 (sd=2,9), wat een gemiddelde progressie laat zien van 2.6. De deelnemers uit de controlegroep scoorde tijdens de voormeting een score van 5.2 (sd=2,9) en tijdens de nameting gemiddeld een score van 6.6 (sd=3,1), wat een gemiddelde progressie laat zien van 1.4. De grotere progressie van de tabletgroep ten opzichte van de controlegroep is significant: $F(1,76)=10,727$, $p<.005$.
De laatste factor die is meegenomen in de ANOVA was het verschil tussen de klassen vier en zeven. De interactie tussen de meting en de groep was: $F(1,74)=5.474$, $p<.05$. Met andere woorden de deelnemers van klas zeven (gemiddeld: 2.5/ sd=2.2) boekten meer progressie dan de deelnemers van klas vier (gemiddeld: 1.6/ sd=1.0). Omdat, zoals al eerder genoemd, de progressie ook interacteert met het gebruik van de tablet PC, is het interessant te kijken naar de driewegsinteractie. Deze blijkt significant, $F(1.74)=5.48$, $p<.005$, wat laat zien dat de hogere progressie van klas zeven zelfs nog wordt versterkt door het gebruik van de tablet PC. Een post-hoc test laat nogmaals zien dat er een significant verschil zit tussen voor- en nameting ($p<.001$).

Grafiek 1: voormeting, nameting en progressie van beide groepen van de bewegingsactiviteit schommelen.

Grafiek 2: voormeting, nameting en progressie van beide groepen van de bewegingsactiviteit schommelen, waarin onderscheid is gemaakt tussen de klassen vier en zeven.

Grafiek 3: voormeting, nameting en progressie van beide groepen van de bewegingsactiviteit koprol.

Tot slot is er getest of het gebruik van de tablet PC invloed heeft gehad op deze progressie. Er is geen interactie gemeten tussen de meting en de tablet PC, $F(1.76)=0.920$, $p>.05$.

Wat is de conclusie?

Uit de resultaten is gebleken dat het gebruik van GymWijzer!® alleen een positief leereffect heeft gehad op het aanleren of verbeteren van de bewegingsactiviteit 'schommelen in de ringen' bij de deelnemers uit klas zeven. Er zijn twee voornaamste aspecten die naar alle waarschijnlijkheid van invloed zijn geweest op dit resultaat. Ten eerste hadden de deelnemers bij het schommelen meer tijd om op de tablet PC te kijken, omdat ze simpelweg moesten wachten op hun beurt. Tijdens de koprol daarentegen was de tijd tussen elke bewegingsuitvoering veel kleiner, waardoor de tijd om op de tablet PC te kijken zo goed als niet aanwezig was.

Dat het gebruik van GymWijzer!® alleen van meerwaarde is geweest op de leerlingen uit groep zeven zou te maken kunnen hebben met het verschil in cognitief vermogen. Kinderen uit groep zeven zijn cognitief verder ontwikkelden zouden daarmee de verbale en visuele instructie beter kunnen verwerken en daarmee beter kunnen vertalen naar hun eigen bewegen. De ontwikkeling van informatieverwerking wordt gezien als een geleidelijk proces. De met de leeftijd toenemende efficiëntie van de informatieverwerking is het gevolg van het met de leeftijd verbeteren van de aandacht, het geheugen en het denken (Verhulst, 2005).

Contact:

mark_schutte81@hotmail.com

Wat zijn de aanbevelingen voor de beroepspraktijk?

Vanuit de bovenstaande conclusie wordt aanbevolen GymWijzer!® vooral te gebruiken in de hogere klassen (bovenbouw) van het basisonderwijs. Voor vervolgonderzoek zou het interessant kunnen zijn om het gebruik van GymWijzer!® te onderzoeken bij alle acht klassen in het basisonderwijs. Op deze manier kan er meer gezegd worden over het eventuele verband tussen het gebruik van GymWijzer!® en het cognitieve vermogen van de leerling. Daarnaast wordt er aanbevolen de bewegingsactiviteiten tijdens de gymles zodanig in te richten dat de leerlingen onbewust gedwongen worden de tablet PC te gebruiken. Voor vervolgonderzoek zou het dan ook interessant kunnen zijn om de meerwaarde van GymWijzer!® ten opzichte van de tijd waarin het digitale leermiddel gebruikt kan worden tijdens het bewegen, te onderzoeken.

Wanneer er een verband ontstaat tussen de meerwaarde van GymWijzer!® en de tijd waarin het gebruikt wordt, zou deze aanbeveling aan de beroepspraktijk meer bekrachtigd kunnen worden.

Screenshot van de website GymWijzer!®

Tot slot

Met dit onderzoek hoopt GymWijzer!® collega's en/of studenten te kunnen enthousiasmeren voor vervolgonderzoek. Daarnaast is het ontwikkelen van de filmpjes en kijkwijzers van de versie 2.0 van GymWijzer!® in volle gang en daarom staan wij dan ook open voor ideeën en inzendingen van mensen, zodat de digitalisering van het bewegingsonderwijs naar een hoger niveau gebracht kan worden. ◀▮

Bronnenlijst

Verhulst, C. F. (2005). *De ontwikkeling van het kind.* Gorcum B.V. (eerste editie).

Iserbyt, P. (2008). Kijkwijzers design en functie van het leren. *Lichamelijke Opvoeding.* KVLO, 4, pp. 28-29.

Mariany, P. & Meer, v.d. H. (2013). GymWijzer!® - *www.gymwijzer.nl*

Mariany, P.G. (2011) Digitalisering van ons vak. Lichamelijke Opvoeding, 99, (7), 26-28.

Mayer, R.E. (2001). *Multimedia Learning*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Meer, v.d. H & Louter, D. (2007). De lesbrieven - *www.gymlessenbasisonderwijs.nl*

Vries, de M. (2013). Ouders bezorgd over iPad-onderwijs. Trouw de verdieping.

Noot

[1] Dit onderzoek is te vinden op: *http://www.gymwijzer.nl.*

Sportparticipatie verhogen door schoolsport?

Samenwerking tussen school en sportvereniging is noodzakelijk!

Wanneer het doel is om de sportparticipatie te verhogen, dan is het cruciaal dat jongeren zowel de technische aspecten van een sport aanleren als kennismaken met de sociaal-culturele aspecten van een sport(vereniging). Samen zou dit kunnen leiden tot het versterken van de sportidentiteit van jongeren. Meestal leren jongeren die sociaal-culturele aspecten via hun ouders. Wanneer ouders die introductie echter niet kunnen bieden, dan lijkt de school een veelbelovend alternatief. Promotieonderzoek laat echter zien dat het niet waarschijnlijk is dat schoolsport in Nederland er op dit moment in slaagt bij te dragen aan de ontwikkeling van de sportidentiteit. Een andere opzet van schoolsport in de toekomst zou hier wellicht verandering in kunnen brengen.

Door: Niek Pot

Om verschillende redenen zijn er veel initiatieven om de sportparticipatie onder jongeren te verhogen. Aangezien sportparticipatie onder jongeren in Nederland voornamelijk via de sportvereniging plaatsvindt, zijn veel sportstimuleringsprojecten gericht op een duurzame introductie in de sportvereniging. Zo ontwikkelen verschillende sportbonden spelvormen waarmee er tijdens de gymles aandacht kan worden besteed aan het aanleren van sportvaardigheden (zgn. sportmappen). Ook organiseren verschillende sportbonden, scholen en bijvoorbeeld buurtsportcoaches allerlei leuke activiteiten waarbij kinderen kennismaken met de technische aspecten van sport, zoals de materialen, regels en technieken van een sport. De verwachting is dat dergelijke kennismakingen met de technische aspecten van een sport de sportparticipatie stimuleren.
Mede door de eerder beschreven initiatieven komen nagenoeg alle kinderen in aanraking met die technische aspecten van sport. Toch is de gemiddelde sportdeelname onder jongeren al lange tijd relatief stabiel en doen kinderen uit de hogere sociale klassen meer aan sport dan kinderen uit de lagere sociale klassen. Er lijken dus sociale en culturele aspecten een rol te spelen bij de daadwerkelijke stap naar de sportvereniging. Het is daarom de vraag of kennismaking met de technische aspecten van een sport op zich zelf daadwerkelijk bijdraagt aan het verhogen van de sportparticipatie onder jongeren.

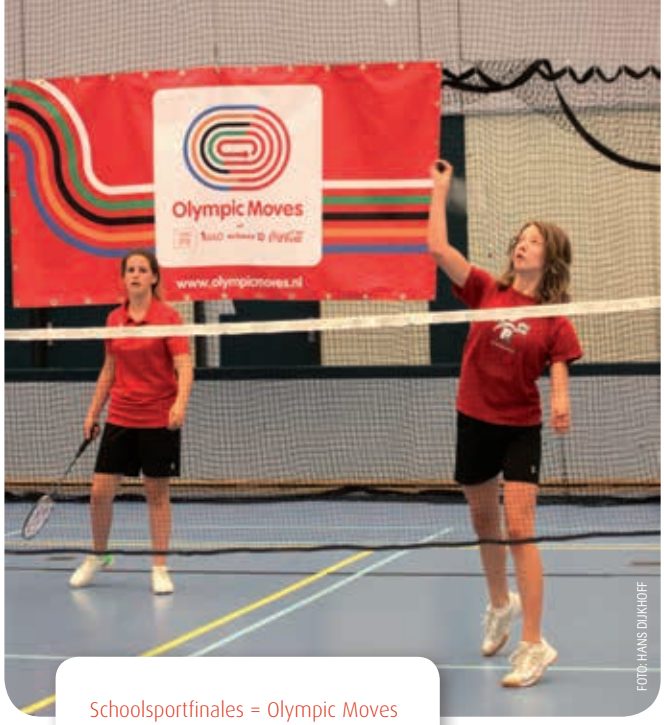
De sociale aspecten van sport

Mijn onderzoek, dat te lezen is in mijn proefschrift *Sport socialisation and the role of the school* (Pot, 2014), toont aan dat sportdeelname alleen gestimuleerd kan worden als jongeren naast de technische aspecten ook in aanraking komen met de sociale en culturele context van sport. Hierbij kan je denken aan bekendheid met de sociale omgangsvormen op een sportclub, de sociale dynamiek van een sportteam en het hebben van een sociale omgeving die sport stimuleert. Kennis van deze sociaal-culturele aspecten van sport draagt sterk bij aan de (soms onbewuste) norm dat sport 'erbij hoort'. Dit wordt ook wel het hebben van een 'sportidentiteit' genoemd. Uit verschillende onderzoeken (bv. Birchwood, 2008; Wheeler, 2013) is gebleken dat vooral ouders een belangrijke rol spelen in het aanleren van dergelijke sociaal-culturele aspecten van sport. Vaak gebeurt dit doordat ouders hun kinderen van jongs af aan meenemen naar de sportvereniging en hen daardoor 'socialiseren' in een sport. Ouders bepalen dus in hoge mate of jongeren (langdurig) aan sport doen of niet.

Schoolsport

Zoals eerder aangegeven nemen niet alle kinderen deel aan sport. Dit kan waarschijnlijk verklaard worden door het feit dat niet alle kinderen opgroeien in een sociale omgeving die sportparticipatie stimuleert en kinderen de sociaal-culturele aspecten van sport bijbrengt. Juist voor die groep die geen sportsocialisatie vanuit huis meekrijgt, zou de schoolomgeving een introductie in de sportcultuur kunnen bieden, zo is de verwachting. Ook is de gedachte dat de samenwerking tussen school en sport kan bijdragen aan de binding die leerlingen met hun school hebben. Dit blijkt ook uit veelal Amerikaans onderzoek.
Mede op basis van die verwachting wordt in Nederland al jaren de toenadering tussen school en sport gestimuleerd. Dit heeft geresulteerd in allerhande coöperaties tussen school- en sportcontexten, zoals schoolsporttoernooien, sportcampussen, extra sportgeoriënteerde lessen en schoolsportcompetities tussen teams van verschillende scholen.
Over de effecten van dergelijke initiatieven op de sportparticipatie en schoolbinding in Nederland is nog weinig bekend. Daarom heb ik in mijn promotieonderzoek een eerste aanzet gedaan om de samenhang tussen deelname aan dergelijke schoolsportinitiatieven (hieronder versta ik initiatieven buiten het reguliere lesprogramma) en het ontwikkelen van de sportidentiteit en schoolbinding in kaart te brengen.

Zo heb ik bijvoorbeeld onderzocht of kinderen die sporten bij een sportvereniging die bij hun school ligt (op een sportcampus) een andere sportidentiteit en schoolbinding hebben dan leerlingen die niet bij hun school sporten of leerlingen die helemaal niet sporten (Pot & van Hilvoorde, 2013a). Uit dit onderzoek bleek dat leerlingen die aan sport deden een hogere sportidentiteit hadden dan leerlingen die dat niet deden. Het

Schoolsportfinales = Olympic Moves

maakte echter niet uit of leerlingen bij hun school sportten of dat de leerlingen op een sportvereniging elders zaten. Ook was er geen verschil in schoolbinding tussen leerlingen te zien.
In een ander onderzoek heb ik voor, tijdens en na een schoolsportcompetitie de sportidentiteit en schoolbinding van leerlingen in kaart gebracht (Pot, Schenk & van Hilvoorde, 2013). Ook hier zag ik weer een relatie tussen (school)sportdeelname en sportidentiteit. Het was echter niet zo dat die sportidentiteit aangewakkerd werd door deelname aan de competitie. Leerlingen die al een hoge sportidentiteit hadden (en vaak al lid waren van een sportvereniging) waren meer geneigd deel te nemen aan de schoolsportcompetitie.
Omdat uit deze onderzoeken bleek dat schoolsport misschien niet zoveel kan veranderen aan de sportidentiteit, ben ik door middel van interviews op zoek gegaan naar wat dan wel de bronnen van sportidentiteit zijn (Pot, Verbeek, van der Zwan, & van Hilvoorde, 2014). Zoals ook uit vele andere onderzoeken duidelijk is geworden, bleek dat de ouders in sterke mate bepalen of een kind aan sport gaat doen of niet. Vrienden lijken, zeker vanaf de vroege puberteit, invloed te hebben op de keuze van het type sport. Ook bleek uit de interviews dat de school, schoolsport of de gymdocent nauwelijks invloed hebben op de sportsocialisatie, hoewel de leerlingen de gymles en schoolsport als erg leuk beschouwden.
Uit mijn onderzoek blijkt dat schoolsport, zoals het nu vaak georganiseerd is in Nederland, de belangrijke sociale introductie in de sport niet kan leveren. Dit komt vooral omdat de schoolsport doorgaans maar een paar keer per jaar plaatsvindt en jongeren meestal niet laat kennismaken met de sociale context van de sport(vereniging). Door de jaarlijkse sportdag in de gymzaal bij school te organiseren leren leerlingen de voetbal-, basketbal- of volleybalvereniging niet kennen. Dat is een gemiste kans omdat juist de kennis van de sociale kanten van de sportvereniging onmisbaar is wanneer het doel is om jongeren langdurig aan het sporten te krijgen. Schoolbinding was in de onderzoeken die ik heb gedaan niet gerelateerd aan sportdeelname. Dit kan verklaard worden doordat schoolsport in Nederland een minder belangrijke sociale functie en een andere organisatie heeft dan in bijvoorbeeld Amerika, waar wel een relatie tussen schoolbinding en schoolsport werd gevonden (Pot & van Hilvoorde, 2013b).

Schoolsport in de toekomst

Wanneer het doel is de sportparticipatie te stimuleren door middel van schoolsport, dan is het noodzakelijk dat leerlingen via schoolsport geïntroduceerd worden in de (sociale) context van de sportvereniging. Zoals schoolsport in Nederland nu voornamelijk georganiseerd is biedt het een prima introductie in de technische aspecten van sport. Mijn onderzoek wijst er echter op dat de sociale aspecten van de sport meestal niet (of te weinig) aan bod komen. Dit lijkt een gemiste kans, omdat juist in de schoolcontext ook die kinderen komen die van huis uit geen sociale aspecten van een sport hebben meegekregen. Om ervoor te zorgen dat schoolsport in de toekomst jongeren ook kan introduceren in die cruciale sociale aspecten van sportdeelname, is het noodzakelijk dat sportbonden, sportverenigingen en scholen samen optrekken in het organiseren van schoolsport. In een eerdere publicatie in de LO zijn er scenario's geschetst hoe die schoolsport er in de toekomst uit zou kunnen zien (Reijgersberg & Pot, 2012). Dit zou ertoe kunnen leiden dat schoolsport op de sportvereniging plaatsvindt en frequenter wordt aangeboden, mogelijk in competitievorm. Zo leren leerlingen niet alleen hoe ze bijvoorbeeld een honkbal moeten slaan, maar ook hoe het er op een honkbalvereniging aan toe gaat en hoe het is om in een (school)honkbalteam te zitten.

Dit onderzoek moet niet beschouwd worden als pleidooi om de sportparticipatie te verhogen of het bewegingsonderwijs te reduceren tot schoolsport. Echter, wanneer het doel is om de sportparticipatie onder jongeren te verhogen via schoolsport, dan is het essentieel dat sportbonden, sportverenigingen, scholen en in sommige gevallen ouders de handen ineen slaan en schoolsport structureel aanbieden, waarbij leerlingen de sport als sociaal fenomeen leren kennen. Dit zou ertoe kunnen leiden dat sport een vanzelfsprekend onderdeel wordt van het leven van leerlingen (een sportidentiteit), waardoor sportparticipatie, nu en in de toekomst, waarschijnlijker wordt.

Niek Pot is docent en onderzoeker bij Hogeschool Windesheim (Zwolle) en onderzoeker bij de Faculteit der Bewegingswetenschappen (VU Amsterdam).

Literatuur

Birchwood, D., Roberts, K., & Pollock, G. (2008). Explaining differences in sport participation rates among young adults: Evidence from the South Caucasus. *European Physical Education Review, 14*(3), 283-298. doi: 10.1177/1356336x08095667

Pot, N. (2014). Sport socialisation and the role of the school. PhD thesis VU University Amsterdam.

Pot, N., Verbeek, J., Zwan, J. van der, & Hilvoorde, I. van (2014). Socialisation into organised sports of young adolescents with a lower socio-economic status. *Sport, Education and Society.* doi: 10.1080/13573322.2014.914901

Pot, N., Schenk, N., & Hilvoorde, I. van (2014). School sports and identity formation: socialisation or selection? *European Journal of Sport Science*. doi: 10.1080/17461391.2013.873483

Pot, N., & Hilvoorde, I. van (2013a). Participation in sporting clubs located on the school campus. Is it different to playing sport at other sporting clubs? *European Journal for Sport and Society, 10*(4), p.365-381.

Pot, N., & Hilvoorde, I. van (2013b). Generalizing the effects of school sports: comparing the cultural contexts of school sports in the Netherlands and the United States. *Sport in society, 16*(9), p.1164-1175.

Reijgersberg, N & Pot, N. (2012). Toekomstscenario's voor schoolsport. *Lichamelijke Opvoeding, 100* (10), p. 9-11.

Wheeler, S. (2012). The significance of family culture for sports participation. *International review for the sociology of sport, 47*(2), 235-252. doi: 10.1177/1012690211403196

Contact:

jn.pot@windesheim.nl

Het stadion als klaslokaal: een schot in de roos!?

Schoolgaande jeugd die tijdens de opleiding besluit te stoppen en zonder diploma de school verlaat; het is inmiddels een erkend probleem. Deze ongekwalificeerde jongeren komen niet alleen moeilijker aan betaald werk[1] maar lopen ook meer risico op een slechte gezondheid of crimineel gedrag[2]. Het voortijdig schoolverlaten (vsv) raakt dus niet alleen de leerling zelf, maar is een probleem van de maatschappij geworden.
Niet verwonderlijk dat binnen het ministerie van OCW grote aandacht is voor deze drop-out. De minister roept de scholen nadrukkelijk op zich tot het uiterste in te spannen om deze jongeren binnenboord te houden.

Door: Marieke Fix

Playing for Success

Het mbo heeft de kwetsbaarste groep leerlingen in huis. Zij vallen vaker uit in vergelijking met andere (beroeps)opleidingen. Oorzaken kunnen in de privésfeer liggen bijvoorbeeld alcoholproblemen of schulden[3]. Daarnaast kan ook de school een rol spelen in het besluit te stoppen: de overstap van vmbo naar mbo, de relatie met docenten en de organisatie van het onderwijs kan leerlingen uit het onderwijs 'duwen'. Stoppen met school wordt gezien als een proces van negatieve ervaringen, met als eindpunt de beslissing te stoppen[4]. Begrijpelijk en terecht wordt binnen het mbo aandacht gegeven aan maatregelen om jongeren met problemen te helpen.
In vier mbo-scholen in Nederland (Almelo: ROC van Twente, Zwolle: ROC Landstede, Goes: ROC Scalda en Groningen: ROC Noorderpoort) wordt op dit moment een programma ontwikkeld met de aansprekende naam: 'Playing for Success' voor kwetsbare leerlingen (15 tot 23 jaar) die dreigen uit te vallen binnen het mbo. Het programma is gestoeld op een programma uit het Verenigd Koninkrijk en oorspronkelijk bedoeld voor onderpresterende Engelse kinderen.

FOTO: MARIJKE WOESTERMAN

Speciaal aan dit curriculum is de plaats. Jongeren gaan namelijk naar school in een voetbalstadion of topsporthal. In deze sportieve omgeving werken de leerlingen aan de problemen die hen blokkeren. Het stadion wordt gebruikt als minimaatschappij, het biedt stageplaatsen, rolmodellen en geeft wat de docenten verwoorden als 'wow' gevoel. "*Het is een gevoel dat ze speciaal zijn, dat zij nu eens vooraan mogen zitten en dat ze iets bijzonders meemaken" (directeur Zwolle).*
Het gevoel dat het allemaal om de leerling zelf draait, wordt versterkt door de niet schoolse manier van aanspreken: "*De leerling krijgt zelf de regie over zijn leerproces, over zijn probleem en over de oplossing" (docent Twente)*.
Hoewel het programma aangepast is aan de regionale context, werken alle regio's vanuit het standpunt dat de leerling succes moet ervaren. Tijdens het volgen van het programma ligt de nadruk op de talenten die een deelnemer bezit en hoe hij die in kan zetten. Voor leerlingen met een moeizame schoolcarrière waarbij uiteindelijk uitval dreigt, is deze positieve benadering helaas zeldzaam. Doel is uiteindelijk de leerling terugleiden naar school, bij ernstige problemen wordt gezocht naar passende hulpverlening.

De praktijk

Deelnemers worden door de studieloopbaanbegeleider, mentor en soms leerplichtambtenaar of jeugdhulpverlening verwezen naar 'Playing for Success', daar volgt een intakegesprek (soms met ouders). In Zwolle is sprake van een aanvulling op het normale onderwijs, in de andere regio's vindt het programma 'schoolvervangend' plaats. Tien weken lang komen jongeren twee tot vijf dagen per week bij elkaar in de topsportlocatie, vaak afgewisseld met één of meerdere dagen stage. De groepen zijn klein (vijftien deelnemers en minimaal twee docenten) Het programma is er in eerste instantie op gericht om een antwoord te krijgen op de vragen: wie ben ik, wat wil ik en wat kan ik? Tijdens de bijeenkomsten wordt gewerkt vanuit de leerling. Welke knelpunten ervaart de leerling en welke stap kan de leerling nemen om dit op te lossen? Soms is dit eenvoudig. Bijvoorbeeld een leerlinge die tijdens een les biologie voortdurend weggestuurd werd wegens

lastig gedrag. Tijdens de bijeenkomsten Playing for Succes bleek dat zij achterin de klas haar vragen niet kon stellen en al snel afgehaakt was. Er ontstond een onwerkbaar patroon in de klas voor zowel leerling als docent. Oplossing (die ze zelf bedacht!): vooraan gaan zitten en afspreken met de docent dat die aandacht zou geven aan de vraag, zodat ze de lesstof zou kunnen volgen. Het lastige gedrag verdween.
Naast dit voorbeeld zijn er complexere problemen, die meer aandacht en tijd vragen. Leerlingen die veelvuldig stoppen met hun opleiding door faalangst, leerlingen met een verslavingsachtergrond, schulden of grote vragen hebben over hun toekomstplannen, ze zijn allemaal welkom.

Bewegen

Bewegen en sport vervult in het programma een belangrijke plaats. Het bewegen zelf wordt ingezet als middel en geeft volgens docenten mogelijkheden voor sociale oefening, omgang met winst en verlies, doorzetten als opdrachten 'uitputtend' zijn, omgaan met angst en samenwerken!

Contact:

mfix@landstede.nl

Een deelnemer van Landstede verwoordde dit simpel: *"Het was gewoon echt cool, we deden leuke dingen en ik heb geleerd over mezelf"*.
Er zijn activiteiten als duiken, klimmen, kanoën en reuzenzwaai in de turnhal, niet-alledaagse dingen. Je hebt wat te vertellen als je thuis komt! De sportlessen worden verzorgd door docenten, maar ook door topsporters. Hoewel gepositioneerd in het voetbalstadion wordt breder gekeken dan alleen naar voetballers (niet iedereen vindt voetbal immers leuk). Als voorbeeld noem ik Groningen, waar de lessen plaatsvinden in een grote sporthal. Vooraf aan een interview (in het Engels) krijgen de leerlingen van het Noorderpoort een clinic aangeboden door professionele basketballers. Een bijzondere en unieke ervaring voor leerlingen die meestal niet op de eerste rij mogen zitten.

Naast de sportomgeving van het stadion worden dus ook rolmodellen uit de sport gebruikt ter inspiratie. Zorgvuldig geselecteerd, dat wel, want zoals een docent in Zeeland treffend verwoordt: *"Soms kan een topsporter ook heel ver van de jongeren afstaan, zij hebben niet zoveel talent of denken dat het onhaalbaar is om zo goed te worden. Mensen die in de goot hebben gelegen en zichzelf hebben gemotiveerd om er wat van te maken, kunnen een veel beter voorbeeld zijn. Zij staan veel dichter bij de situatie waarin de jongere zich bevindt" (docent Scalda).* »

Onderzoek

Om grip te krijgen op de succesfactoren van het programma is een onderzoek gestart.
Het gaat om zogenaamd ontwerponderzoek, waarbij de onderzoeker samen met de docenten werkt aan verbetering van het programma. Tegelijkertijd worden data verzameld om de opbrengsten te meten, zowel bij leerlingen als bij docenten.
Gezocht wordt naar de kernelementen van het programma (waarom is het een succes?) en de vraag welke leerlingen baat hebben bij het programma (wat gebeurt er als je zelf helemaal niet van sport houdt?). De verschillen tussen scholen kunnen nieuwe inzichten geven.
Naast effecten bij leerlingen wordt ook de vraag gesteld of docenten leren van het programma. Interessante vraag is of zij zich competenter voelen in de omgang met risicoleerlingen. Competente docenten blijken van groot belang te kunnen zijn in het leerproces van jongeren. Zij kunnen zelfs het verschil maken tussen uitvallen en diploma halen!

Afsluiting

Na tien weken volgt er een feestelijke afsluiting, met een presentatie van elke deelnemer. Niet alleen ouders, maar ook docenten en vertegenwoordigers van de topsport (spelers!) wonen de bijeenkomsten bij. In de presentatie vertellen leerlingen wat ze kwijt willen, daarna volgt een certificaatuitreiking. Voor sommigen een zeldzaam moment om in de (positieve) belangstelling te staan.
Na het programma verspreiden de leerlingen zich. Sommigen vervolgen hun opleiding of komen in een hulpverleningstraject, anderen stromen in bij een nieuwe opleiding, een enkeling vindt werk.
Playing for Success vindt plaats naast reguliere lessen bewegingsonderwijs en is bedoeld als opstap, als positieve 'boost'. Toch zijn de docenten bezig om ook aandacht te geven aan de nazorg. Facebookpagina's, terugkomdagen of thee-inloopuurtjes zorgen voor contact ook na het programma. En terugkomen? Dat kan altijd.

Conclusie

Opvallend is het enthousiasme bij zowel deelnemers als docenten en projectleiding. De unieke combinatie van niet-schoolse sportomgeving en de manier van aanspreken geeft bij jongeren het gevoel niet op school te zitten, maar wel aan hun toekomst te werken.
Door het systematisch verbeteren van de curricula wordt geprobeerd een krachtig instrument te ontwikkelen om uitval in het mbo tegen te gaan en risicoleerlingen te helpen.
December 2014 is het moment waarop de roc's zonder steun van subsidies moeten besluiten de trajecten door te zetten of te stoppen. Dan zullen de programma's in de regio hun waarde bewezen moeten hebben. ❮▮

Drs. Marieke Fix is docente bij ROC Landstede aan de opleiding Sport en Bewegen te Zwolle en als promovenda verbonden aan het lectoraat 'Onderwijsarrangementen in maatschappelijke context' verbonden aan Saxion Hogeschool en aan onderzoeksschool ICO.

Literatuur en noten

1 Elk, R. van., Lanser, D., & Gerritsen, S. (2012). Relatie Onderwijsniveau en arbeidsaanbod, *CPB Achtergronddocument*.
2 Webbink, D., Koning, P., Vujic, S., & Martin, N. G. (2012). Why Are Criminals Less Educated than Non-Criminals? Evidence from a Cohort of Young Australian Twins. *The Journal of Law, Economics, & Organization 29*, doi:10.1093/jleo/ews014
Oreopoulos, P. (2007). Do dropouts drop out too soon? Wealth, health and happiness from compulsory schooling. *Journal of Public Economics 91,* 2213–2229.
3 Oberon (2008). De belevingswereld van voortijdig schoolverlaters. Een onderzoekrapportage Maastricht: ROA.
4 Ritzen, H. (2008). *Voordeur open achterdeur op een kier.* Intreerede lectoraat 'Onderwijsarrangementen in maatschappelijke context'.

Anders Actieven Dag 2014 Biesbosch

FOTO: JAN RUPSTRA

Medeorganisator Piet van Dortmond geeft aan hoe we varen

Uitslag KVLO Golftrophy 2014

Op 24 mei jl. werd op de golfbaan 'de Goese' in Goes door de leden van de KVLO voor de 14e keer gestreden om de KVLO Golftrophy. Deze jaarlijkse wedstrijd staat open voor leden en relaties van de KVLO. Leden uit het hele land waren naar Goes gekomen om met elkaar een leuke wedstrijd te spelen. De baan lag er prachtig bij en de weersomstandigheden waren ideaal. Ton Winkels slaagde er in om titel in het strokeplayklassement te veroveren en Leo van 't Hof heeft de wisselbokaal in het stablefordklassement gewonnen. De afdelingsbokaal, waarbij gestreden werd om de beste score per afdeling is dit jaar gewonnen door de afdeling ' s Gravenhage o.l.v. van captain Herman Wassenaar. Tenslotte nog een speciaal woord van dank aan de firma's Nijha, Janssen-Fritsen en Bosan voor hun bijdrage aan het prijzenpakket. Wij zien uit naar de 15e editie in 2015!

Uitslagen

Stablefordklassement
1 Leo van 't Hof
2 Gemma van Schaik
3 Jules van der Horst

Strokeplayklassement
Ton Winkels

Afdelingsbokaal	afdeling 's Gravenhage
Neary	Lars Olav Massa
Beste gastspeler	Kenny Stedehouder (Bosan)

Contact:

Ton.winkels@kvlo.nl

Berlijn

We gingen naar Berlijn. Met de vierde klas, alleen havo en atheneum. Het ging zoals het altijd ging, bij bijzondere dingen op school draaiden de hoofden van het team steevast dezelfde richting uit. “Aparte dingen, dat is iets voor de jongens en de meisjes van de sport”, had Jean Paul geroepen. Met bekakte stem zodat hij de lachers op zijn hand had. Jean Paul gaf Frans en was een mannetje van de structuur. Hij had in zijn lokaal, echt waar, een ingewikkeld telraam, waaraan je kon zien hoeveel dagen hij nog ‘moest’ tot zijn pensioen. Toen ik dat laatste feit hoorde, kwamen bij mij de neigingen om hem eens flink de waarheid te zeggen. En de waarheid was dat hij een ander beroep moest kiezen. “Heeft geen zi-hin”, zei Jack, mijn sportieve collega Duits. “Jean Paul is niet meer te redden. En hij geeft nog best aardig les.”

Jack ging natuurlijk ook mee naar Berlijn, maar voor de rest was het armoe troef. Voor wat de leuke collega’s betrof dan. Het was een beetje het saaie deel van het team dat ging. Het schema zou keurig worden afgewerkt, de Reichstag, de resten van de Muur, het Holocaust-monument… Maar spontaan ergens naar binnen stappen en dan maar kijken wat er gebeurde, dat zat er niet in. Misschien zou ik ’s ochtends met Jack een rondje hard kunnen lopen, als er tenminste een park in de buurt van de jeugdherberg was.

Op de tweede dag gebeurde er iets, waardoor voor mij het uitje verpest werd. Het begon met het verdwijnen van ‘het groepje Plien’. Plien was een leuke, spontane meid uit havo 4. Een nieuwsgierig meisje ook, waarbij de levenslust uit de ogen spetterde. Plien wil alles meemaken, had haar moeder verteld. Met wanhoop in haar stem, nadat Plien weer eens onderwerp van gesprek was geweest in de lerarenvergadering.

Plein was begonnen op het gymnasium en inmiddels was ze ‘afgezakt’ naar de havo. Overal waar een feestje was, daar was Plien ook. Bij de gymles viel het lang niet altijd mee met Plien, maar ze was corrigeerbaar. En eerlijk. En vooral van dat laatste houd ik heel erg.

Plien was dus op de tweede avond een tijdje verdwenen. Met zeven anderen. Bij terugkomst was direct duidelijk dat ze hadden zitten te drinken met zijn allen. Waren ze dronken? Nee. Was het tegen alle afspraken in? Ja. En dus was er, nadat de leerlingen naar de slaapzaal waren gedirigeerd, een spoedvergadering. En al snel werd duidelijk dat Jack en ik de enigen waren die Plien niet naar huis wilden sturen. “Regels zijn regels”, zei Jacqueline van Geschiedenis keer op keer. “Maar alleen terug naar huis is een te zware straf”, zei ik. “En als je dat doet, moet je ze alle zeven naar huis sturen. En niet alleen Plien.” Dat was namelijk het plan. Plien werd gezien als aanstichter, en bovendien was ze de enige die de boel bij terugkomst had ondergekotst. Zij moest naar huis.

Ik had verwacht dat een nachtje slaap de anderen nog wel tot inkeer zouden brengen, maar dat bleek een illusie. De derde dag werd Plien op de trein naar huis gezet.

Ik was teleurgesteld in mijn collega’s en dat liet ik ook blijken. Of ze zelf geen zestien waren geweest? Dat die regel van geen alcohol onder achttien nog maar net bestond. En dat iedereen daaraan moest wennen. Dat het overtreden van spelregels bij het spel hoorde en dat wij als volwassenen daarmee gepast om moesten gaan.

Maar het was tegen dovemansoren. Jack had zich na de stemming over Plien vooral teruggetrokken. Hij werd ook wel De Filosoof genoemd en ik hoopte dat hij een paar zinnen kon zeggen, waardoor ik me wat beter ging voelen. Die zinnen kwamen op de laatste ochtend, na het hardlopen. “We mogen niet opgeven Mery”, zei hij plechtig. “En jij zeker niet. Jij weet hoe belangrijk ‘spelen’ is en dat het bij jonge mensen hoort om tegen de spelregels te zondigen. In de diepere zin ging het bij Plien om vrijheid. Misschien komt ons begrip voor Plien wel omdat wij letterlijk nog veel bewegen.” Over dat laatste heb ik lang nagedacht.

Mery Graal

Cursussen

Levensreddend Handelen

Basiscursus 5 en 19 november 2014 in Zeist, Cursustijden van 13.00-20.00 uur
Herhalingscursus 29 oktober in Zeist, Cursustijden van 13.00 - 20.00 uur
Aanmelden of meer informatie over de cursus kun je vinden op de homepage van de KVLO, onder het kopje 'uitgelicht' of via de scholingskalender. *www.kvlo.nl*

Vooraankondiging

Startersbijeenkomst afgestudeerden

Wanneer: maandag 29 september 17:00-20:00 (Inclusief soep en broodjes)
Waar: KVLO kantoor in Zeist, Zinzendorflaan 9
Waarom: Voorlichting en informatie om je nog beter te kunnen profileren bij jouw toekomstige werkgever. Ook is het een mooie gelegenheid om mensen uit het werkveld te leren kennen en te netwerken.
Voor wie: Voor alle starters die als sportprofessional de arbeidsmarkt op willen.
Meer info: Houd de website *www.kvlo.nl* in de gaten en geef je daar op voor de digitale nieuwsbrief!

Studiedag basisonderwijs 12 november 2014 Calo Zwolle

Het thema van deze dag wordt *'Kies kleur' Hoe profileer jij je als vakleerkracht?*

Achtergrond

De huidige tijd vraagt om veranderde eisen van vakleerkrachten. De tijd dat de vakleerkracht alleen nog de les bewegingsonderwijs verzorgt, lijkt steeds meer achter ons te liggen. Vakleerkrachten en vakgroepen profileren zich steeds meer op verschillende gebieden. Net als in het hele basisonderwijs. De inhoud en eisen die gesteld worden aan vakleerkrachten veranderen en daarvoor moeten vakleerkrachten een steeds groter kleurenpalet ontwikkelen.

De kerntaak blijft onderwijs in bewegen voor de vakleerkracht, waarbij we meer en meer naar een tijd gaan waarin je moet laten zien wie je bent, wat je kan bieden en vooral wat jou onderscheidt van de rest. Profileren of excelleren kan als (vak)leerkracht op allerlei gebieden. Denk aan ontwikkelaar gezonde school, specialist in speciale leerlingenzorg, ontwikkelaar digitalisering binnen het vak, de praktijkspecialist binnen een leerlijn, specialist in creëren veilig pedagogisch klassenklimaat etc. De studiedag is vernieuwend van opzet, waarin deelnemers zich een dag lang verdiepen in een profiel gericht op onderwerpen om zich verder te profileren. Tijdens deze studiedag gaat een vakleerkracht kleur kiezen en volgt de hele dag workshops die binnen een bepaald profiel (kleur) passen. Daarbinnen volgen zij een programma met afwisselende workshops. De workshops zijn praktijkgericht, waarbij veel ruimte is voor interactie met elkaar en de deelnemers ook eigen zaken kunnen inbrengen. In het volgende blad, dat op 29 augustus verschijnt, staan de profielen die gekozen kunnen worden uitgewerkt. We streven ernaar om de inschrijving, die online plaatsvindt, nog voor de zomervakantie te starten. Houd hiervoor de website en de digitale nieuwsbrief in de gaten.

Het KVLO-register is **per 1-1-2013 gestopt** als zelfstandig register. De registratie van docenten LO en de validering van LO-specifieke scholing loopt vanaf januari 2013 via *registerleraar.nl*. Alle leraren in het PO, VO en mbo kunnen zich hier registreren.

Scholingen van afdelingen en opleidingsorganisaties

Op de webkalender vind je interessante scholingen en evenementen van de diverse afdelingen en opleidingsorganisaties.

Met de qr-scan van onderstaande code kun je rechtstreeks naar kvloscholing.nl. Qr-apps zijn gratis te downloaden op je mobiel in de verschillende app-stores.

Uitgebreide informatie over alle scholingen/evenementen? Zie de kalender op de homepage van www.kvlo.nl

Inschrijving via kvloscholing.nl of een verwijzing daarvoor via kvloweb.nl

Contact:

astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Piet Moerman vijfenzeventig jaar KVLO-lid

Leiden - Piet Moerman is op 12 juni door de KVLO in het zonnetje gezet, omdat hij vijfenzeventig jaar lid is van de vereniging. Hij kreeg een gouden speld ter ere van zijn jubileum. Bijzonder is dat hij in juni nog een jubileum vierde: zijn honderdste verjaardag.

Door: Sacha de Graaf

Een delegatie van de vereniging bezocht de negenennegentigjarige jubilaris in een verzorgingstehuis in Leiden. KVLO-voorzitter Jan Rijpstra overhandigde hem de gouden speld met een groene smaragd. Rijpstra werd vergezeld door Herman Rotting, erelid van de KVLO.

Carrière

Piet Moerman, geboren in juni 1914 in Rotterdam, wilde KLM-piloot worden maar werd afgekeurd. Hierna begon hij aan de studie lichamelijke opvoeding. In 1939 werd hij lid van de KVLO, toen nog de Nederlandse Vereniging van Leraren en Onderwijzers in de Lichamelijke Opvoeding geheten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkte hij als leraar lichamelijke opvoeding in Rotterdam. In 1948 is hij bij het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam gaan werken. In 1964 mocht hij als internationaal scheidsrechter mee naar de Olympische Spelen in Tokio. Hij is elf jaar lang internationaal scheidsrechter geweest. Zelf is hij altijd fanatiek sporter geweest en beoefende verschillende sporten als volleybal, hockey en zeilen.

Trouw lid

Piet is al die jaren trouw lid van de KVLO gebleven, ook toen hij was gestopt als docent. De KVLO is dan ook heel trots dat hij al zo lang de vereniging steunt. Jan Rijpstra: "Uit het vijfenzeventigjarig lidmaatschap van Piet Moerman blijkt dat het lidmaatschap van de KVLO niet ophoudt bij pensionering. De betrokkenheid van gepensioneerde leden is onontbeerlijk voor de KVLO."

FOTO: HERMAN ROTTING

(KV)LO-NIEUWS

STARTERSBIJEENKOMST

Op maandag 29 september wordt in de cursusruimte van de KVLO een bijeenkomst gehouden speciaal voor startende docenten.
Aanmelden verloopt via het emailadres: *scholing@kvlo.nl*
Meer informatie over het programma vind je in het eerstvolgende vakblad en natuurlijk op *www.kvlo.nl*.
De gediplomeerden krijgen bij de uitreiking een brochure van de KVLO speciaal voor hen gemaakt met allerhande informatie over solliciteren, cv's enz..
Achterop zit een voucher waarmee ze, als ze lid zijn, gratis naar die bijeenkomst toe kunnen. Voor niet-leden geldt een kleine bijdrage.

Ledenadministratie KVLO

In de ledenadministratie van de KVLO ontbreken bij een groot aantal leden de gegevens omtrent de werkkring. Om alle leden optimaal te kunnen informeren over actuele zaken die hun onderwijstak betreffen, is het van belang dat deze gegevens bij ons compleet en juist zijn. In de maanden juni/juli worden leden waarvan de gegevens ontbreken telefonisch benaderd om de informatie aan te vullen.

ROOSTER VAN AFTREDEN

Bestuurslid	Eerste termijn	Tweede termijn	Laatste termijn
Jan Rijpstra	mei 2013	mei 2016	mei 2019
Hein Bleeksma	dec 2014	dec 2017	dec 2020
Peter Dooijeweerd	dec 2014	dec 2017	dec 2020
Goos Karsten	dec 2016	dec 2019	dec 2022
Jan Kweekel	dec 2014	dec 2017	dec 2020
Engelbert Nikkels	dec 2016	dec 2019	dec 2022
Yvonne Sanders			dec 2014
Peter Snijders Blok	dec 2016	dec 2019	dec 2022

Tijdens de Wintervergadering 2014 zullen twee bestuursleden aftreden: Peter Dooijeweerd (in verband met het niet verlengen van de eerste termijn) en Yvonne Sanders (in verband met de afloop van de laatste termijn). Hein Bleeksma en Jan Kweekel zijn herkiesbaar.

BEREIKBAARHEID BUREAU KVLO IN DE ZOMERVAKANTIE

Gedurende de periode van de zomervakantie is de KVLO op kantooruren telefonisch bereikbaar. De juridische afdeling is gesloten van 21 juli tot en met 15 augustus. In geval van uiterste spoed kan contact worden opgenomen met de secretaresse van de afdeling op e-mailadres: juristen@kvlo.nl. S.v.p. als onderwerp van de e-mail aangeven: SPOED.
We verzoeken een ieder om zaken die behandeling van de juristen vragen, deze tijdig vóór de zomervakantie (dat wil zeggen vóór 21 juli a.s.) aan te melden op het genoemde e-mailadres.

App tegen pesten

Pestweb.nl heeft de Nederlandse versie van de #DeleteCyberbullying-app verzorgd. Deze app is sinds 5 juni 2014 beschikbaar in de Google Play Store en bevat een interactieve quiz voor leerlingen, ouders en leerkrachten over cyberpesten. Het doel is de gebruiker tips en advies te geven en waar nodig door te verwijzen naar verschillende hulporganisaties. De app biedt daarnaast de mogelijkheid om direct contact op te nemen met een van de hulporganisaties.
De app is het eindresultaat van het Europese DeleteCyberbullying-project en is in juni 2014 in verschillende Europese landen gelanceerd. Naast Nederland is de app ook beschikbaar in België, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Kroatië, Hongarije, Bulgarije, Spanje, Griekenland, Cyprus, Luxemburg, Denemarken en Finland.

Bestuur en medewerkers wensen jou een prettige vakantie!

Redactie: Hans Dijkhoff

→ SPORTIMPULS PRAKTIJKREEKS

BRUGGEN SLAAN TUSSEN LICHAMELIJKE OPVOEDING EN JEUGDSPORT?

SOFTBAL, SLA JE SLAG!

Wie is er niet bekend met softbal? Vrijwel iedereen kent de sport uit zijn schooltijd na de basisschool. Niet alleen bij verenigingen, maar ook op scholen en zelfs op trapveldjes of in het park wordt de sport veel beoefend. De veelzijdige softbalsport biedt dan ook volop uitdaging, spelplezier en aanknopingspunten voor een betekenisvolle invulling van het bewegingsonderwijs.

Softbal is een uitdagende jeugdsport. Mits er aandacht is voor het creëren van slagsucces en spelplezier. Hoe je dat doet, staat in het boek *Softbal, sla je slag!*. In het boek komen alle belangrijke softbalthema's aan bod. Daarnaast is er ruimschoots aandacht voor materiaalkeuze en regeltaken. Naast veel oefeningen om beter te leren softballen, biedt het boek beschrijvingen van allerlei spelvormen.

€16,90 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-47-0

ATLETIEK ALS UITDAGING

Wil je atletiek beoefenen, dan zijn atletiekverenigingen daarvoor de eerst aangewezen plek. Hier kunnen vele kinderen, vanaf ongeveer zes jaar, van de sport genieten. Ook het bewegingsonderwijs op scholen biedt echter tal van mogelijkheden. Gelet op de veelzijdigheid van de sport, mag dat geen verrassing heten.

Atletiek biedt volop mogelijkheden om bewegingslessen attractief en betekenisvol in te vullen. Hoe u dat kunt doen, leest u in het boek *Atletiek als uitdaging*. Naast een groot aantal sprintvormen, oriëntatielopen en meerkampen beschrijft het boek aantrekkelijke circuits en estafettevormen. Tevens gaat het in op verschillende mogelijkheden om atletiekwedstrijden eens anders te organiseren.

€13,50 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-28-7

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

→ BEWEGINGSONDERWIJS AAN ZEER MOEILIJK LERENDEN

Wat willen we de leerlingen in de lessen bewegingsonderwijs op een school voor zeer moeilijk lerenden (ZML) leren? Welke activiteiten maken de leerprocessen mogelijk en hoe kan de vakleraar hierbij de passende leerhulp geven?
In het Basisdocument Bewegingsonderwijs aan ZML worden 12 leerlijnen beschreven. Deze leerlijnen zijn uitgewerkt in maar liefst 29 bewegingsthema's met daarbinnen activiteiten uitgewerkt naar vijf verschillende niveaus. Op deze wijze worden alle leraren in het ZML-onderwijs in staat gesteld om de juiste activiteiten te kiezen voor iedere groep met leerlingen tussen de 4 en 18 jaar. Zelfs waar het groepen betreft met een groot onderling niveauverschil. Als extra is er speciale aandacht voor leerlingen met geringe bewegingsmogelijkheden en leerlingen in een rolstoel.

De publicatie Basisdocument Bewegingsonderwijs aan ZML is, mede door de methodisch/didactische uitwerking van de leerlijnen, een onmisbare schakel voor vakleraren op ZML-scholen en studenten in opleiding.

€42,50 incl. btw

ISBN: 978-90-72335-45-6

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media